

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR ANABİLİM DALI
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MUHAMMEDU'L-EMİN EL-CAMÎ'NİN "TUHFETU'L-AHBÂB" ADLI
ESERİNİN METNİ VE TERCÜMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ONUR KORKUT

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TANER GÖK**

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR ANABİLİM DALI
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**MUHAMMEDU'L-EMİN EL-CÂMÎ'NİN "TUHFETU'L AHBÂB" ADLI
ESERİNİN METNİ VE TERCÜMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ONUR KORKUT

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TANER GÖK

ÇANAKKALE – 2023

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Onur KORKUT

25/08/2023

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleŐtirilmesinde, çalıŐmam boyunca benden bir an olsun yardımlarımı esirgemeyen, eksik ve kusurlarımı bađıŐlayıp hatalarımı dözeltten, çalışma ile ilgili veya ilgisiz hemen her konuda sorularımı cevaplayıp hayatın birçok alanında bana yol gösteren, bilgi ve tecrübeleri ile yoluma ışık tutan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Taner GÖK'e teŐekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen kıymetli dostum Oral TOĐA'ya teŐekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Onur KORKUT
anakkale, Ađustos 2023

ÖZET

MUHAMMEDU'L-EMÎN EL-CÂMÎ'NİN “TUHFETU'L-AHBÂB” ADLI ESERİNİN METNİ VE TERCÜMESİ

Onur KORKUT

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Bölgesel Araştırmalar Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Taner GÖK

25/08/2023, 94

Bu çalışmada incelenecek olan Tuhfetu'l-Ahbâb isimli Farsça-Arapça mülemma eser, kırk hadis çalışmalarından biridir. Bu çalışmanın amacı Visâlî mahlaslı Muhammedu'l-Emîn el-Câmî tarafından derlenen Tuhfetu'l-Ahbâb'ın transkripsiyonunun yapıp metnin günümüz Türkçesine aktarılmasıdır. Ayrıca eserin kırk hadis kitapları ve Türkçeye çevrilen Farsça kırk hadis eserleri içindeki yeri görünür kılınmaya çalışılmıştır. Çalışmada, öncelikle hadis ve edebiyat ilişkisi genel hatlarıyla ortaya koyulmuştur. Söz konusu ilişki kırk hadis özelinde daha detaylı incelenmiştir. Konunun anlaşılması ve doğru bir kuramsal çerçevede ele alınabilmesi için oldukça önemli olan akademik çalışmalar ve bu doğrultuda yapılan tasniflere yer verilmiştir. Türk edebiyatındaki kırk hadis geleneği incelendikten sonra Fars edebiyatındaki kırk hadislerin karakteristik özellikleri belirtilmiştir. Türk edebiyatındaki kırk hadis tercüme, derleme ve şerhlerinin tasnifi ve içeriklerinin ana hatlarıyla ortaya koyulmasının akabinde eser incelemesine geçilmiştir. Çalışmanın asıl konusu olan Visâlî mahlaslı Muhammedu'l-Emîn el-Câmî tarafından derlenen Tuhfetu'l-Ahbâb isimli eserin transkripsiyon ve çevirisine dördüncü bölümde yer verilmiştir.

Rıza Paşa Kütüphanesi 117 numarada kayıtlı bulunan Tuhfetu'l-Ahbâb'da Ehlisünnet kaynaklarında mevcut olan ve Hz. Muhammed'den rivayet edilen hadislerin Arapça metinleri aktarılıp, bu hadisler Farsçaya manzum olarak tercüme edilmiş ve birkaç ilave rubai veya kıt'a zikredilerek hadiste kastedilen mana pekiştirilmeye çalışılmıştır.

Eserde ayrıca Aşereimübeşşere şeklinde tabir edilen ve Hz. Peygamber'in henüz hayattayken cennetle müjdelediği on sahabe ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin gibi bazı ehlibeyt mensuplarının yanı sıra tartışmaların odağındaki sahabe Hz. Muaviye hakkında rivayetler nakledilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Edebiyat, Aşereimübeşşere, Kırk Hadis, Arapça, Farsça

ABSTRACT

THE TEXT AND TRANSLATION OF MUHAMMAD AL-AMÎN AL-JÂMÎ'S TUHFET AL AHBAB

Onur KORKUT

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Regional Studies

Supervisor: Doç. Dr. Taner GÖK

25/08/2023, 94

The Persian-Arabic mixed work titled Tuhfat al-Ahbab, which will be analysed in this study, is one of the forty hadith works. The aim of this study is to transcribe Tuhfat al-Ahbab, compiled by Muhammad al-Amîn al-Jâmî with the pseudonym Visâfî, and translate it to modern-day Turkish language. In addition, the position of the work in the forty hadith books and in the Persian forty hadith works translated into Turkish has been tried to be made visible. The study begins with a general presentation of the relationship between hadith and literature. This relationship is analysed in depth in forty hadiths. Academic studies, which are essential for understanding the subject and addressing it in a correct theoretical framework, and the classifications made in this direction are included. After the tradition of forty hadiths in Turkish literature is analysed, the characteristic features of forty hadiths in Persian literature are stated. Following the classification of the translations, compilations and commentaries of forty hadiths in Turkish literature and the main outlines of their contents, the work, Tuhfat al-Ahbab, was analysed. The transcription and translation of the work Tuhfat al-Ahbab compiled by Muhammad al-Amîn al-Jâmî with the pseudonym Visâfî, which is the main subject of the study, is given in the fourth chapter.

In this study, the Arabic texts of the hadiths narrated from the Prophet Muhammad, which are available in the Ahl al-Sunnah sources in Tuhfat al-Ahbab, registered in Rıza Paşa Library, number 117, are directly cited. These hadiths were translated into Persian in verse. A few additional rubai or qit'a are mentioned to reinforce the meaning of the hadith.

In addition, there are also narrations regarding the ten Companions whom Paradise was promised by the Prophet while they were still alive, also known as al-‘ashara al-mubashshara, some members of the Ahl al-Bayt such as Hassan and Hussain, and the Companion at the centre of the controversy, Muawiyah.

Keywords: Classical Literature, Ashra Mubashra, Fourty Hadiths, Arabic, Persian

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ETİK BEYAN	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
İKİNCİ BÖLÜM.....	2
2.1. Çalışmanın Amacı	2
2.2. Kuramsal Çerçeve	2
2.3. Yöntem.....	3
2.4. Hadis ve Edebiyat İlişkisi	3
2.4.1. Kırk Hadis	5
2.4.2. Kırk Hadis Eser, Tercüme ve Şerhleri Üzerine Türkiye’de Yapılan Akademik Çalışmalar	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	10
3.1. Fars Edebiyatında Kırk Hadis	10
3.2. Türk Edebiyatında Kırk Hadis	12
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	18
4.1. Visâlî mahlaslı Muhammedu’l-Emîn el-Câmî ve Eseri.....	18
4.1.1. Eser Tahlili ve Kırk Hadis Eserleri İçindeki Yeri.....	20
4.1.2. Eserin Arap Harfli Matbu Alfabeye Aktarılması.....	22
4.1.3. Metnin İşaretler Sistemi	43
4.1.4. Eserin Transkripsiyonu	43
4.1.5. Eserin Türkçe Tercümesi.....	65
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	87
KAYNAKÇA	89
EKLER.....	I

KISALTMALAR

b.	: İbn (Oğlu)
bin	: Oğlu
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
ö.	:Ölümü
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Edebiyat, yaşamın tüm cihetlerinden yansımalar içermekte ve bu durumun doğal bir neticesi olarak dinî bir hüviyet taşıyabilmektedir. İslam toplumlarında edebiyat, kültürün temel taşlarından biri olan inançtan bağımsız kalmamış, bu durum da zaman içinde Kur'an ve hadis kaynaklı zengin bir edebî birikimin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu itibarla özellikle klasik Türk edebiyatının hem içerik hem de şekil bakımından İslam inancının etkisi altında şekillendiğini ifade etmek mümkündür. Kırk hadis türü eserler de İslam inancından kaynaklanmış olmaları sebebiyle başta Türk, Arap ve Fars coğrafyaları olmak üzere İslam toplumlarının edebiyatlarında geniş bir literatür oluşturabilmiştir. Farklı senet ve lafızlarla rivayet edilen “*Ümmetimden her kim din işlerine dair kırk hadis ezberlerse Allah onu fakihler ve âlimler zümresiyle birlikte diriltecektir.*” mealindeki hadis sebebiyle çok sayıda âlim, şair, yazar ve mutasavvıf, kırk hadis türünde telif veya tercüme eserler vererek geniş bir literatürün oluşmasına katkı sağlamışlardır. Çalışmamızın konusunu oluşturan Tuhfetu'l-Ahbâb isimli Arapça – Farsça mülemma olan yazma eser de bahsi geçen kırk hadis çalışmalarından biridir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Çalışmanın Amacı

Yazma eser okumanın güçlüğüne, kütüphanelerimizde el yazması olarak bulunan kadim mirasımız ile bağ kurmamızın önünde bir engel teşkil etmekte olduğu muhakkaktır. Böylesi eserlerin, bulunduğumuz coğrafyada tesis ettiğimiz medeniyetin ve kadim tarihimizin izlerini taşımakta olmaları bakımından hem geçmişimizi aydınlatmaları hem de çağımızda yapılmakta olan bilimsel eserlerde kaynak olarak kullanılabilme potansiyelleri göz önüne alındığında transkripsiyon ve tercüme çalışmalarına tabi tutularak istifadeye hazır hale getirilmeleri büyük önemi haizdir. Özellikle çalışmamıza konu olan Tuhfetü'l-Ahbâb gibi iki yabancı dilde kaleme alınmış yazma eserlerin anlaşılabilirliği için her iki dilin bilinmesi ve yazma eser okunabilmesi gerektiğinden, bu tür çok dilli eserlerden istifade zorlaşmaktadır. Çalışmamız, bu eser için söz konusu sorunları ortadan kaldıracak olması cihetiyle önem arz etmektedir. Ayrıca eserin yazıldığı dönem ve alanla alakalı tarih, edebiyat ve ilahiyat gibi disiplinlerde yapılacak akademik araştırma ve çalışmalara katkı sağlayabilecek olması da çalışmanın önemini kuvvetlendirmektedir.

2.2. Kuramsal Çerçeve

Tuhfetü'l-Ahbâb, Rıza Paşa Kütüphanesi 117 numarada bulunmakta ve toplam 20 varaktan oluşmaktadır. Eserin, Visâli mahlaslı Muhammedü'l-Emîn el-Câmî tarafından kaleme alınıp hicrî 959 (1551-52) yılında Mekke'de tamamlandığı, eserdeki kayıttan anlaşılmaktadır. Ne yazık ki tüm çabalara rağmen müellifin hayatı ve diğer eserleri hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Eserde aktarılan hadislerin sıhhat derecelerinin araştırılması ayrı bir uzmanlık alanının konusu olduğundan, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılacaktır. Eser, transkripsiyon çalışmasının ardından Türkçeye tercüme edilecektir.

2.3. Yöntem

Bu çalışmada, Muhammedu'l-Emîn el-Câmî tarafından kaleme alınan Tuhfetu'l-Ahbâb adlı eserin kırk hadis kitapları içindeki yeri belirtmeye çalışılacaktır. Hadis ve edebiyat arasındaki ilişkinin ortaya koyulacağı bu çalışmada, bahse konu ilişki kırk hadis özelinde detaylandırılacaktır. Konunun doğru bir kuramsal çerçevede ele alınabilmesi için muhtelif akademik çalışmalar ve tasniflere değinilecektir. Türk edebiyatındaki kırk hadis geleneği ana hatlarıyla açıklanacak, Fars edebiyatındaki kırk hadislerin karakteristik özellikleri belirtilecektir.

Tuhfetu'l-Ahbâb yazma bir eser olduğundan öncelikle eserin okunması gerekmektedir. Eser okunup Arap harfli matbu alfabeye aktarıldıktan sonra transkribe edilip dilimize aktarılacaktır.

2.4. Hadis ve Edebiyat İlişkisi

İslam'ın tebliğ ve öğretimi amaçlanarak insanlığa gönderilen son peygamber Hz. Muhammed'in Müslümanlar için en güzel örnek oluşu, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle ifade edilmiştir: “لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا” (Andolsun ki sizin için, ahiret gününü arzulayanlar ve Allah'ı çok zikreden kimseler için Allah'ın elçisi en güzel örnektir)” (Ahzâb, 33: 21). Hz. Peygamber'in söz, eylem ve takrirleri olarak tanımlanan hadislerin edebî değerleri, Hz. Peygamber'in Araplar içerisinde en fasih ve beliğ konuşan kişi kabul edilmesinin başlıca sebeplerinden sayılmıştır (Kandemir, 1980: 177; Bayraktar, 1993: 36-37).

Hadis terminolojisinde rivayetler sıhhat bakımından sahih, hasen ve zayıf gibi kısımlara ayrılmaktadır. Bunlardan sahih ve hasen derecesinde kabul edilen hadisler makbul haber olarak değerlendirilmekte iken zayıf hadisler merdud haber bahsinde mütalaa edilmektedirler. Bir hadisin sahih kabul edilebilmesi için gerekli şartların başında, senet denilen rivayet zincirinin kesintisiz biçimde Hz. Peygamber'e ulaşması gelir. Ayrıca senetteki ravilerin tamamı adil, zâbit ve muhaddislerce tanınmış olmalıdır. Bir ravinin adil kabul edilmesi onun Müslüman, ergenlik çağına gelmiş, akıllı, açıktan günah işlemeyen ve karakterli bir kişiliğe sahip olması gibi niteliklere bağlanmıştır. Ravilerin zâbit olup olmamaları ise senetteki tüm ravileri ve rivayetleri iyice ezberleyebilme kabiliyetleriyle

kayıtlanmıştır. Bir rivayet sahih derecesine ulaşabilmek için şaz olmamalıdır. Başka bir ifadeyle güvenilir bir ravinin aktardığı bir rivayet, kendisinden daha güvenilir bir ravinin rivayetiyle çelişmemelidir. Ayrıca rivayet illetli olmamalı, tamamen salim olmalıdır. Bütün bu ağır şartları sağlayan bir rivayet “sahih hadis” olarak adlandırılmaktadır. Sahih hadisle amel etmenin hadis, usûl ve fıkıh âlimlerinin icmalarıyla vacip olduğu ve Müslümanların sahih hadisle ameli terk etmelerinin caiz olmadığı belirtilmiştir (Tanhan, 2010: 49; Karayığit 2010: 200-201).

Hasen hadis hakkında tarih boyunca birçok hadis âlimi farklı tanımlamalar yapmıştır. Genel bir tanımlama yapmak gerekirse sahih ve zayıf arasında olup sıhhati orta derecede güçlü olan rivayetlerin hasen hadis olarak adlandırıldıkları ya da zabtı biraz zayıf olmakla birlikte adalet sahibi olduğunda şüphe bulunmayan ravilerin şaz ve illetli olmaksızın kesintisiz bir senetle aktardıkları rivayetin hasen derecesinde kabul edildikleri söylenebilir. Söz konusu hususlar kapsamında önemli olan, ravinin adalet cihetinden bir kusuru bulunmayıp muhaddisler tarafından yalancılıkla itham edilmemiş olmasıdır. Hasen hadisin hükmü, sahih hadisin hükmüyle aynıdır, bu yüzden bütün fıkıh alimleri hasen hadisi fikhî hüküm çıkarma konusunda delil olarak kullanmış ve bu hadislerle amel etmişlerdir (Tanhan, 2010: 62-63).

Sihhat şartlarından birini kaybederek hasen hadis derecesini kaybeden rivayetlere hadis terminolojisinde zayıf hadis denilmektedir. Böyle rivayetler sahih ve hasen hadisin aksine merdûd yani reddedilmiş haber kapsamında mütalaa edilmektedirler. Rivayetin senesinde herhangi bir kopukluğun bulunması, ravinin adalet veya zabt açısından kötülenmiş olması ve rivayetin şaz, münker ya da illetli olması bir rivayetin zayıf kabul edilmesinin en önemli sebeplerindedir. Zayıf hadisle amel etme konusunda ise sahih ve hasen derecesindeki rivayetlerin aksine ihtilaf vardır. Alimlerin birçoğu faziletli ameller bahsinde zayıf hadisle amel etmenin müstehap olduğu kanısında olmakla birlikte rivayetteki zayıflığın şiddetli olmamasını, uygulanmakta olan temel dînî bir esasın hükmü dahilinde olmasını ve zayıf bir rivayetle yalnızca ihtiyaten amel edilmesi gerektiğine inanılmasını şart koşmuşlardır (Tanhan, 2010: 79-81).

Hız. Muhammed, İslam'ı kabul eden kimseler için en güzel örnek olarak gösterildiğinden Müslümanlar onun sünnetine uygun yaşamayı misyon edinmişlerdir. Bu

İtibarla kendisi hakkında çok sayıda çalışma yapılmış ve söz konusu çalışmalar farklı disiplinleri etkilemiştir. Edebiyat sahası da bu etkiden nasibini almış; onun sözlerindeki letafet, birçok yazar ve şairi etkisi altında bırakırken, sahip olduğu güzel ahlak da kalem ehlini kendisi hakkında eserler yazmaya sevk etmiştir. Hz. Muhammed'i övmek maksadıyla yazılmış şiirler olarak tanımlanan naatlar, hayatını anlatan siyer-i nebîler, mi'râcnâmeler, mevlîd-i şerîfler, mucizelerinin ele alındığı mucizat-ı nebîler, Hz. Muhammed'in fiziksel özellikleri üzerinde duran hilyeler gibi türler kaleme alınmıştır. İslamiyet'in ikinci yüzyılında hadisleri içeren eserler ana hatlarıyla, siyer ve megazi kitapları, sünen kitapları, câmi'ler, musannaflar ve belirli bir konuya tahsis edilmiş kitaplar olarak beş gruba ayrılmış, hadis yazma faaliyetinin daha da arttığı ve bu konuda en parlak dönemini yaşayan bir sonraki yüzyılda ise musned, cüz, mustahrec gibi yeni tasnif biçimleri ortaya çıkmıştır (Koçyiğit, 1977: 208, 232).

Hadisler ayrıca rivâyetü'l-hadîs, dirâyeti'l-hadîs, kitâbetü'l-hadîs ve tedvînü'l-hadîs gibi yazılma dönemi ve biçimlerine göre çeşitli başlıklarla incelenmiştir. Örneğin rivâyetü'l-hadîs ve kitâbetü'l-hadîs'in Hz. Peygamber hayatta iken yazıya aktarılmasa da onun bilgisi ile derlendiği ileri sürülmektedir (Kutluay, 2202: 28). Ayrıca hadis sayılarına göre yapılan derlemeler, kırk hadis, yüz hadis ve bin hadis gibi başlıklara ayrılmıştır.

2.4.1. Kırk Hadis

İslam edebiyatının temel türlerinden biri olan kırk hadis kitapları, Arap edebiyatında mensur olarak yazılmaya başlamış ve uzun süre bu şekilde yazılmaya devam etmiştir (Karahana, 2022). Telif, tercüme ve şerh mahiyetindeki kırk hadis çalışmalarının yapılmasının asıl sebebi, Hz. Peygamber'den farklı senet ve lafızlarla rivayet edilip birçok kırk hadis derlemesinin mukaddimesinde de zikredilen: “ من حفظ على أمتي أربعين حديثاً من أمر دينها بعثه الله في زمرة الفقهاء والعلماء ” dilimize “Ümmetimden her kim din işlerine dair kırk hadis ezberlerse Allah onu fakihler ve âlimler zümresiyle birlikte diriltir” şeklinde tercüme edilmesi mümkün olan hadistir. Bahse konu hadisin 13 farklı sahabiden 41 ayrı tarikle geldiği sabit olmuş ise de zayıf oldukları sonucuna varılan iki senedi dışında kalan tüm rivayetlerin mevzû (uydurma) oldukları tespit edilmiştir (Yüceer, 2020: 964). Mezkûr rivayet, en iyi ihtimalle zayıf kabul edilmekte olduğu halde kırk hadis derlemelerinin ortaya çıkmasındaki en önemli faktördür (Uğur, 1996: 80-83).

Pek çok kırk hadis eserinin ön sözünde, cehennem ateşinden korunmak, Hz. Peygamberin şefaatine ulaşmak, rahmetle hatırlanmak, sıkıntılardan uzaklaşmak, zamana iyi değerlendirebilmek, İslam âlemine hizmet etmek, hayır duâ alabilmek gibi ilahi amaçlar için kaleme alındığı belirtilmiştir (Karahana, 1952: 78-79). Dolayısıyla kırk hadis kitapları ruhani amaçlarla yazıldığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Kırk hadis türünde eser vererek asırlarca sürecek geleneği başlatan ilk kişinin Abdullah bin Mübarek (ö. 181/797) olduğu ve en meşhur kırk hadis derlemesinin ise asıl adı Yahya b. Şeref en-Nevevî (ö. 673/1277) olan İmam Nevevî'ye ait olduğu bilinmektedir (Kuzudışli ve Kayadibi, 2013:8). Hadis ilminde çok önemli ve güvenilir bir kaynak olan Abdullah bin Mübarek'in (İbnü'l-Mübârek) Türk olduğu bilinmektedir. İlk kırk hadis eserlerinden olan el-Erba'ûn ile Kitâbü'l-İsti'zân ve Kitâbü'l-Menâsik isimli eserleri ne yazık ki günümüze ulaşmamıştır (Küçük, 1988). İbnü'l-Mübârek'ten sonra bilinen ikinci kırk hadis eseri Muhammed b. Esem et-Tûsî (ö. 242/856) tarafından kaleme alınmıştır (Yıldız, 2013: 412). Muhammed b. Esem et-Tûsî kırk hadisi (el-Erba'ûn) bab olarak ayırarak düzenlemiştir (Kandemir, 2022).

Kuran'da da sıkça geçen ve kutsal olarak görülen kırk sayısı, İran, Türk ve Arap edebiyatlarına yansımış, kırk hadis türünün doğuşu ve gelişimini etkilemiştir (Karahana, 1952: 78). Manzum veya mensur olarak kaleme alınan kırk hadisler mensur- manzum karışık olarak da düzenlenebilmiştir. Bazı eserlerde yalnızca hadis metinleri yer almış bazılarında da ele alınan hadisler ayrıca açıklanarak yorumlanmış ve birtakım hikâyelerle desteklenmiştir (Avcı, 2016: 2). Musanniflerin içinde hadislerden kişisel beğeni ve görüşleri doğrultusunda derlemeler yapan ve kitaplara duygu ve düşüncelerini yansıtanlar da vardır (Karahana, 1952: 81). Ebû Tâhir es-Silefî (ö.576/1180) Erba'ûne'l-büldâniyye isimli eserinde, kırk farklı yerdeki kırk âlimden alınan kırk tane hadisi toplayıp bahse konu geleneği başlatmıştır (Efendioğlu, 2009).

Derlenmeye başladığı ilk dönemlerde öncelikle öğretim amacı taşıyan kırk hadislerin bir kısmı, literatürde kırk sayısı ile anılmalarına rağmen kırktan daha fazla hadis içerebilmişlerdir (Avcı, 2016: 3). Nitekim bu türün günümüze ulaşan en eski örneği, Hasan b. Süfyân en-Nesevî'ye (ö. 303/916) ait olan Kitâbü'l-Erba'ûn kırk beş hadis içermektedir

(Yılmaz, 2020: 995). Hasan b. Süfyân eserinde, ibadet ve ahlâka dair kırk beş hadisi yirmi dört başlıkla ele almıştır ve bu eser, 1993 yılında Beyruta'ta Muhammed b. Nâsır el-Acemî tarafından neşredilmiştir (Ertürk, 1997). Kitâbü'l-Erbaîn'deki hadislerin düzeninin en meşhur kırk hadis eserlerinden birini derleyen Nevevî'ye ilham vermiş olabileceği tahmin edilmektedir (Yıldız, 2013: 412). Nevevî, el-Erba'üne'n-Neveviyye isimli, senet zikretmediği eserine, İbnu's-salâh'ın yirmi altı hadisi ele alan el-Ehâdisü'l-küllîye isimli risalesine eklediği on altı hadisle birlikte toplam kırk iki hadisi almıştır (Kandemir, 2007).

Kırk hadis türü eserler içerik olarak kudsi hadisleri konu alanlar, Hz Peygamber'in hutbelerini içerenler, sahih hadislerden oluşanlar, kolay ezberlenenler, fasih ve sahih hadislerden ibaret olanlar olarak ayrılırken bunlar da kendi içinde tek konuyu ele alanlar, İslam'ın şartları etrafında toplananlar, Hz. Muhammed ve ashabı hakkında yazılanlar, tasavvuf ve tarikat muhteviyatlı olanlar, siyaset ve hukuk, toplumsal ve ahlaki konular, bir şehir ya da kavmin faziletlerini anlatanlar, tıp, ilim, cihat, mizah, hüsnü hat ve dünyevi işler ile ilgili olmak üzere çok çeşitli konular üzerine yazılanlar, birbirlerinden farklı konular hakkında derlenenler olarak ayrılmıştır (Söylemez, 2017: 14- 19).

Abdülkadir Karahan Türkçe, Farsça ve Arapça yazılmış 400 civarında kırk hadis risalesi tespit etmiş ve bunlar hakkında yazılmış yüzlerce şerhten bahsetmiştir (Ünal, 1999: 140). Karahan'ın eserine alamadığı risaleler sonradan farklı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır.

2.4.2. Kırk Hadis Eser, Tercüme ve Şerhleri Üzerine Türkiye'de Yapılan Akademik Çalışmalar

Türk-İslam edebiyatında kırk hadis eserlerine önem veren, onları toplayarak içerikleri ve müellifleri hakkında bilgiler aktaran, kırk hadis geleneğinin Türk-İslam edebiyatı içinde taşıdığı önemin anlaşılmasını sağlayan, literatür oluşumuna büyük katkı sunan ilk akademisyen Abdülkadir Karahan'dır. Karahan'ın kırk hadis üzerine ilk çalışması, Abdurrahman Camî tarafından derlenen risalenin Türkçe çevirilerinin kıyasından oluşmaktadır (Karahan, 1953a: 59). 15. yüzyılda Abdurrahman Câmî tarafından Farsça olarak yazılan söz konusu risale Fars edebiyatındaki kırk hadis geleneğinin önemli bir örneğidir. Karahan, kitap halinde de yayımlanan İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis

Toplama, Tercüme ve Şerhleri isimli doçentlik tezinde 80 çeviri üzerinde çalışmıştır (Karahan, 1953a: 59). 1953 yılında yayınlanan “Türk Edebiyatında Arapçadan Nakledilmiş Kırk Hadis Tercüme ve Şerhleri” başlıklı makalesinde 16. ve 20. yüzyıllar arasında yapılan sekiz çeviriyi daha incelemiştir. 1954 yılında yayınlanan, 1991 yılında çeşitli ilavelerle yeniden basılan kitabında Arap ve Fars Edebiyatında olduğu gibi Türk edebiyatındaki kırk hadis yazma geleneğini kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur (Ceyhan ve Ata, 2018: 114). Abdulkadir Karahan, bu eserleri şekil, içerik ve içeriğin mahiyeti olmak üzere üç ana grupta tasnif etmiştir. Karahan’ın çalışmasında şekil bakımından kırk hadisler; mensur olanlar, nesir-nazım karışık olanlar ve manzum olanlar şeklinde yine üç gruba ayrılarak sınıflandırılmıştır. İçerik bakımından ise içeriğin şekli ve seçim prensibine göre ikiye ayrılmış, ardından bunların detayına inilmiştir. İçeriğin şekli başlığı yalnız hadis metinlerinden oluşanlar, kısa açıklamalar veya tercüme ve izahlarla birlikte anılanlar ve ayet ve hadisler veya mev’iza ve hikayelerle takviye edilen hadisler olarak gruplandırılmışlardır. Seçim prensibine göre ise Kudsî hadis rivayetlerinden seçilenler, Hz. Peygamberin irad ettiği hutbelerden yapılan seçkiler, sahih senetli rivayetlerden seçilenler, isnatları zıt veya senetsiz hadislerden seçilenler, kırk sayısına dayanarak tertip edilenler, ezberlenmesi kolay ve kısa hadislerden seçilenler, fasih ve sahih hadislerden seçilenler ve noktasız harflerden seçilenler olmak üzere tasnif edilmişlerdir (Karahan 1954: 27-44). Karahan’ın, kırk hadis eserlerini tasnif eden ve tarihçesini oluşturan genel eseri haricinde tek bir kırk hadis eserini ele aldığı veya belli çeviriler üzerine odaklandığı çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

Bu konuda değerli çalışmaları bulunan bir diğer akademisyen Ahmet Sevgi; Azmî, Mevlânâ Cemâl Efendi, Câmî, Merdumî gibi müelliflerden kırk hadis tercümeleri yapmış ve tercüme eserler üzerine araştırmalarda bulunmuştur (Sevgi, 1988; 1993a; 1993b; 2000; 2001). Sadık Cihan, Hasan Aksoy, Sabahattin Küçük, Türk edebiyatındaki kırk hadis tercümeleri üzerine çalışan diğer araştırmacılardan bir kaçıdır (Cihan, 1991; 1997; Aksoy, 1991; 1997; Küçük, 1997). Hacı Bektaş Veli’nin kırk hadis eseri üzerinde çalışan Nurgül Özcan (2012) bu eseri yayınlamıştır. Türk edebiyatında zengin örnekleri bulunan kırk hadislerin eser çevirileri üzerine çalışmalar yapan Alim Yıldız’ın söz konusu alanda manzum bir kitabı da bulunmaktadır (Yıldız, 2003; 2011). Fahreddin Yıldız’ın edebiyat ve kırk hadis çalışmaları üzerine araştırmaları olan ve kırk hadis çevirileri bulunan İsmail Hakkı Ünal’ın (2021) kendisinin de modern bir kırk hadis kitabı basılmıştır.

Bunların yanı sıra Türk-İslam edebiyatı üzerine çalışmalar yapan çok sayıda akademisyenin kırk hadis örnekleri üzerine araştırma makaleleri bulunmaktadır. Örneğin İdris Söylemez (2017) Türk-İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler Başlığıyla kapsamlı bir doktora tezi yazmıştır. Ayrıca Türk Edebiyatındaki örneklerle ilgili, eserler özelinde araştırmaların yapıldığı yüksek lisans tezleri de bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FARS VE TÜRK EDEBİYATLARINDA KIRK HADİS GELENEĞİ

3.1. Fars Edebiyatında Kırk Hadis

İslam dünyasında Arap toplumlarının hadis ilmine olan bağlılıkları sebebiyle Kırk hadis türünde verilen meşhur eserler Arapça tasnif edilmişlerdir. Ancak bu türde eser veren alim ve şairlerin hepsi Arap değildir. İranlılar ve Türkler azımsanmayacak sayıda ve edebî açıdan değerli telif eserler üretmiştir. Hiç şüphesiz İranlı şair ve yazarlar kırk hadis türüyle yakından alakadar olmuşlardır. Bu noktada Alî al-Farâvî (Ferâvî), Molla Câmî (Abdurrahman Camî), Bahâ'ud-dîn Âmulî ve Sa'du'd-dîn Taftâzânî gibi alim ve şairlerin kırk hadis eser ve şerhlerini zikretmek yerinde olacaktır. Bu türün Fars edebiyatındaki ilk örneklerinden itibaren dinî hüviyetlerinin yanında edebî kimlikleri de göze çarpmakta ve edebî kimliklerinin zaman içerisinde dinî kimliklerine galebe çaldıkları müşahede edilmektedir.

Farsçada kırk anlamına gelen çihil (çihl) sözcüğü, Arapçada yine kırk anlamına gelen erba'in (erba'un) sözcüğünün yerine kullanılmış ve Fars edebiyatındaki kırk hadis eserlerine çihil hadis ismi verilmiştir (Özdemir, 2019: 173). Farsça literatürde çihil hadis yanında “erba'in”, “erba'un” gibi isimler de kullanılmakta, bu tür eserlerin verildiği edebî gelenek ise “Erba'in Nivîsî” kavramıyla ifade edilmektedir.

Küleynî, Hür el-Âmilî ve İbn Bâbeveyh gibi önde gelen Şîî âlimlerinin kırk hadisi ezberlemeye ve nakletmeye yönelik teşvikleri, Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Ehlîbeyit ve on iki imam başta olmak üzere ilahi ve sosyal yaşam hakkında manzum ve mensur olmak üzere kırk hadis derlenmesine ve şerh edilmesine yol açmıştır (Kandemir, 2022). Hz. Ali'nin 40 veya 100 özlü sözü bir araya getirilerek Çihil Kelime-i İmâm 'Alî veya Sed Kelime-i İmâm 'Alî isimli tercüme ve şerh eserler de yaygınlık kazanmıştır (Karahana, 1954: 91-92). Söz konusu eserlerde daha çok Hz. Ali'nin menkıbeleri ve fazileti öne çıkmaktadır (Yıldız, 2013: 417). Şîî âlim ve şairler manzum kırk hadis eserlerinde çoğunlukla mesnevi ve kıta nazım biçimi, nadiren de kaside tercih edilmiştir (Avcı, 2016: 3).

Fars edebiyatında bilinen ilk kırk hadis, 1107 yılında Muhammed b. Muhammed b. Alî al-Farâvî (Ferâvî) tarafından yazılmıştır (Kaplan, 2021: 174). Alî al-Farâvî'nin eseri

sonraki kırk hadis kitaplarını etkilemiştir. Alî al-Farâvî'nin Tabîbü'l-kulûb isimli eserinin içeriği, çoğunlukla mevzû hadis ve mitolojik bilgilerdir ve eser, hadis şeklinde rivâyet edilen “بداء أمّتي أربعون عشرون و اثنان بالشام عشر و ثمانية بالعراق / Ümmetimin abdalları kırkıdır. Yirmi ikisi Şam'da on sekizi Irak'tadır” sözüyle başlamıştır (Alî Müttaki el-Hindî'den aktaran Yıldız, 2013: 417).

Molla Câmî (Abdurrahman Câmî) tarafından kaleme alınan Tercüme-i Hadîs-i Erbâ'în (Erba'in-i Câmî, Çihl Hadis), etkisi çok büyük bir eserdir (Karahan, 1954: 93-100). Osmanlı döneminde yazılan kırk hadis kitaplarına da katkısı büyük olan Molla Câmî'nin eseri ise, câmiü'l-keîâm ya da cevamiü'l-keîim denilen hadislerin derlenmesinden oluşmakta olup bireyin dinî, insanî ve ahlâkî değerlerine yer vermektedir (Erdem ve Er 2021: 320). 1481 yılında kaleme alınan mezkûr eserdeki hadisler genellikle ahlâkî içeriklidir ve iki ila dokuz sözcükten oluşmuştur (Yıldız, 2013: 418). Câmî, esere yazdığı mukaddimede, Allah'a hamd ettikten sonra, Hz. Peygamber ve sünnetinin ehemmiyetinden söz etmiş, râvileri övmüş, dualar etmiş ve kırk hadis eserlerinde alışlageldiği gibi Hz. Peygamber'in kırk hadis öğrenen ve öğretenlere atıfta bulunan hadisini anarak, müjdeye kavuşmayı arzuladığını belirtmiş; bireylerin içinde bulunduğu topluma ve kendine fayda göstermelerinden söz etmiş, birbirlerine saygılı davranmaları, hakları gözetmeleri ve sosyal düzenin sorunsuz işemesi için üzerlerine düşen görevleri yapmaları gerektiği anlatmıştır (Erdem ve Er 2021: 320-321). Ezberlemesi kolay olan hadisleri derlemeyi tercih eden Molla Câmî'nin bu önemli eserini pek çok edebiyatçı Türkçeye çevirmiştir. Eser, kıtalar halinde yazılan manzum kırk hadislere örnek teşkil etmektedir (Avcı, 2016: 3). Esere genel olarak bakıldığında sorumlu, fedakâr ve akıllı bir müminde bulunması gereken vasıflardan bahsedildiği müşahede edilmiştir. Zaman zaman, farklı dillere de çevrilmiş olan eserde hadislerin Arapça metinlerinden sonra Farsça tercümeleleri verilmiştir (Erdem ve Er 2021: 320).

Oldukça popüler bir kırk hadis kitabı olan ve derlendikten yüzyıllar sonra bile sürekli kaleme alınan Nevevî'nin Erbeîn eserinin ilk Farsça çevirisi Ebû Abdillâh Muhammed el-Hüseynî el-Îcî (ö. 763/1363) tarafından Sirâcü't-tâlibîn ve minhâcü'r-râğibîn ismiyle yapılmış, en kabul gören Farsça çevirisi ise Fasîh b. Abdülkerim en-Nizâmî tarafından Mecma'u'l-ayneyn başlığıyla yapılmış şerhidir (Yıldız, 2013: 415).

Kırk hadis kitaplarında dikkat çeken unsurlardan biri, literatürün öne çıkan müelliflerinin pek çok esere tesir etmiş olmasıdır. Fars edebiyatında kırk hadis geleneğini Arap edebiyatından ayıran en önemli özellik, manzum olarak yazılan risalelerin önemli bir yer tutmasıdır (Özdemir, 2019: 173). Türkçede olduğu gibi Farsça manzum eserlerde de genellikle “fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün, fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün ve müfte’ilün müfte’ilün fâ’ilün” ölçüleri kullanılmıştır (Avcı, 2016: 3). Fars edebiyatında kırk hadis türündeki eserlerin edebî yönleri çok güçlü olup, genellikle manzum olarak yazıya aktarılmış ya da manzum-mensur olarak karışık üslupla kaleme alınmıştır (Avcı, 2016: 3). Müzahir Kılıç (2001: 96), kırk hadis türünün Farsça örneklerinin karşımıza tamamen manzum biçimde çıkmakta olduğunu aktarmış olsa da bu bilgi gerçeği yansıtmamaktadır. Hüseyin Vâiz Kâşifî’nin (ö. 910/1504-1505) kırk hadis eseri, manzum-mensur karışık olarak yazılmış kırk hadisler bir örnektir. Müellifin bu üslupla yazdığı bir kırk hadis şerhi olan er-Risâletü’l-‘aliyye fi’l-eḥâdiş’i-n-nebeviyye isimli eseri (875/1470) Taşkoprizâde Kemâleddin Mehmed Efendi ve Abdurrahman Hibrî Türkçeye çevirmiştir (Karaismailoğlu, 2023). Genel olarak ibadetler hakkında hadisleri ele aldığı ve sekiz bölüme ayırdığı mezkûr eserinde Kâşifî, öncelikle ayetlere yer vermiş, hadisleri hikâye, mesel ve şüirlerle desteklemiştir (Taş, 2020: 29). Taşkoprizâde Kemâleddin Mehmed Efendi, Hz. Ali ile ilgili olarak sahih gördüğü on hadis alarak çevirmiş, diğer halifeler hakkında da onar hadis ilave ederek eserindeki hadis sayısını kırka tamamlamıştır (Poyraz ve Çakır, 2013: 138).

Fars edebiyatındaki kırk hadislerin edebî yönlerinin ağır basması, onları Arap edebiyatındaki aynı tür örneklerden ayıran bir diğer özelliktir. Zira Arap edebiyatında bu tür eserler din insanları (ulemâ, meşâyih) tarafından kaleme alınmış, dini eğitim ve yönlendirme amacı taşımıştır. Bahse konu husus Arap edebiyatında manzum eserlerin sayısının az olmasının en büyük nedenidir (Karahan, 2022). Fars edebiyatındaki kırk hadislerin bir diğer özelliği, Hz. Ali’nin fazilet ve menkıbelerini öne çıkartmasıdır (Yıldız, 2013: 417).

3.2. Türk Edebiyatında Kırk Hadis

Türk edebiyatında Arapça ve Farsçadan tercümelemlerle başlayan kırk hadis eserleri üzerinde, Arap edebiyatından mensur olarak kaleme alınan Nevevî’nin, Fars edebiyatından manzum olarak yazılan Molla Câmî’nin etkisi çok büyüktür (Yıldız, 2011: 128). Nadir

olarak manzum-mensur karışık eserler de ortaya çıkarılmıştır. Eserlerin tamamında ele alınan konular çeşitli olmakla birlikte, gaza ve cihat hakkındaki hadislerden derlenmiş tercüme önemli bir yer tutmakta, tek bir konuya ayrılmış eserler de bulunmaktadır (Karahan, 1953b: 237). Devletin otoritesinin zayıfladığı dönemlerde padişaha itaat etmenin önemini anlatan, ahlâki ve İslami değerlerden uzaklaşma dönemlerinde söz konusu değerleri hatırlatma amacı taşıyan, tasavvuf akımlarının yoğun olduğu dönemlerde buna paralel dua ve zikirleri içeren ya da yöneticilerin tercihleri doğrultusunda ilgi alanlarını özelleştiren kırk hadis eserleri verilmiştir ki bu da konu seçimindeki dönemsel değişkenliği göstermektedir (Yıldız, 2013: 419). İdris Söylemez (2017: 15-19) Türk edebiyatındaki kırk hadis örneklerini konu bakımından, İslam'ın şartları, Hz. Muhammed ve ashâbı, tasavvuf ve tarikat, dünyevî meşguliyetler, ilim ve âlimler, siyaset ve hukuk, cihat, bir kavim veya şehrin faziletleri, tıp, mizah ve mutayyibe, hüsn-i hat, birbirinden farklı konuları ele alanlar ve tek konu etrafında toplananlar şeklinde sınıflandırmıştır. Kırk hadis özelinde çalışmalar yapan diğer araştırmacılar da benzer sınıflandırmalar yapmışlardır. Müelliflerin bir konu hakkında derleyip şerh ettikleri, 50 ve/veya daha fazla hadisi içeren eserlerine ya da hadis içermeyen eserlerine kırk hadis ismini verdiği de olmuştur (Yıldırım, 2011: 144).

İlmî ve edebî bakımdan Arapça ve Farsçadan yararlanma yoluna giden Türk yazarlar, bir yandan mevcut eserleri Türkçeye aktarıırken diğer taraftan bu dillerde eserler yazma gayretine girmişlerdir. Mevcut dinî metinlerin birçoğunun Arapça ya da Farsça olması Türk bilginlerini bu dillerde yapılan çalışmalarla ilgilenmeye yönlendirmiştir. Bunun bir neticesi olarak Türk edebiyatındaki kırk hadis derlemelerinin tümü Türkçe yazılmamıştır. Türk müelliflerin çok sayıda Arapça ve Farsça eser kaleme almış olmalarına rağmen Arap ve Fars yazarlar arasında Türkçe kırk hadis derlemesi yapan yazarların çok az olduğu belirtilmiştir. Fuzûlî ve Nâbî gibi büyük şairlerin de diğer eserlerinin yanı sıra kırk hadis sahibi olmaları, konunun Türkler açısından önemini gözler önüne sermektedir. Türklerin dinî konulara olan ilgi ve hassasiyetleri, edebî eserlerin içeriklerinin bu konulara ayrılmasına sebebiyet vermiştir. İlmiye sınıfı mensupları genellikle Arapça kırk hadis eserleri derlerken, şairler Farsça derlemeler yapmış, kimi zaman da sadece çeviri eserler ortaya çıkarılmıştır (Karahan, 2022).

Osmanlı döneminde hem hadis çalışmaları hem de edebiyat çalışmalarında kırk hadisler önemli bir yer tutmaktadır (Özer, 2007 :122). Bu çalışmalar içinde edebî eserlerin

sayısı, din alimleri tarafından kaleme alınanlardan daha fazladır (Karahan, 1953b: 237). Öyle ki her şairin fırsat buldukça kırk hadis eseri kaleme aldığı, bunu adeta görev gibi ifa ettiği, Kemal Ümmî ve Usûlî başta olmak üzere bir kısmı için divanların olmazsa olmaz parçası olarak görüldüğü belirtilmiştir (Yıldız, 2013: 418). Türk müellifler hem kendi seçtikleri hadisleri derlemiş hem de âlim ve edebiyatçılar tarafından daha önce kaleme alınıp ünlenmiş kırk hadis eserlerini Türkçeye tercüme ederek yüzyıllar boyunca kırk hadis geleneğini sürdürmüşlerdir (Karahan, 1953b: 237). Osmanlı öncesi Türk-İslam edebiyatında da kırk hadis eserlerine rastlanmıştır. Özellikle sûfiler bu türde eserler vermiştir (Özcan, 2012: 78).

Abdülkadir Karahan (1954: 136-137), doğum ve ölüm tarihi tam olarak bilinmeyen Mahmûd bin Ali'nin yaklaşık 1358 yılında kaleme aldığı düşünülen Nehcu'l Ferâdis isimli eserini, kırk hadis sahasında yapılmış ilk Türkçe çalışma olarak aktarsa da Nurgül Özcan 2008 yılında British Museum Library'de, daha önce Abdülbaki Gölpınarlı tarafından varlığı dile getirilen Hacı Bektaş Veli'nin (ö. yak. 1271) Hadîs-i Erba'ın adlı eserini tespit etmiştir (Özcan, 2012: 78). Nurgül Özcan (2012: 78), Hacı Bektaş Veli'nin Hadîs-i Erba'ın şerhinin Anadolu'da kırk hadis türündeki en erken örneklerden biri olduğu için ayrı bir edebi önemi haiz olduğunu belirtmiş ve anılan esere ilişkin çalışmalarını yayınlamıştır. Bu itibarla Türk edebî geleneğindeki ilk kırk hadis derlemesinin Hacı Bektaş Veli'ye ait olduğunu belirtmek gerekir. Dolayısıyla eldeki veriler ışığında kırk hadis örneklerinin Karahan'ın öne sürdüğünden yaklaşık yüz yıl önce, 13. Yüzyılda verilmeye başlandığı söylenebilir (Yıldız, 2013: 421). Hacı Bektaş Veli'nin dönem Türkçesi ile yazılan ve 19 varaktan oluşan bahse konu eseri fakirlik ve dervişliğin faziletleri, fakir ve dervişlere yardım edenlerin erişeceği ödüller, onları hor görenlerin alacağı cezalardan bahseden kırk adet hadîs şerhi etrafında şekillenmiştir (Özcan, 2012: 81-82). Sadreddin Konevî (ö. 673/1274) tarafından aynı dönemde kaleme alınan Şerhu Erbaîne Hadisen isimli eser 29 hadis içermekle beraber kırk hadis eserleri içinde mütalaa edilmiştir (Yıldız, 2013: 421). Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde verilen kırk hadis derleme ve şerh türü eserler çoğunlukla tasavvuf düşüncesinin hâkim olduğu eserlerdir (Yıldız, 2013: 421).

1358 yılından önce, Mahmud b. Ali tarafından (Kerderli Mahmûd) kaleme alındığı tahmin edilen ve fasıllar halinde sırasıyla Hz. Muhammed'in hayatı, dört halife, Ehlibeyit ve dört büyük mezhebin imamından bahseden Nehcü'l-ferâdis isimli öğüt ağırlıklı eser,

Osmanlı dönemi kırk hadis eserlerinin erken örneklerindedir (Bilgin, 2006). Sade üslubuyla dikkat çeken söz konusu mensur eser Harizm Türkçesiyle yazıldığı için dönem özelliklerini ihtiva etmesi bakımından önemlidir ve Eski Oğuz Türkçesine de çevrilmiştir (Onur, 2020: 601). Nevevî'nin etkisinde kaleme alındığı değerlendirilen mezkûr eserin dini eğitim amacı taşımakla beraber bir Nevevî tercümesi ya da şerhi olmadığı düşünülmektedir (Yıldız, 2013: 415).

Fakîh ve hadis âlimi Nevevî'nin, 42 hadisi içeren Kitâbü'l-erbaîn fi'l-hadîs isimli eserinin Türkçe versiyonları Arapça ve Farsçada olduğu gibi orijinaline uygun olarak kaleme alınmıştır (Yıldız, 2013: 415). Bunun nedeninin Nevevî'nin eserinin şerhlerinin medreselerde hadis eğitiminde kaynak eser olarak kullanılması olduğu söylenebilir (Karahan, 1954: 246). Osmanlı müellifleri özellikle 18. yüzyıldan itibaren Nevevî'den etkilenmiştir (Karahan, 1953b: 237). Osmanlı döneminde kaleme alınan dört kırk hadisten birinin, Nevevî'nin eserinin şerhi olduğu belirtilmiştir ve bahse konu eser, Süleyman Fâzıl Efendi (ö. 1134/1722), İsmail Müfid Efendi (ö. 1217/1802), İsmail Hakkı Bursevî (ö. 1137/1725) ve Babanzâde Ahmed Naîm (1872-1934) gibi isimler tarafından birçok kez tercüme edilmiştir (Karahan, 1953b: 237; Yıldız, 2013: 416).

Mensur olarak yazılmış diğer eserlere Ankaralı İsmail Rusûhî, Derviş Saatî, Hibrî Afî Efendi, Abdurrahman Hibrî, Abdülkerim Celvetî, Süleyman Efendi Haşiyeleri, Hikmetî, Süleyman Fazıl Efendi, Taşköprüzâde Ahmed Efendi, İbrahim Fitri Efendi gibi çok sayıda müellifin eserleri örnek olarak verilebilir (Söylemez, 2017: 139-140).

Melâmî Dede Tercümesi, Tuhfe-i Âtibe-i Âliye, Arafâtu'l-Ârifîn, Miskiyetu'l-Hitâm, Tercüme-i Hadîs-i Erba'în, Ahsenu'l-Hadîs, Sıhhat-Âbâd, Hadîs-i Erba'în Tercümesi, Amâil-i Fezâil-i Cihâd ve Tercüme-i Kırk Hadîs gibi eserler manzum-mensur karışık üslupla yazılmış kırk hadis örnekleridir (Söylemez, 2017: 141). Abdülkadir Karahan (1953b: 236) manzur-mensur karışık olarak Türkçe kaleme alınan kırk hadis eseri sayısının seksen bir olduğunu belirtmiş ve bunlardan on altısının 16. yüzyılda, on üçünün 17. yüzyılda yazıldığını belirtmiştir. Karahan (1954: XVII) Osmanlı döneminde kaleme alınan kırk hadis eserlerinin toplam sayısının 250'den fazla olduğunu belirtmiştir. Ancak bunların içinde kırk hadis eseri olmayanlar tespit edilmiştir. Selahattin Yıldırım (2011: 144-146), bu sayıyı yaklaşık 207 olarak vermiş ve 14. yüzyılda dört, 15. yüzyılda yedi, 16.

yüzyılda elli üç, 17. yüzyılda kırk iki, 18. yüzyılda yetmiş, 19. yüzyılda otuz bir eser kaleme alındığını ifade etmiştir. Karahan ve Yıldırım'ın farklı sayılar vermesinin bir nedeni de Yıldırım'ın çalışmasını Osmanlı dönemi olarak sınırlaması, Karahan'ın ise bir dönem tasnifine gitmemesidir (Yıldız, 2013: 420).

Türk edebiyatında oldukça fazla olan manzum kırk hadis eserlerinin büyük bir kısmı 16. yüzyılda verilmiştir. Alim Yıldız (2011: 129) 16. yüzyıldaki manzum tercüme sayısını on üç olarak belirtmiştir. Anılana göre 17. yüzyılda tercüme sayısı yediye düşmüş (Seyyid Kadri, Feyzi-i Kefevî, Hâkânî, Fethî-i Karamânî, Kemâleddin Mehmed, Okçuzâde Mehmed ve Âmikî); 18. yüzyılda sekiz (Hasan b. Ali, Osmanzâde Tâib, Urfalı Nabî, Antakyalı Münif, İsmail Belîğ, Nüzhet Ömer, İbrahim Hanif ve Müfid İsmail); 19. yüzyılda ise sadece üç şair (Köstendilli Süleyman Şeyhî, Hikmet ve Tayyibzâde Mehmed Zühdi) kırk hadis tercümesi kaleme alırken hangi tarihte yaşadığı bilinmeyen Vehbî adında bir şair, kimin yazdığı belirlenemeyen üç manzum tercüme daha rastlanmıştır (Yıldız, 2011: 129).

Manzum eserlerde genellikle beyit ve kıta nazım birimleri ile aruzun “Feilâtün mefâilün feilün; Fâilâtün fâilâtün fâilât; Müfteilün müfteilün feilün” tef’ileleri tercih edilmiştir (Karahan, 1953b: 237). Meşhur şairlerin kırk hadis türünde eser verdikleri düşünüldüğünde kırk hadis geleneğinin Türk edebiyatı için nasıl bir ehemmiyeti haiz olduğu daha kolay anlaşılmaktadır (Karahan, 1954: 133-136). Molla Camî'nin etkisiyle özellikle şairlerin çok ilgi gösterdiği kırk hadis eserleri ağırlıkla 14. ve 18. yüzyıllar arasında varlık göstermiş, daha sonra kırk hadislerin eğitici tarafları öne çıkarılmıştır (Avcı, 2016: 4). 16. yüzyılda artan kırk hadis faaliyetleri içinde Câmî'nin etkisiyle manzum olarak kaleme alınanlara örnek olarak Fuzûlî, Usûlî ve Nev'î'nin eserleri başta olmak üzere Hazînî, Merdümî, Emîr Muhaddis Mukaddes, Abdülmecid b. Nasûh, Lâtîfî, Mecdî, Âşık Çelebi ve Âlî tarafından yazılan eserler verilebilir (Yıldız, 2011: 129). Molla Câmî'nin Tercüme-i Hadis-i Erba'ın isimli eserinin meşhur şairler tarafından defalarca Türkçeye manzum olarak aktarılması (Sevgi, 1999: 4-143), kırk hadis eserlerinin Türk şairlerine etkisinin kanıtı niteliğinde mütalaa edilmiştir. Söz konusu etki 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamıştır (Karahan, 1953b: 236). Eserin Türk edebiyatında çok yaygınlık kazanmasının başlıca sebebi, Ali Şîr Nevâî'nin (1441- 1501), Çağatay Türkçesiyle yazdığı manzûm tercümedir (Karahan, 1954: 153). Ali Şîr Nevâî, henüz Câmî hayattayken yaptığı çeviride eserin aslına sadık kalmıştır (Yıldız, 2013: 423). Camî'nin

kırk hadis eserini, Rihletî (16. yüzyıl), Nâbî (1642-1712), Münîf (ö. 1742), Seyyid İbrahim (1701-1783) ve Zühdi (1854-1914) de Türkçeye manzum olarak çevirmiştir (Sevgi, 1993a: 517).

16. yüzyıl Türk şairi Şirvanlı Hatiboğlu Habibullah isimli şairin “Erbaîn Söz” adıyla 1512 tarihinde birer beyitle dilimize tercüme ettiği hadisler, Câmî’nin etkisinde, onun tarafından seçilerek Farsçaya çevrilen hadislerdir (Ceyhan ve Ata, 2018: 122). Şairler, divan edebiyatındaki kırk hadis teliflerini fazlasıyla benimsemiştir. Bahse konu manzumeler için müstakil vezinler ortaya koyulmuş, müelliflerin isimleri yerine mahlasların kullanıldığı olmuştur (Kaplan, 2021: 124). Câmî’nin eserini tercüme eden Türk şairlerinin çoğunun adı veya mahlası bilinmesine rağmen kimlikleri hakkında bilgi sahibi olunmayanlar da mevcuttur (Ceyhan ve Ata, 2018: 122). Câmî’nin eserinin tercüme ve şerhlerinde, genellikle hadis sırasının aslına uygun olmadığı görülmüştür (Yıldız, 2013: 415)

Kırk hadisler, devam eden süreçte de Türk şair ve ediplerin devamlı üzerinde titizlikle durduğu bir kategori olma özelliğini sürdürmüştür. Farklı zamanlarda yazılan eserler içerik ve biçim olarak ciddi farklılıklar göstermekte, bazı şairler tarafından önce hadislerin Arapça metinleri verilmekte; daha sonra hadisler kıta, mesnevî veya beyit şeklinde Türkçeye çevrilmektedir (Gümüş ve Söylemez, 2019: 339).

Türk edebiyatındaki kırk hadis eserlerinde önemli yeri olan Nevevî ve Abdurrahman Câmî’ye ait olan derlemeler, sonraki esarlere içerik olarak etki etmekle beraber, tercüme, şerh ve ta’lik yoluyla çalışmaların hacmini de etkilemiş, Osmanlı döneminde, peygamber hayatları, evliyâ menkıbeleri, sahâbe kıssaları gibi çeşitli hikâyelerin eklenmesiyle oldukça genişlemiştir (Yıldız, 2013: 414). Dolayısıyla Türk edebiyatında kırk hadis derlemelerinin karakteristik özellikleri bulunmaktadır ve çeşitli biçimlerle Arap ve Fars örneklerinden ayrılmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MUHAMMEDU'L-EMİN EI-CÂMÎ'NİN TUHFETU'L- AHBÂB İSİMLİ ESERİ

4.1. Visâfî mahlaslı Muhammedu'l-Emîn el-Câmî ve Eseri

Visâfî mahlaslı Muhammedu'l-Emîn el-Câmî tarafından kaleme alınan *Tuhfetu'l-Ahbâb* isimli kırk hadis risalesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi, Rıza Paşa Koleksiyonu, 117 numarada bulunmaktadır. Toplam 20 varaktan oluşan, Arapça ve Farsça olarak kaleme alınan mezkûr eser, kaydından anlaşıldığı üzere, 1551-52 yıllarında Mekke'de tamamlanmıştır. Müellif, risalenin sonunda eser hakkında bilgi verdiği kıtada ve ardından gelen rubaide tarih zikretmektedir.

قطعه

بود از تاریخ هجرت نهصد و پنجاه و نه
کین رساله نظم کردم در حدیثای نام جو
تحفه الاحباب کردم نام این زیرا که هست
تحفه از بهر یاران و محبان نکو
تحفه الاحباب را تاریخ می جستم ز عیب
این ندا آمد که آنرا تحفه الاحباب گو¹

رباعیه

دُرهای خوشابست وصالی سفینه
این نظم احادیث که حالی گفته
گو تحفه الاحباب که تاریخ همانست
از بحر خیال این اُلالی رفته²

---

¹ Muhammedu'l-Emîn el-Câmî, *Tuhfetu'l-Ahbâb*, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi, Rıza Paşa Koleksiyonu, 117, 18a. Kıt'a'nın tercümesi:

Hicret tarihinden 959 sene oldu.

Bu risaleyi hadis alanında nazmettim, ey isim arayan...

Bunun ismini Tuhfetu'l-Ahbâb koydum, çünkü;

İyilerin dostları ve yarıları içindir bu tuhfe

Tuhfetu'l-Ahbâb'daki tarihleri kusurlardan arındırmaya çalışıyordum.

Ona "Tuhfetu'l-Ahbâb de" diye bu ses geldi.

Dostlara hediye manasına gelen *Tuhfetu'l-Ahbâb* isimli eserin yazarı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Ancak müellif eserin orta kısımlarında kaleme aldığı satırlarda kendisi hakkında şöyle söylemektedir: “Bundan sonra bu hakir ve fakir, şöhretsiz tekke münzevisi ve cahil, dünyadan elini eteğini çekmiş, Visâli mahlaslı es-Sâmî Muhammedu'l-Emîn el-Câmî der ki “Mustafa'nın -ona tertemiz salat ve selam olsun- sözlerinden derlenen cennetle müjdelenen on kişi -onların hepsine rahmet olsun- hakkında sadır olan meşhur Nebevî hadislerin bazılarını derleyip bu risaleyi tertip ettim. Mütercimim ön sözü, sonsözü, her hadisle ilgili rubai veya kıta tercümesi şeklinde Ashabın -Allah onların hepsinden razı olsun- faziletleri hakkında bu *Tuhfetu'l-Ahbâb* diye isimlendirilen kitap oluşturuldu.”

Ayrıca müellif, eserin sonlarındaki bir hadisin ilmî ve edebî yorumunda bulunduktan sonra “Ben zavallı (önemsiz) fakir es-Sâmî Muhammed Emin El Câmî” cümlesiyle okuyucuya hitap etmiştir. Visâli mahlasını kullanan yazarın yaşamı, eğitimi, görevi ve verdiği diğer eserler konusunda başka bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Osmanlı şairleri içinde, Hamamcızâde Visâli (Sefer Visâli), Ahmed Visâli, Aydınlı Visâli, Visâli Ali Çelebi, Sofyalı Visâli, Niğde'li Visâli, Karamanlı Visâli, Erzincanlı Visâli gibi aynı mahlası kullanan çeşitli isimler eser vermiştir. Osman Türer (1987: 170-183) Kanunî döneminde eser veren ve yaşamı hakkında bilgi bulunmayan Visâli Ali Çelebi'nin Mevlid'ini incelediği makalesinde aynı mahlası kullanan edebiyatçıların bir kısmından söz etmiştir. Bunların içinde hayatları, isim ve eserleri bilinenler varsa da bazıları hakkında sağlıklı bilgi bulunmamaktadır. Muhaddislerin bu mahlası kullanıp kullanmadığı, kullanan var ise kimler olduğu bilinmemektedir.

Muhammedu'l-Emîn el-Câmî ile aşağı yukarı aynı dönemlerde yaşayan ve adı bilinmeyen şair Aydınlı Visâli, Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmektedir. Anılanın asıl adının İsa olduğu ileri sürülmesine rağmen bu bilginin doğruluğu kanıtlanmamıştır. Ancak şairin en önemli özelliği, eserlerini Arapça ve Farsçanın edebiyattaki üstünlüğüne bir tepki

---

² Muhammedu'l-Emîn el-Câmî, *Tuhfetu'l-Ahbâb*, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi, Rıza Paşa Koleksiyonu, 117, 18a. Rubâ'î'nin tercümesi:
Gemi gibidir güzel görünen inciler
Böyle söylenen hadislerin nazm edilmesi
De ki Tuhfatul Ahbabın tarihi budur (959)
Hayal denizinden süpürülmüş inciler...

olarak, Türkçe kaleme almış olmasıdır. Muhammedu'l-Emîn el-Câmî ise eserini hem Arapça hem de Farsça olarak kaleme almıştır. Dolayısıyla daha önce tespit edilmiş Visâfî mahlasıyla eser veren edebiyatçılarla isim ve içerik açısından herhangi bir benzerlik tespit edilmemiştir. Visali mahlasını kullanan bazı şairlerin ise yaşadıkları dönemler farklıdır. Muhammedu'l-Emîn el-Câmî hakkında eserden çıkarılan diğer bir bilgi, eserini Mekke'de tamamladığıdır.

رباعيه

این نسخه بود تحفة الاحباب بنام

در ترجمه بعض احادیث عظام

در منقبت صحابه و آل رسول

اندر حرم مکه شد این نسخه تمام³

Müellif Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmektedir. Eserinde bu iki dil hakkında sözcük, köken tahlili ve kıyası yaptığı satırlar yer almaktadır. Kendisi hakkında yazdığı “tekke münzevisi ve cahil, dünyadan elini eteğini çekmiş” açıklaması, yaşamının sonlarına doğru Mekke’ye yerleştiğini düşündürmektedir.

4.1.1. Eser Tahlili ve Kırk Hadis Eserleri İçindeki Yeri

Eser, Türk edebiyatında kırk hadis derleme, çeviri ve şerh geleneğinin altın çağında, 16. yüzyılda kaleme alınmıştır. Bu yüzyılda özellikle manzum eserler öne çıkmaktadır. Ancak Muhammedu'l-Emîn el-Câmî'nin *Tuhfetu'l-Ahbâb* isimli eseri, manzum-mensur karışık bir üslupla kaleme alınmıştır. Genellikle hadis metninden sonra şerhi yer alan bu eserlerde müellif, hadisi beyit veya kıta şeklinde manzum olarak tercüme etmekte, ardından nesir olarak şerhini yapmaktadır (Söylemez, 2017: 12). *Tuhfetu'l-Ahbâb* bu şemayı tam olarak takip etmemiştir. Eserde hadis metinleri, Arapça ve mensur olarak

---

³Muhammedu'l-Emîn el-Câmî, *Tuhfetu'l-Ahbâb*, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi, Rıza Paşa Koleksiyonu, 117, 16b. Rubâ'î'nin tercümesi:

Tuhfetu'l-Ahbâb adındaki bu nüsha

Bazı büyük hadislerin tercümesi hakkında

Peygamberin ailesi ve sahabeleri hakkında

Mekke haremde tamamlanmıştır.

verildikten sonra Farsça çeviri ve şerhleri manzum olarak yapılmıştır. Ancak bu sıranın değiştiği yerler de vardır.

Eser, Fetih suresi ile başlayan mukaddime kısmından sonra tevhid dörtlüğüyle devam etmektedir. Arka arkaya iki rubai yazılmış; münâcâttan sonra dörtlük şeklinde yazılan hâşiyede Hz. Muhammed'in seciyesi ve dış görünüşü övülmüştür. Daha sonra gelen iki rubaide Hz. Aişe'den nakledilen rivayete yer verilmiştir. Eserde yer alan hadis tercümelerinin hikayelerle desteklendiği görülmektedir. Müellif, bazı yerlerde kendi yorumlarını aktarmayı tercih etmiştir. Eserdeki genel akış; hadis (menkıbe veya hikâye ile), tercüme ve rubai şeklinde devam etmektedir. Zaman zaman arka arkaya rubailer de yer almıştır.

Eser incelendiğinde, müellifin kendisi hakkında bilgi verdiği mensur bölüme kadar sahabeler ile ilgili hadisleri derlediği anlaşılmaktadır. Söz konusu hadisler Hz. Peygamber'in yakın çevresini ve akraba ilişkilerini içermektedir. Eserde yine bu bağlamda rivayet, hikâye ve yorumlara yer verilmiştir. Sevgi, dostluk ve inançtan bahsedilmiş, raviler zikredilmiş, kudsî hadisler de aktarılmıştır.

Müellif daha sonra Hulefâ-yi Râşidîn hakkında hadis, tercüme ve şerhlere yer vermiştir. Kendisinin de dediği gibi bundan sonra daha çok Nebevî hadisleri derlemiştir. Bahse konu hadisler yine sahabeler ile ilgilidir. Türk edebiyatında kırk hadis eserleri tarandığında, yazar ya da mütercimlerin hemen hepsinin, çoğunluğu mukaddime kısmında olmakla birlikte, eserlerini kaleme alma gerekçelerini ve bunun sonucundaki ruhani beklentilerini dile getirdikleri görülmüştür (Yıldırım, 2011: 147). Ancak çalışmamızın konusunu oluşturan Tuhfetu'l-Ahbâb'da müellif, eserini yazma maksadına eserin sonunda değinmiştir.

رباعيه

از قول نبی هاشمی خیر انام

در وصف صحابه کردم این نسخه تمام

امید شفاعتی بنزد یک خدا

دارم ز نبی و ال و اصحاب کرام⁴

رباعیه

هر یار که این نسخه ما را دارد

هر بار که او نظر برین بگمارد

داریم امید آنکه از بهر خدا

ما را بدعا و فاتحه یاد ارد⁵

4.1.2. Eserin Arap Harfli Matbu Alfabeye Aktarılması

فانفلق فکان کل فرق

...

... باغلو اولسه جوزله باذن الله تعالی

بسم الله الرحمن الرحيم

انا فتحنا لك فتحاً مبيناً و فتحت السماء فکانت ابوابا

ای آنکه ترا نیست شریک و مانند

لایق بتو نیست نی زن و نی فرزند

در ذات تو مطلقاً سخن نیست روا

چون ذات ترا نه چون توان گفت نه چنین

رباعیه

یارب که بفضل خود ببخشای مرا

وانگاه رهی بخویش بنمای مرا

⁴Muhammedu'l-Emîn el-Câmî, *Tuhfetu'l-Ahbâb*, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi, Rıza Paşa Koleksiyonu, 117, 18b. Rubâ'î'nin tercümesi:

İnsanların hayırlısı Hâşimî peygamberin sözünde,
Sahabeyi övmek hakkındaki bu nüshayı tamamladım.
Bir olan Allah katında

Peygamberden, ailesinden ve sahabe-i kiramdan şefaât umudum var.

⁵Muhammedu'l-Emîn el-Câmî, *Tuhfetu'l-Ahbâb*, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi, Rıza Paşa Koleksiyonu, 117, 18b. Rubâ'î'nin tercümesi:

Bu nüshamıza sahip olan her dost
Bu nüshaya her baktığında
Allah'tan ümit ediyoruz ki
Bizi dua ve Fatıha ile yâd etsin.

درهای جهت چو بسته بر رویم
از غیب دری بروی بگشای مرا

رباعیه

یا رب که بعشق خود در آویز مرا
هم تخم وفا در آب و گل ریز مرا
چون خاک وجود من شود گرد و غبار
بر دین حبيب خود بر انگیز مرا

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ تَأْصِبِ لَوَاءِ الْحَمْدِ فِي بَيْدَاءِ الْخُضُوعِ وَالْخُشُوعِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَهْلِ السُّجُودِ وَالرُّكُوعِ

حاشیه زیر

آی انکه زحق تویی رسول بر حق
نام تو محمد و نبی المطلق
جسم تو لطیف و عنصرت نورانی
ذات تو ز حق جدا نباشد الحق

از عایشه هست این روایت منقول
بودست اسامه خرد در عهد رسول
میخواست نبی مخاط او پاک کند
گفتم که من این را بکنم کرد قبول

رباعیه

پس گفت که یا عایشه حبی ها را
او حب منست دوست گیرید لذا
چون خاطر من اسامه را دوست گرفت
تو نیز برای من احبی کذا

في فضيله العباس رضى الله تعالى عنه

عَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ الْعَبَّاسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُغْضَبًا وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا أَغْضَبَكَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا وَلِفُرَيْشٍ إِذَا تَلَّاقُوا
بَيْنَهُمْ تَلَّاقُوا بِوَجْهِهِ مُبَشِّرَةً وَإِذَا لَفُونَا لَفُونَا بِغَيْرِ ذَلِكَ فَغَضِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَحْمَرَ وَجْهَهُ ، ثُمَّ قَالَ

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ قَلْبَ رَجُلٍ الْإِيمَانُ حَتَّى يُجِبُّكُمْ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ ثُمَّ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ آذَى عَمِي فَقَدْ آذَانِي فَإِنَّمَا
عَمُّ الرَّجُلِ صِنُو أَبِيهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
مشكوة

ترجمه

هست عبدالمطلب ابن ربیعہ انکہ گفت
این حدیث معتبر از خاتم پیغمبران
گفت یکروزی نشستم یک زمان پیش نبی
با غضب عباس آمد نزد حضرت ناگهان
پس رسول الله پرسیدش که قهراز بهر چیست
گفت با قوم قریش است این غضب وز قهرشان
در غضب شد پس رسول و گفت از بهر خدا
هرگه نبودم شما دوست هست از کافران
بعد از ان فرمود عم من بود صنوانی
هر که ایذاش کند ایذای من باشد بدان

رباعیه

آنها که ز علم و دانشی بهره ورنند
از قول نبی و نکته اش با خبر اند
او گفت که عم الرجل صنوانی
گفتند دو شاخ رسته از یک شجرند

فی فضیله عبدالله بن عباس رضی الله عنهما
عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ ضَمَّنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى صَدْرِهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ عَلِّمَهُ الْحِكْمَةَ وَ فِي رَوَايَةٍ
عَلِّمَهُ الْكِتَابَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ مشكوة

ترجمه

چنین فرمود عبدالله عباس
نبی را آمد این رای صوابش
مرا خم کرد سوی سینۀ خویش
پس آنکه با خدا بودی خطایش
برای من دعای خیر میکرد
نمیشد در دعا جز بی حجابش

شنیدم زو که فرمودی خدایا
دهش حکمت و علمه کتابش
از این شد حاصل او را آن قدر علم
که جز حق کس نمیداند حسابش

رباعیه

اومظهر جامع الهی شده است
گنجینه اسرار کماهی شده است
از برکت حضرت و دعای حضرت
عبدالله عباس مباحی شده است

فی فضیلة خالد بن الولید رضی الله عنه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ نَزَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْزِلًا فَجَعَلَ النَّاسُ يَمْرُونَ فَيَقُولُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ هَذَا فَأَقُولُ فَلَانِ فَيَقُولُ بئس عبد الله هذا حتى مر خالد بن الوليد فقال من هذا فقلت هذا خالد بن الوليد فقال نعم عبد الله خالد بن الوليد سيف من سيوف الله

ترجمه

هست مروی این حدیث از بوهریره در کتب
اینچنین گوید فرود آمد نبی در منزلی

الحديث قدسی فی نعت النبی علیه السلام

قال الله تبارك و تعالى مخاطبا الحبيبه و رسوله صلى الله عليه و على آله و صحبه و سلم لولاك لما خلقت الافلاك

ترجمه

فرمود نبی شنیدم از حضرت حق
بی واسطه این حدیث قدسی بسما
گفتا که تویی حبیب من پاک ز عیب
در غیب و شهادت بتو بودست ندا
مقصود ز خلق عالمی ذات تو بود
پیش همه خلق کردم ایجاد ترا
آدم بطفیل تست بل حمله جهان
اینست چنین و نیست شکی اصلا
ذاتت سبب خلق سموات شده

لولاک لما خلقت الافلاک ابا

رباعیه

از حضرت حق حدیث لولاک شنو
در وصف نبی ز ایزد پاک شنو
در وقت خطاب او چنین گفت خدا
لولاک لما خلقت الافلاک شنو

الحدیث

و قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اعتذارا و كسارا لنفسه عليه الصلوة و السلام بعثت داعيا و معلما و ليس بيدي
من الهدايتى شئ و بعث ابليس مزينا و ليس اليه من الضلالة شئ بل الله يضل من يشاء و يهدى من يشاء

ترجمه

چنین گفت حضرت که من داعیم
بأنها که حق شان سعادت دهد
محمد فرستاده شد از خدا
که خلق جهانرا بشارت دهد
کسی را که قهار گمراه کرد
کجایش محمد هدایت دهد
هر آنرا که باشد هدایت ز حق
کی ابلیس او را ضلالت دهد
ضلالت هدایت ز پیش خداست
مرا بس که اذن شفاعت دهد

رباعیه

احمد که فرستاده شد از پیش خدا
گوید که منم داعی و راه نما
لیکن نه بدست من هدایت باشد
نی شیطانرا بدست باشد اغوا

رباعیه

هرکس که حقش رانده درگاه کند
احمد چه مجال انکه آگاه کند

آنرا که خداوند هدایت بخشد
شیطان نتواندش که گمراه کند

رباعیه

آنرا که بدست حال و آنرا که نکوست
از اوست سعادت و شقاوت هم زوست
ظاهر شده حق بصورت دشمن ودوست
بل اوست مصل خلق و هادی هم اوست

و بعد چنین گوید گوشه نشین نشیمن جهول و خودکامی و منزوی زاویه خمول و کم نامی الفقیر الحقیق السامی محمد الامین الجامی * ثم الروی المدعو بالوصالی * که در بعضی از احادیث مشهوره نبویه * و کلمات جامعه مصطفویه * علیه افضل الصلوات واکمل التحیات که در شان عشره مبشره بالجنه * و غیر هم علیهم الرحمه * واقع شده رساله مرتب میگردد بمقدمه و خاتمه مترجم ترجمه قطعه و رباعیه از هر حدیثی و تسمیه کرده شده تحفه الاحباب فی فضایل الاصحاب رضوان الله تعالی علیهم اجمعین * مأمول از مکارم اخلاق مطالعه کنندگان مخلص و محبان متخصص آنکه این کم بضاعت قلیل الاستطاعت را از گوشه خاطر خاطر محو و منسی نفرمایند و بفاتحه فایحه یاد آورند و اگر درین سهو و خطایی نبیند از اطف و کرم قلم عفو در کشند و اصلاح فرمایند

رباعیه

یا رب که مرا تفیل اصحاب کنی
وز کأس نبی و آل سیراب کنی
این تحفه که ترتیب عجب یافته است
منظور جمیع یار و احباب کنی

و التکلان علی الملک المنان

مقدمه فی ذکر النبی علیه السلام و مناقب عشره مبشره رضوان الله علیهم اجمعین
عن ابن مسعود رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم انا مدینه العلم و ابو بکر اساسها و عمر
حیطانها و عثمان سقفاها و علی بابها لا تقولوا فی ابی بکر و عمر و عثمان و علی الا خیرا رضی الله عنهم

ترجمه

محمد که هست او امام رسل
علیه الصلوة و علیه السلام
بگوش همه کس رسیده ازو

که فرموده است این حدیث آن امام
بود مروی از ابن مسعود این
روایت کند او ز خیر الانام
که من خانه علم دینم ز حق
بمن دین اسلام یابد نظام
اساسش ابو بکر و حیطان عمر
بود سقف عثمان باو شد تمام
دری بایش بحر فتح علوم
علی باب آن شد دگر والسلم
مگوید در حق یاران من
مگر خیر محض ای خواص و عوام

رباعیه

از حضرت مصطفی حدیثی است بما
فرمود منم مدینه علم خدا
بو بکر اساس آن عمر حیطانش
عثمان سقف و علی بود باب و را

فی منقبه الصدیق رضی الله تعالی عنه

قال رسول الله صلی الله علیه و سلم لا ینبغی لقوم فیهم ابوبکر ان یؤمهم غیره

ترجمه

محمد عربی رهنمای جمله خلق
علیه الف صلوة علیه الف سلام
بما رسیده ازو این خبر بنقل حسان
که گفته است باصحاب خود چه خاص و چه عام
نه لایق است و سزاوار اندر آن قومی
که حاضر است ابوبکر و غیر اوست امام
عشارتست درین بر خلافت صدیق
که او خلیفه اول بود ز خیر انام
ز روی لطف بفرمود این حدیث نبی
که منکرش نشود هیچکس ز کالانعام

رباعیه

شاه عربی حبیب حق خیر انام
در قول حسین ازو بما هست پیام
قومی که دران میان ابوبکر بود
جایز نبود غیر ابی بکر امام

فی منقبة الفاروق رضی الله تعالی عنه

عن علی رضی الله عنه قال سمعت رسول الله صلی الله علیه و سلم یقول عمر بن الخطاب سراج اهل الجنة رضی الله
تعالی عنه

ترجمه

محمد عربی هست سید الکونین
که اوست خاتم جمع رسل بقول صریح
شنیدهام ز علی کز نبی روایت کرد
بلفظ مختصر اما بسی فصیح و ملیح
که گفته است عمر شد سراج اهل بهشت
ازوست روشنی ما ز هی حدیث صحیح
عجب مدارا زان لب که این تکلم کرد
اگر کنند فدا جان خود هزار شیخ
درین حدیث بود رمزی از مقام عمر
که گفته‌اند کنایت به امت از تصریح

رباعیه

بشنو سخن خوش که بعالم سحر است
مروی ز علی ولی حق این خیر است
فرمود شنیدهام ز حضرت بی قیل
کو گفت سراج اهل جنت عمر است

فی منقبة ذی النورین رضی الله عنه

اخرج الترمذی عن طلحة رضی الله عنه و ابن ماجة عن ابی هريرة رضی الله عنه ان النبی صلی الله علیه و سلم قال
لکل نبی رفیق فی الجنة و رفیقی فیها عثمان

ترجمه

شنیدم حدیثی که فرموده حضرت
که رحمت ز حق باد بر وی دمام
بود راویش طلحه یا بو هریره
روایت کنند از نبی مکرم
که در جنت عدن هر نبی را
رفیقی است دایم ز اولاد آدم
بمن گر چه باشند یاران بیحد
مرا لیک عثمان رفیق است و همدم
نظر کن به بین قرب عثمان عفان
کسی کیست چون او مکرم معظم

رباعیه

بشنو خبری ز طلحه کز یارانست
زان جنت مشهور که جاویدانست
هریک ز نبی در ان رفیقی دارد
فرمود نبی رفیق من عثمان است

في منقبه المرتضى رضى الله تعالى عنه

عن سعد بن ابى وقاص رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم لعلی أنت مئی بمنزلة هارون من موسى، إلا أنه لا نبي بعدي متفق عليه مشكوة

ترجمه

باز بشنوا این خبر را از نبی الله که او
گفت با اصحاب خود هم در خلا هم در ملا
راوی این هست سعد و او بود ز اهل بهشت
او چنین گوید شنیدم این حدیث از مصطفی
مر علی را گفت پیغمبر ترا نسبت بمن
نسبت هرون بموسی هست در پیش خدا
لیک جایز نیست بعد از من بود دیگر نبی
پس نباشد هیچکس را شرکتی با من روا
صد هزاران رحمت حق باد بروی هر زمان
ان رسول الله که باشد شافع روز جزا

رباعیه

گفتست نبی با علی ای شیر خدا
داریم بهم نسبتی در دین هدی
چون نسبت هرون بود با موسی
لیکن بعدی نبی نباشد أصلاً

في منقبة زبير رضى الله تعالى عنه

عن جابر رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من يأتيني بخبر القوم يوم الأحزاب قال الزبير أنا فقال النبي
صلى الله عليه وسلم لكل نبي حواريًا وحواري الزبير متفق عليه مشكوة

ترجمه

بشنو از جابر حدیثی کو روایت می کند
زان امام انبیا و خاتم پیغمبران
روز خندق گفت یا رب کیست از اصحاب من
کز برای من خیر آرد ز قوم کافران
بیشتر از جمله یاران زبیرش گفت من
میروم زان قوم می آرم خیر در یک زمان
گفت حضرت هر نبی را حواری بود
چون حواریم زبیر آمد ازان کردم عیان
رحمت حق باد بر ارواح جمله یاورش
منزل و ماوای یارانش بود دار الجنان

رباعیه

منقول ز جابر خبری هست بخیر
کو نقل کند ز مصطفی نی از غیر
هر یک ز نبی حواری می دارد
دانید همه حواریم هست زبیر

في منقبة طلحة بن عبيد الله رضى الله عنه

و في رواية عن جابر رضى الله عنه قال نظر النبي صلى الله عليه وسلم الى طلحة بن عبيد الله من سره أن ينظر إلى
شهيد يمشي على وجه الأرض فاینظر إلى طلحة بن عبيد الله رواه الترمذی
مشكوة

ترجمه

هست جابر ابن عبدالله راوی زین حدیث
آن رسول الله که در قرآن خدایش وصف کرد
رهبر و هادی بود او ره روان راه را
خلق را از حال طلحه خواست آگاهی دهد
گفت رمزی وین کفایت مردم آگاه را
گفت جابر چون نظر انداخت سوی طلحه گفت
شاملست این قول او خاص و گدا و شاه را
هر کرا خوش حال سازد دیدن مثنی شهید
کو نظر کن طلحه ابن عبیدالله را

رباعیه

جابر ز محمد که رسولست و امین
گوید که چو دید طلحه را گفت چنین
آنرا که خوش آید بنظر مثنی شهید
کو جانب طلحه عبیدالله بین

في منقبة عبدالرحمن بن عوف رضى الله عنه

و عن ام سلمة رضى الله عنهما قالت سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لأزواجه إنَّ الَّذِي يَحْنُو عَلَيْكُنَّ بَعْدِي
لَهُوَ الصَّادِقُ الْبَارُّ اللَّهُمَّ اسْقِ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ مِنْ سُلْسَبِيلِ الْجَنَّةِ رواه احمد

مشکوة

ترجمه

کرد ام سلمه نقل از ان حضرت و گفت
که نبی گفت بازواج خود این سر نهان
که پس از موت من انکس که بریزد زر و سیم
بر شما بهر خدا کیست نمیدانید آن
اوست الصادق البار نکوکار بمن
مژده او راست بجنّت ز خداوند جهان
بده ای بار خدا شربت آبش که بنام
سلسبیل است و بود منبع آن باغ حنان
هیچ دانی که بود انکه نبی کرد دعا

در حق او همه گویند که عبدالرحمن

رباعیه

دادست خبر ز حضرت امّ سلم
گفتا که شنیدم از نبی این کلمه
کو گفت بازواج که بعد از موتی
یک صادق بازّی کند احسان بهمه

رباعیه

گفتست نبی به حق که برکت بدهی
آنرا که سخا کند کرامت بدهی
عبد الرحمن عوف را شربت آب
یا رب که ز سلسبیل جنت بدهی

رباعیه

انکس که بازواج نبی کرد احسان
بعد از موتش تو صادق البار بخوان
معلوم شد از دعا که مقصود نبی
زان صادق بار هست عبد الرحمن

في منقبة سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه

عن علي كرم الله وجهه قال سمعت النبي صلى الله عليه و سلم جمع ابويه لاحد الا بسعد فاني سمعته يقول يوم احد يا

سعد ارم فداك ابي و امي رواه الترمذی

مشکوّة

ترجمه

بود راوی ولیّ علی بن ابی طالب
که فرموده شنیدم این حدیث از نفس پیغمبر
که در جنگ احد با لشکر کفر جمع آمد
بذات خویشتن کردی جهاد آن شاه دین پرور
شنیدم زو که سعد بن ابی وقاص را گفتی
ابی امی فداک ای سعد ازم حق ترا یاور
بغیر از سعد نشنیدم که آن حضرت فدا کردی

پدر یا مادر خود جمع از بهر کسی دیگر
هزاران رحمت حق بروی و بر پی‌روان او
ز روز اول دنیا بود تا آخر محشر

رباعیه

فرمود علی رسول دین پرور من
آنکس که بود در دو جهان یاور من
در جنگ احد خطاب میکرد به سعد
ازم که فدایت پدر و مادر من

في منقبة ابي عبيدة بن الجراح رضى الله عنه
عن انس بن مالك رضى الله عنه قال قال النبي صلى الله عليه و سلم لكلِّ أمةٍ أمينٌ ، وأمينُ أمتي أبو عبيدةُ بنُ الجراح
رواه احمد و الترمذى و قال هذا حديث حسن صحيح مشكوة

ترجمه

این حدیث از مصطفی مشهور در عالم بود
هست منقول از انس کو خادم پیغمبر است
آن رسول الله که آمد سید المرسلین
در رسالت از خدا روح الامینش چاکرست
میکند از وی انس نقل این حدیث معتبر
چون حدیث بی سند را اعتباری کمترست
گفت از حضرت شنیدم این که با اصحاب گفت
هریک از امت بر ایشانرا امینی رهبر است
وان امین هذه الامه که فرموده رسول
بو عبیده ابن جراح این صفت را درخورست

رباعیه

احمد که امین ملک دین است و یقین
زو داد انس خبر که فرمود چنین
در امت هر نبی امینی باشد
در امت من ابو عبیده است امین

في مناقب العشرة المبشرة رضى الله عنهم سبيل الاجمال

عن عبدالرحمن بن عوف رضى الله عنه ان النبي صلى الله عليه و سلم قال ابو بكر في الجنة و عمر في الجنة و عثمان في الجنة و على في الجنة و طلحة في الجنة والزبير في الجنة و عبدالرحمن بن عوف في الجنة و سعد بن ابى وقاص في الجنة سعد بن زيد في الجنة ابو عبيدة بن الجراح في الجنة رواه الترمذى و رواه ابن ماجه عن سعيد بن زيد مشكوة

ترجمه

داد حضرت خبر از ياران

هست منقول ز عبدالرحمن

كه خدا داد بشارت به بهشت

ده كسى را ز جميع ياران

گفت فرمود نبى الله كين

هست ابوبكر و عمر هم عثمان

با على سعد و سعيد است و زبير

بو عبيده طلحه عبدالرحمن

رضى الله تعالى عنهم

و رضوا عنه ازو هم ايشان

رباعيه

ده يار نبى مبشر آمد بجنان

هستند ابوبكر و عمر هم عثمان

ديگر على و سعد و سعيد است و زبير

هم طلحه و ابو عبيده عبدالرحمن

رباعيه

بشنو خبرى كه گفت عبدالرحمن

ده كس كه مبشر اند از حق بجنان

فرمود نبى كه هست ابوبكر و عمر

عثمان و على سعيد شد اخر شان

خاتمة فضائل اهل البيت و بعض الاصحاب رضى الله تعالى عنهم

عن اياس بن سلمة بن الاكوع رضى الله عنه عن ابيه انه قال قال رسول الله صلى الله عليه و سلم النجوم امان لاهل السماء و اهل بيتى امان لامتى و روى انه قيل يا رسول الله من قرابتك هؤلاء الذين وجبت علينا مودتهم فقال صلى الله

عليه و سلم على و فاطمة ابناهما

مشكوة

ترجمه

گفت اياس اين نقل دارم از پدر

کو شنیده اين حديث از مصطفا

اهل بيتى شد امان امتى

چون نجوم آمد امان ز اهل سما

از رسول الله مگر پرسیده شد

کيست اهل بيت تو نزد خدا

تا شويم از جان محب اهل بيت

همکنيم از بهر ايشان جان فدا

گفت حضرت اهل بيتم هست چار

وان على و فاطمه و ابناهما

رباعيه

چون حب نبى و آل شد فرض دگر

مى باش محب آلش اى پاک سير

کردند سوال از نبى آل تو کيست

فرمود على و فاطمه با دو پسر

في فضائل السبطين الحسن و الحسين رضى الله تعالى عنهما

في رواية ابى بكر الصديق رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه و سلم في الحسن و الحسين رضى الله عنهما

قال ابو بكر رضى الله عنه سمعت رسول الله صلى الله عليه و سلم يقول الحسن و الحسين رضى الله عنهما

هذان سيد اهل الجنة

مشكوة

ترجمه

مرويست حديثى از ابوبكر

گفتا كه شنيدم از پيمبر

در شان دوشاهزاده دین
آن یک حسن و حسین دیگر
فرمود نبی که این دو فرزند
هستند دو سید و دو سرور
هر اهل بهشت را بتحقیق
این قول نبی کنید باور
انکس که نشد محب ایشان
دانید منافقست و کافر

رباعیه

حب نبی و آل بود فرض عین
از آل یکی حسن دگر هست حسین
در جنت عدن چون درایند ایشان
یابد ز قدمشان بسی زینت و زین

في فضيلة سلمان الفارسي رضي الله عنه

رويا من حديث جعفر بن محمد الصادق عن ابيه محمد بن علي عن ابيه علي بن الحسين عن ابيه حسين بن علي و عن ابيه علي بن ابي طالب رضي الله عنهم عن رسول الله صلى الله عليه و سلم انه قال موالى القوم منهم و دوى عن رسول الله صلى الله عليه و سلم سلمان منا اهل البيت

الخطاب فصل

ترجمه

بود مروی حدیثی از امام جعفر صادق
که فرمود این پدر گفت و گرفتم یاد آسانش
پدر او را امام دین محمد باقر او گوید
شنیدم از پدر این را گرفتم در دل و جانش
اباً عن جدا ساندیش رسانیدند تا حیدر
علی مرتضی آنرا که خوانی شیر یزدانش
علی گفتا شنیدم از رسول الله که فرمودی
که موالی القوم را باید که بشمارید از ایشان
چو سلمان بود مولایش نبی از بهر این گفتا
که سلمان هست او از ما ز اهل البيت ما خوانش

رباعیه

فرمود نبی که هست سلمان منا
اهل البیت است و هست دایم با ما
انکس که بما بود بنزدیک خدا
محشور بما میشود او روز جزا

في فضائل الاصحاب رضى الله عنهم على الاجمال

عن انس بن مالك رضى الله عنه قال قال النبي صلى الله عليه و سلم مثل الاصحابى في امتى كالمح في الطعام لا

يصلح الطعام الا بالملح

مشكوة

ترجمه

بود مروی از انس حدیثی که نبی
شیرین مثلی ز دست مشهور جهان
زد بهر صحابه وز امت مثلی
کالمح که شد طعام محتاج بأن
اصلاح طعام بی نمک ممکن نیست
اصلاح طعام را بجز ملح مدان
مقصود نبی ازین مثل ان باشد
یعنی که صلاح امتم هست دران
تا دامن اصحاب مرا دست زند
بر راه متابعت روند از پی شان

رباعیه

نیکو مثلی شنو که حضرت فرمود
در شان صحابه وز امت فرمود
گفتا مثلی صحابه و امت من
کالمح و طعام شد بحکمت فرمود

رباعیه

مقصود ز ملح چیست اصلاح طعام
در ذکر صحابه هست اصلاح انام
هرکس که بود پی رو اصحاب کرام

لاشک نجات یابد از خاص و عوام

في فضيلة زيد بن حارثة رضى الله تعالى عنه
عن عبدالله بن عمر رضى الله عنهما ان زيد بن حارثة مولى رسول الله صلى الله عليه و سلم ما كنا ندعوه الا زيد بن
محمد حتى نزل القرآن ادعوهم لآبائهم
متفق عليه
مشكوة

ترجمه

بشنو این قصه که مشهور بود
وین روایت بود از ابن عمر
زيد بن حارثة مولاى نبى
بود او را چون غلام و چو پسر
ما نبودیم که خوانیم ورا
غير زيد بن محمد ديگر
بعد از ان آيتى آمد ز خدا
که بخوانيد پسر را به پدر
همه کس بعد نزول الآيه
زيد بن حارثة گفتند ديگر

رباعيه

بشنو خبری که گفته است ابن عمر
زيد بن محمد است گفتیم مگر
نازل چو شد آخر آیه اُدعوهم
کردند صحابه نسبت او به پدر

في فضيلة اسامة بن زيد رضى الله عنه
عن عائشة رضى الله عنها قالت اراد النبي صلى الله عليه و سلم ان ينحى مخاط اسامة قالت عائشة دعنى حتى انا الذين
افعل قال يا عائشة احبيه فانى احبه رواه الترمذى
مشكوة

ترجمه

هست مروی این حدیث از عایشه

کو روایت میکند از مصطفی
بد اسامه خُرد در عهد رسول
آمد او پیش نبیّ المجتبی
از دماغ او مخاط آمد برون
شد نبی تا پاک سازد آن اذا
گفت بگذارش که من خدمت کنم
میکنم این خدمت از بهر خدا
پس رسول الله گفت ای عایشه
دوست دارش دوست چون باشد مرا

رباعیه

از صحابه بود خلقی بی عدد در خدمتش
ذکر آن نتوان همه بود آن عجایب محفلی
من نشسته پیش حضرت هر که زانجا می گذشت
پس نبی پرسید از من کیست این چون ساتلی
من جوابش دادم و گفتم فلان گفتا که او
بنده نیکوست حق را در راه او واصلی
تا که خالد برگذشت پرسید گفتم خالد است
گفت سیف من سیوف الله مرد کاملی

رباعیه

بشنو که ابوهریره زین آگاهست
در نزد نبی مقرب درگاهست
گفتست نبی در حق خالد فرمود
خالد سیف است و از سیوف الله است

في فضيلة معاوية رضي الله عنه

عن عبدالرحمن بن ابي عميرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم انه قال لمعاوية رضي الله عنه اللهم اجعله

هاديا و مهديا و هد به

رواه الترمذی

مشکوّة

ترجمه

هست چنین روایتی در کتب محدثان
کاتب وحی بوده است بهر خدا معاویه
انکه براه شرع و دین تابع مصطفی بود
گفت نبی صحابی و خویش مرا معاویه
پس تو مباش بدگمان در حق ان ولی حق
زانکه بدی نکرده است در حق ما معاویه
باز شنو روایت ابن ابی عمیره را
گفت شنیدم از نبی کرد دعا معاویه
گفت بسازش ای خدا هادی و مهدی جهان
تا که براه دین بود راهنما معاویه

رباعیه

چون بود معاویه ز خویشان نبی
بودست همیشه او بفرمان نبی
اندر حق او نبی دعا فرمودست
زان هادی خلق شده چون یاران نبی

رباعیه

این نسخه بود تحفة الاحباب بنام
در ترجمه بعضی احادیث عظام
در منقبت صحابه و آل رسول
اندر حرم مکه شد این نسخه تمام

الكلمات الفارسی فی الحدیث القدسی الدریه اما عربیة بان تكون صفة للفارسیه او تحریف من الكاتب قوله حكيم

صيغة المتكلم وحده یعنی تی شی اعمل

قوله با این با بمعنی مع این اسم الاشارة للقريب ای مع هذا قوله ستمکاران صيغة الجمع مفردة ستمکار و معناه الظالم سواء كان مذكرا او مونثا مثلا يقولون ستمکار و ستم كس یعنی ظالم و مظلوم ستمکاران الالف و النون فيه علامة الجمع یعنی ظالمین قوله جز انکه جز بمعنی غیر آنکه ضمیر الشان ای غیر انه قوله بیامرزم صيغة المتكلم وحده یعنی اغفر ستمکاران حقیقه مفعول بتقدير مضاف ای اغفر ذنوب الظالمین قوله جز انکه بیامرزم الثاني تاکید للاول حاصل المعنی انه يقول الله سبحانه و تعالى ای شی اعمل مع هؤلاء الظالمین غیر انه اغفر لهم غیر انه اغفر لهم و هذا ما فهمنا من العبادة والله يشهد على ما نقول و كفى بالله شهيدا و انا الفير الحقیير السامی محمد الامین الجامی

و صلی الله علی محمد و آله و صحبه اجمعین الطیبین الطاهرین :» تم

قطعه

بود از تاریخ هجرت نهصد و پنجاه و نه
کین رساله نظم کردم در حدیث‌ای نام جو
تحفه الاحباب کردم نام این زیرا که هست
تحفه از بهر یاران و محبّان نکو
تحفه الاحباب را تاریخ می‌جستم ز عیب
این ندا آمد که آنرا تحفه الاحباب گو

رباعیه

دُرهای خوشابست وصالی سفینه
این نظم احادیث که حالی گفته
گو تحفه الاحباب که تاریخ همانست
از بحر خیال این لُالی رفته

رباعیه

از قول نبی هاشمی خیر انام
در وصف صحابه کردم این نسخه تمام
امید شفاعتی بنزد یک خدا
دارم ز نبی و آل و اصحاب کرام

رباعیه

هر یار که این نسخه ما را دارد
هر بار که او نظر برین بگمارد
داریم امید آنکه از بهر خدا
ما را بدعا و فاتحه یاد ارد

4.1.3. Metnin İşaretler Sistemi

أ : ʾ	ع : ʿ
ا : A, a, E, e, Ā, ā	غ : Ğ, ğ
آ : Ā, ā, A, a	ف : F, f
ب : B, b	ق : Q, q
پ : P, p	ك : K, k
ت : T, t	ل : L, l
ث : Ṭ, ṭ	م : M, m
ج : C, c	ن : N, n
ح : Ḥ, ḥ	و : O, o, U, u, V, v, Ū, ū
خ : Ḫ, ḫ	ه : H, h
د : D, d	ی : Ī, i, Y, y, Ī, ī
ذ : Z, z	
ر : R, r	
ز : Z, z	
ژ : J, j	
س : S, s	
ش : Š, š	
ص : Š, š	
ض : Ḍ, ḍ, Ž, ž	
ط : Ṭ, ṭ	
ظ : Z, z	

4.1.4. Eserin Transkripsiyonu

Fenfelāka fekāne kullu farqe

...

...Bağlu olsa çözüle bi'izzillāhi te'ālā. Bismillāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm
İnnā feteḥnā leke fethān mubīnā. Ve futiḥāti's-semā'i fekānet ebvābā...

Ey ān ki torā nīst šerīk o mānend
Lāyīḡ be to nīst nī zen o nī ferzend
Der zāt-i to soḡen nīst revā
Çun zāt-i torā ne çun tevān goft ne çonīn

Robā' iyye:

Yā reb ki bifezl-i ḡod bebeḡşāy merā
Vāngāh rehī beḡiḡ benmāy merā
Derhā-yi cihet çu beste-i ber rüyem
Ez ḡeyb derī berūy bogşāy merā

Robā' iyye:

Yā reb ki bi' iḡk-i ḡod derāvīz mera
Hem toḡm-i vefā der āb o ḡil rīz merā
Çun ḡak-i vucūd-i men şeved gerd o ḡobār
Ber dīn-i habīb-i ḡod ber engīz merā

Allāhumme ḡalli 'alā seyyidinā Muḡammedin nāşibi livā'ī'l-ḡamdi fī beydā'ī ve'l-ḡuḡū'ī
ve 'alā ālihī ve şahbihī ehli's-sucūdi ve'r-rukū'

Ey ān ki zi Ḥaḡḡ toī resul ber Ḥaḡḡ
Nam-i to Moḡemmed o nebiyyi'l-moḡlaḡ
Cism-i to letīf o unşuret nūrānī
Zāt-i to zi Ḥaḡḡ codā nebāşed el-Ḥaḡḡ

Ez 'Āyşe hest īn rivāyet menḡūl
Būdest Usāme ḡred der 'ehd-i resūl
Mīḡāst nebī moḡāt-i ū pāk koned
Goftem ki men īn rā bokonem kerd ḡabūl

Robā' iyye:

Pes goft ki yā 'Āyşe ḡubbī hā rā
Ū ḡubb-i menest dūst ḡirīd lizā

Çun hâtir-i men Usâme râ düst girift
To nîz berây-i men uḥubbî kezâ

Fî faḍîleti ‘ummihi’l-‘Abbâs raḍiyallâhu te‘âlâ ‘anh
‘An ‘Abdi’l-muṭṭalibibn-i Rabî‘a Enne’l-‘Abbâs raḍiyallâhu anh deḥale ‘alâ rasûlillâhi
şallallâhu ‘aleyhi ve selleme muḡdaben ve ene ‘indehû feḡâle mâ eḡḡabeke ḡâle yâ
rasûlillâhi mâ lenâ ve liḡurayşin izâ telâḡû beynehum telâḡû bivucûhin mubeşşiratin ve izâ
leḡûnâ biḡayri zâlike feḡaḡibe rasûlullâhi şallallâhu ‘aleyhi ve selleme ḡattâ iḡmerra
vechuhû şumme ḡâle vellezî nefsi biyedihî lâ yedḡulu ḡalbe raculini’l-îmânu ḡattâ
yuḡibbukum lillâhi ve lirasûlihî şumme ḡâle yâ eyyuhe’n-nâsu men âzâ ‘ammî feḡad âzanî
fe’innemâ ‘ammu’r-raculi şinû ebîhi ravâhu’t-Tirmiziyyu meşḡût

Tercome:

Hest ‘Abdu’l-muṭṭalib ibn Rabî‘e ânki goft
În ḡediş-i mo‘teber ez ḡâtem-i peyḡemberân
Goft yek rûzî nişestem yek zemân piş-i nebî
Bâ ḡezeb ‘Ebbâs âmed nezd-i ḡezret nâḡehân
Pes resûlulâh porsîdeş ki ḡahr ez bihr-i çîst
Goft bâ ḡovm-i Ḳureyş est in ḡezeb vez ḡahrişân
Der ḡezeb şod pes resûl o goft ez bihr-i Ḳodâ
Her geh nebûdem şomâ düst hest ez kāfirân
B‘ed ez ân fermûd ‘umm-i men bûd Şinvânî
Her ki İzâyeş koned izâ-yi men bâşed bedân

Robâ‘iyye:

Ânhâ ki zi ‘ilm o dânişî behreverend
Ez ḡovl-i nebî ve nukte’eş bâ ḡeberend
Û goft ki ‘ummu’r-racul şinvânî
Goftend do şâh-i reste ez yek şecerend

Fî fađilet-i ‘Abdullāh ibn-i ‘Abbās rađiyallāhu ‘anhumā
‘An ibn-i ‘Abbās rađiyallāhu ‘anhumā ķāle đammeni’n-nebiyyu şallallāhu ‘aleyhi ve
selleme ilā şadrihî, feķāle: Allāhumme ‘allimhu’l-hikmete ve fî rivāyetin ‘allimhu’l-kitābe
ravāhu’l-Buĥāriyyu meşķūt

Tercome:

Çenîn fermūd ‘Abdullāh ‘Abbās
Nebî rā āmed in rāy-i şevābeş
Merā ĥem kerd sūy-i sîne-i ĥiş
Pes ānki bā Ĥodā būdi ĥetāyeş
Berāy-i men do‘ā-yi ĥeyr mīkerd
Nemişod der do‘ā coz bî ĥicābeş
Şenīdem zū ki fermūdî Ĥodāyā
Deheş hikmet o ‘allemehu’l-kitābeş
Ez in şod ĥāşil ū rā ān ķadr ‘ilm
Ki coz Ĥaķķ kes nemīdāned ĥesābeş

Robā’ iyye:

Ū mezher-i cāmi-‘i ilāhî şode est
Gencīne-i esrār-i kemāhî şode est
Ez bereket-i ĥezret o do‘ā-yi ĥezret
‘Abdullāh ‘Abbās mobāhî şode est

Fî fađileti Ĥālidi bnu’l-Velīd rađiyallāhu ‘anh
‘An Ebî Hurayrate rađiyallāhu ‘anhu ķāle nezelnā me‘a rasūlillāhi şallallāhu ‘aleyhi ve
selleme menzilen fece‘ale’n-nāsu yemurrūne feyekūlu rasūlullāhi şallallāhu ‘aleyhi ve
sellem men hāzā yā Ebā Hurayrate fe‘eķūlu fulānun feyekūlu ni‘me ‘abdullāhi hāzā ve
yekūlu men hāzā fe‘eķūlu fulānun feyekūlu bi’s-e ‘abdullāhi hāzā ĥattā merra Ĥālidu
bnu’l-Velīdi feķāle men hāzā feķultu hāzā Ĥālidu bnu’l-Velīdi feķāle ni‘me ‘abdullāhi
Ĥālidu bnu’l-Velīdi seyfun min suyūfillāh ravāhu’t-Tirmiziyyu meşķūt

Tercome:

Hest morevvi-yi in ĥediş ez bû hureyre der kutub

İnçenİN gūyed furūd āmed nebī der menzili

El-ḥadīsu ḳudsī fi na‘t-i’n-nebī ‘aleyhi’s-selām

Ḳalallāhu tebārake ve te‘ālā muḥāṭabeni’l-ḥabībihī ve rasūlihī ṣallallāhu ‘aleyhi ve ‘ālā
ālihī ve ṣahbihī ve sellem levlāke lemā ḥalaḳtu’l-eflāk

Tercome:

Fermūd nebī ṣenīdem ez ḥezret-i Ḥaḳḳ

Bī vāsiṭe in ḥediş-i ḳudsī besemā

Goftā ki toī ḥebīb-i men-i pāk zi ‘eyb

Der ğeyb o ṣehādet beto būdest nidā

Meḳsūd zi ḥelḳ-i ‘ālemī zāt-i to būd

Piş-i heme ḥelḳ kerdem icād torā

Ādem beṭufeyl-i tost bel ḥemle-i cihān

İnest çenİN o nīsr ṣekī eşlen

Zātet sebeb-i ḥelk-i semāvāt şode

Levlāke lemā ḥalaḳtu’l-eflāk ebeden

Robā‘ iyye:

Ez ḥezret-i ḥaḳḳ ḥediş-i levlāk şnev

Der veşf-i nebī zi İzed-i pāk şnev

Der vaḳt-i ḥiṭāb-i ū çenİN goft Ḥodā

Levlāke lemā ḥalaktu’l-eflāk şnev

El-ḥadīş

Ve ḳāle rasūlullāhi ṣallallāhu ‘aleyhi ve selleme i‘tizāran ve kisāran linefsihī ‘aleyhi’s-
şalavātu ve’s-selām bu‘ iştu dā‘iyen ve mu‘allimen ve leyse biyedī mine’l-hidāyeti şey’un
ve bu‘ işe iblisu muzeyyinen ve leyse ileyhi mine’ḍ-ḍalāleti şey’un belillāhu yuḍillu men
yeşā’u ve yehdī men yeşā’u.

Tercome:

ÇenİN goft ḥezret ki men dā‘iyem

Bānhā ki ḥaḳḳişān se‘ādet dehed

Moħemmed firistāde şod ez Ĥodā
Ki ħelk-i cihān rā beşāret dehed
Kesī rā ki Ķahhār gomrāh kerd
Kocāyeş Moħemmed hidāyet dehed
Her ān rā ki bāşed hidāyet zi Ĥaķķ
Key İblis ū rā zelālet dehed
Zelālet hidāyet zi pīş-i Ĥodāst
Merā bes ki izzn-i şefā' et dehed

Robā' iyye:

Aħmed ki firistāde şod ez pīş-i Ĥodā
Gūyed ki menem dā' ī vo rāhnemā
Liken ne bedest-i men hidāyet bāşed
Nī Şeytān rā bedest bāşed iğvā

Robā' iyye:

Herkes ki ħaķķeş rānde-i dergāh koned
Aħmed çe mecāl-i ānki āgāh koned
Ān rā ki Ĥodāvend hidāyet beħşed
Şeytān netevānedeş ki gomrāh koned

Ve be' d çenīn gūyed gūşenişin-i neşimen-i cuhul ve ĥodkāmī ve münzevi-yi zāviye-i ĥumul ve kemnāmī el-faķir el-ħaķir es-Sāmī Muħammedu'l-Emīnu'l-Cāmī şumme'r-raviyyu'l-med'uvvu bi'l-Vişālī ki der be' zī ez eħādīs-i meşhūre-i nebeviyye ve kelimāt-i cāmī'e-i Muştafeviyye 'aleyhi efdalu'ş-şalevāt ve ekmelu't-teħiyyāt ki der şān-i 'aşere-i mubeşşere-i bi'l-cenneh ve ġayruhum 'aleyhimu'r-rahme vāķi' şode risāle-i muretteb mīgerded bimuxaddime ve ĥāttime-i motercim-i tercome-i kıt'e ve robā' iyye ez her ĥedişī ve tesmiye kerde şod biTuħfetu'l-ehbāb fi fedāyilu'l-eşhāb riđvānullahi te'ālā 'aleyhim ecma'in* me'mul ez Mekārim-i Eħlāķ-i motāle'e konendegān-i moħlis ve moħibbān-i moteħeşşiş ān ki in kem bozā' et-i ħalīlu'l-istiṭā' et rā ez gūşe-i ĥātir-i 'ātir-i meħv ve monsī nefermāyend ve bifātihe-yi fāyihe yād āverend ve eger der in sehv ve ĥeṭayī bebīnend ez loṭf o kerem-i ħalem 'afv derkeşend ve işlāħ fermāyend.

Robā' iyye:

Yā reb ki mera tofeyl-i eşhāb konī

Veẗ ke's-i nebī o āl sīrāb konī

Īn tohfe ki tertīb 'aceb yāfte est

Menzūr cemī'-i yār o eḥbāb konī

Ve't-tukellemenu 'alā'llāhi'l-meliki'l-mennān

Muḫaddime fī zikri'n-nebī 'aleyhi's-selām ve menākibi 'aṣerati mubeṣṣerati riḍvānullāhu
'aleyhim ecma' ĩn

'An ibn Mes'ūdīn raḍiyallāhu 'anhu ḳāle ḳāle rasūlullāhi ṣallallāhu 'aleyhi ve selleme ene
medīnetu'l-'ilmī ve Ebūbekrīn esāsuhā ve 'Umeru ḥiyṭānuhā ve 'Uṣmānu seḳfuhā ve
'Aliyyu bābuhā lā teḳūlū fī Ebūbekrīn ve 'Umerīn ve 'Uṣmānīn ve 'Aliyyīn illā ḥayran
raḍiyallāhu 'anhum

Tercome:

Moḥammed ki hest ū imām-i rusul

'Aleyhi'ş-şalavātu ve 'aleyhi's-selām

Begūş-i heme kes resīde ezū

Ki fermūde est ĩn ḥediş ān imām

Būd murevvī ez İbn-i Mes'ūd ĩn

Rivāyet koned ū zi ḥayru'l-enām

Ki men ḥāne-i 'ilm-i dīnem zi Ḥaḳḳ

Bemen dīn-i İslām yābed nizām

Esāseş Ebū Bekr o ḥeyṭan 'Omer

Būd seḳf 'Oṣmān be ū şod temām

Derī bāyedeş beḥr-i fetḥ-i 'ulūm

'Alī bāb-i ān şod diġer ve's-selām

Megūyīd der ḥaḳḳ-i yārān-i men

Meger ḥeyr maḥz ey ḥevāş o 'evām

Robā' iyye:

Ez Һezret-i Mostafā Һedīši est bemā
Fermūd menem medīne-i 'ilm-i Һodā
Bū Bekr esās-i ān 'Omer Һeytaneş
'Oşmān seķf o 'Alī būd bāb ū rā

Fī menķibeti'ş-Şiddiķ rađiyallāhu te'ālā 'anh
Қāle rasūlullāhi şallallāhu 'aleyhi ve selleme lā yenbeđi liķavmin fihim Ebū Bekrin
ye'ummehum ğayruhū

Meşkūt

Tercome:

MoҺemmed-i 'erebī rehnemā-yi comle-i Һelķ
'Aleyhi elf şalavāt 'aleyhi elf selām
Bemā resīde ezū in Һeber benaķl-i Һessān
Ki gofte est be'eshāb-i Һod Һe Һāş o Һe 'ām
Ne lāyiķ est o sezāvār ender ān ķovmī
Ki Һazir est Ebūbekr o ğayr-i ūst imām
'İşāretest derīn ber Һilāfet-i Şiddiķ
Ki ū Һelīfe-i evvel būd zi Һeyr-i enām
Zi rūy-i loţf befermūd in Һedīş nebī
Ki monķireş neşevēd Һiķkes zi ke'l-en'ām

Robā' iyye:

Şāh-i 'erebī Һebīb-i Һaķķ Һeyr-i enām
Der ķovl-i Һoseyn ezū bemā hest piyām
Қovmī ki der ān miyān Ebūbekr būd
Cāyiz nebūd ğayr-i Ebībekr imām

Fī menķibeti'l-Fārūķ rađiyallāhu te'ālā 'anh
'An 'Aliyyin rađiyallāhu 'anhu ķāle semī'tu rasūlallāhe şallallāhu 'aleyhi ve selleme
yekūlu 'Umeru bnu'l-Һattābi sirācu ehli'l-cenneti rađiyallāhu te'ālā 'anh

Muhammed-i ‘Erebî hest seyyidu’l-kevneyn
Ki Üst hâtem-i cem‘-i rusul bekovl-i şerîh
Şenide’em zi ‘Alî kez nebî rivâyet kerd
Bilefz-i mohteşer emmâ besî feşîh o melîh
Ki gofte est ‘Omer şod sirâc-i ehl-i bihişt
‘Aceb modârâ zân leb ki in tekellom kerd
Eger konend fedâ cân-i hod hezâr şeyh
Derîn hedîş bûd remzî ez mekâm-i ‘Omer
Ki gofte’end kinâyet be ummet ez teşrîh

Robâ‘ iyye:

Bişnev sohen-i hoş ki be‘ âlem-i seher est
Murevvî zi ‘Alî velî-yi haqq-i in heber est
Fermûd şenide’em zi hezret bî kîl
Kû goft sirâc-i ehl-i cennet ‘Omer est

Fî menkıbeti zinnûrayn rađiyallâhu ‘anh
Ehrece’t-Tirmiziyyu ‘an Talhate rađiyallâhu ‘anhu ve İbnu Mâce ‘an Ebî Hurayrate
rağiyallâhu ‘anhu enne’n-nebiyyu şallallâhu ‘aleyhi ve selleme kıale likulli nebiyyin rafîkin
fî’l-cenneti ve rafikî fihâ ‘Uşmân

Meşkût

Tercome:

Şenidem hedîşî ki fermûde hezret
Ki rehmet zi Haqq bād ber vey demādem
Bûd râviyeş Talha yâ Bû Hureyre
Rivâyet konend ez nebiy-yi mokerrem
Ki der cennet-i ‘Adn her nebî rā
Refikî est dāyim zi ovlād-i Ādem
Bemen gerçi bāşend yārān bihedd
Merā lik ‘Oşmān refik est o hemdem
Nezer kon be beyn-i qorb-i ‘Oşmāni ‘Effān
Kesî kîst çun ū mokerrem-i mu‘ezzem

Robā' iyye:

Bişnev heberî zi Talha kez yârânest

Zân cennet meşhûr ki cāvidānest

Her yek zi nebî der ân refîkî dâred

Fermûd nebî refîk-i men 'Osmân est

Fî menkıbeti'l-Murteḏâ raḏiyallāhu te'ālā 'anhu

'An Sa' dibni Vaḳḳāş raḏiyallāhu 'anhu ḳāle ḳāle rasūlullāhi şallallāhu 'aleyhi ve selleme

li'Aliyyin ente minnî bimenzileti Hārûne min Mūsâ illâ ennehû lâ nebiyye ba'dî

Muttefeḳun 'aleyh, Meşḳût

Tercome:

Bâz bişnev in heber râ ez nebiyullâh ki û

Goft bâ eşhab-i ḥod hem der ḥelâ hem der melâ

Rāvî in hest Se' d o û bûd zi ehl-i bihişt

Û çenin gūyed şenidem in ḥedis ez Moştafâ

Mer 'Alî râ goft peygember torâ nisbet bemen

Nisbet-i Hārûn be Mūsâ hest der pîş-i Ḥodâ

Lîk cāyiz nîst be' d ez men boved diġer nebî

Pes nebâşed hiçkes râ şirketî bâ men revâ

Şed hezârân reḥmet-i Ḥaḳḳ bād berûy-i herzemân

An resūlullâh ki bâşed şâfi' -i rûz-i cezâ

Robā' iyye:

Goftest nebî bâ 'Alî ey şîr-i Ḥodâ

Dārîm behem nisbetî der dîn-i hudâ

Çun nisbet-i Hārûn boved bâ Mūsâ

Lîken be' dî nebî nebâşed aşlâ

Fî menkıbeti Zubeyrin raḏiyallāhu te'ālā 'anh

'An Cābirin raḏiyallāhu 'anhu ḳāle ḳāle rasūlullāhi şallallāhu 'aleyhi ve selleme men

ye'tiyenî biḥaberi'l-ḳavmi yevme'l-eḫzâbi ḳāle'z-Zubeyru ene feḳāle'n-nebiyyu şallallāhu

'aleyhi ve selleme inne likulli nebiyyi ḥavâriyyen ve ḥavâriyyî ez-Zubeyru

Muttefeḳun ‘aleyh, Meşḳūt

Tercome:

Bişnev ez Cābir hedīşī kū rivāyet mī koned
Zān imām-i enbiyā vo ḥātem-i peygamberān
Rūz-i Ḥendeḳ goft yā reb kīst ez eşḥāb-i men
Kez berāy-i men ḥeber āred zi ḳovm-i kāfirān
Bişter ez comle-i yārān Zobeyreş goft men
Mīrevem zān ḳovm mī ārem ḥeber der yek zemān
Goft ḥezret her nebī rā ḥevāriyyī boved
Çun hevāriyyem Zobeyr āmed ez ān kerdem ‘eyān
Reḥmet-i Ḥaḳḳ bād ber ervāḥ-i comle yāvereş
Menzil o me’vā-yi yārāneş boved dāru’l-cinān

Robā’ iyye:

Menḳūl zi Cābir ḥeberī hest beḥeyr
Ku naḳl koned zi Moştafā nī ez ḡeyr
Her yek zi nebī ḥevārī mīdāred
Dānīd heme ḥevāriyyem hest Zobeyr

Fī menḳıbeti Ṭalḥatibini‘ Ubeydullāh raḍiyallāhu ‘anh
Ve fī rivāyetin ‘an Cābirin raḍiyallāhu ‘anhu ḳāle naẓara’n-nebiyyu şallallāhu ‘aleyhi ve
selleme ilā Ṭalḥatebni‘ Ubeydullāhi ḳāle men serrahū en yenzura ilā şehīdin yemşī ‘alā
vechi’l-arḍi felyenzur ilā Ṭalḥatebni‘ Ubeydullāhi
Revāhu’t-Tirmizī, Meşḳūt

Tercome:

Hest Cābir ibn ‘Abdullāh rāvi-yi in ḥediş
Ān resūlullāh ki der ḳor’ān Ḥodāyeş veşf kerd
Rehber o hādī būd ū rehrevān-i rāh rā
Ḥelḳ rā ez ḥāl-i Ṭalḥe ḥāst āgāhī dehed
Goft remzī vīn kifāyet merdom āgāh rā
Goft Cābir çun neẓer endāht sū-yi Ṭalḥe goft

Şāmīlest īn kovl-i ū ḥāş o gedā vo şāh rā
Her ki rā ḥoşḥāl sāzed diden-i moşiy-yi şehīd
Ku nezer kon Ṭalḥe ibn-i ʿUbeydullāh rā

Robāʿ iyye:

Cābir zi Moḥammed ki resūlest o emīn
Gūyed ki çu dīd Ṭalḥe rā goft çenīn
Ān rā ki ḥoş āyed benezer-i moşiy-yi şehīd
Kū cānīb-i Ṭalḥe-i ʿUbeydullāh bīn

Fī menkıbeti ʿAbdiʿr-raḥmāni bni ʿAvf raḍiyallāhu ʿanh
Ve ʿan Ummi Seleme raḍiyallāhu ʿanhumā ḳālet semiʿ tu rasūlallāhi şallallāhu ʿaleyhi ve
sellem yeḳūlu liʿezvācihī innellezī yeḥnū ʿaleykunne baʿdī huveʿş-şādiḳuʿl-bārrun.
Allāhumme usiḳ ʿAbderraḥmāne bne ʿAvfin min selsebīliʿl-cenneti
Ravāhu Ahmed, Meşkūt

Tercome:

Kerd Ummu Seleme naql ez ān hezret o goft
Ki nebī goft be ezvāc-i ḥod īn sirr nihān
Ki pes ez movt-i men ānkes ki berīzed zer o sīm
Ber şomā bihr-i Ḥodā kīst nemīdānīd ān
Ūst eş-Şādiḳuʿl-Bār nikūkār bemen
Mojde ū rāst be cennet zi Ḥodāvend-i cihān
Bede ey bār-i Ḥodā şerbet-i ābeş ki benām-i
Selsebīl est o būd menbeʿ -i ān bāḡ-i cinān
Hiç dānī ki būd anki nebī kerd doʿā
Der ḥaḳḳ-i ū heme gūyend ki ʿEbduʿr-reḥmān

Robāʿ iyye:

Dādest ḥeber zi hezret Ummu Seleme
Goftā ki şenīdem ez nebī īn kelīme
Kū goft be ezvāc ki beʿd ez movtī
Yek şādik-i bārri koned iḥsān be heme

Robā' iyye:

Goftest nebī be Ḥaqq ki bereket bedehī
Ānrā ki soḥā koned kerāmet bedehī
‘Ebdū’r-reḥmān-i ‘Evf rā şerbet-i āb
Yā reb ki zi selsebīl-i cennet bedehī

Robā' iyye:

Ankes ki be ezvāc-i nebī kerd iḥsān
Be‘d ez movteş to şādiḳu’l-bār beḥān
Me‘lūm şod ez do‘ā ki maqşūd-i nebī
Zān şādiḳ-i bār hest ‘Ebdū’r-reḥmān

Fī faḍīleti Sa‘d ibn-i Ebī Vaqqāş raḍiyallāhu anh

‘An ‘Aliyyin kerremallāhu vecchēhū ḳāle mā semi‘tu’n-nebiyyi şallallāhu ‘aleyhi ve
selleme ceme‘a ebeveyhi li Uḥudīn illā li Sa‘din fe’innī semi‘tuhū yeḳūlu yevme Uḥudīn
yā Sa‘d irm fidāke ebī ve ummī
Ravāhu’t-Tirmizīyyu, Meşḳūt

Tercome:

Būd rāvi veliyy-i Ḥaqq ‘Alī bin Ebī Ṭālib
Ki fermūde şenīdem īn hedīş ez nefsi-peygamber
Ki der ceng-i Uḥud bā leşker-i kofr cem‘āmed
Bezāt-i ḥiştēn kerdī cihād ān şāh-i dīn perver
Şenīdem zū ki Se‘d bin Ebī Veqqāş rā goftī
Ebī ummī fedāke ey Se‘d irm ḥaqq-i torā yāver
Beḡeyr ez Se‘d neşenīdem ki ān hezret fedā kerdī
Peder yā māder-i ḥod cem‘ez bihr-i kesī dīger
Hezārān reḥmet-i Ḥaqq berūy o ber peyrovān-i ū
Zi ruz-i evvel-i donyā boved tā āḥir-i meşşer

Robā' iyye:

Fermūd ‘Alī resul-i dīnperver-i men

Ānkes ki būd der do cihān yāver-i men
Der ceng-i Uḥud ḥiṭāb mīkerd be Se‘ d
İrm ki fedāyet peder o māder-i men

Fī menkıbeti Ebī ‘Ubeyde ibni’l-Cerrāḥ raḍiyallāhu ‘anh
‘An Enes ibn-i Mālīkin raḍiyallāhu ‘anhu ḳāle ḳāle’n-nebiyyu ṣallallāhu ‘aleyhi ve selleme
likulli ummetin emīnun ve emīnu hāzihi’l-ummeti Ebū ‘Ubeydete bnu’l-Cerrāḥ

Tercome:

İn ḥediş ez Moştafā meşhūr der ālem boved
Hest menḳūl ez Enes kū ḥādīm-i peygember est
Ān resūlullāh ki āmed seyyiden li’l-murselīn
Der risālet ez Ḥodā rūhu’l-emīneş ḳākerest
Mīkoned ez vey Enes neḳl in ḥediş-i mo‘teber
Çun ḥediş-i bī sened rā i‘tibārī kemter est
Goft ez ḥezret şenīdem in ki bā eşḫāb-i ḥod
Her yek ez ummet ber işān rā emīnī rehber est
Vān emīn-i hāzihi’l-ummeh ki fermūde resūl
Bū ‘Ubeyde ibni Cerrāḥ in şifet rā derḥorest

Robā‘iyye:

Aḥmed ki emīn-i molk-i dīn est o yaḳīn
Zū dād Enes ḥeber ki fermūd çenīn
Der ummet-i her nebī emīnī bāşed
Der ummet-i men Ebū ‘Ubeyde est emīn

Fī menāḳıbi’l-‘aşerati’l-mubeşşera raḍiyallāhu ‘anhum ‘alā sebīli’l-ecma‘īn
‘An ‘Abdi’r-raḥmāni bni ‘Avfīn raḍiyallāhu ‘anhu enne’n-nebiyyu ṣallallāhu ‘aleyhi ve
selleme ḳāle Ebū Bekrin fi’l-cenneti ve ‘Umeru fi’l-cenneti ve ‘Uşmānu fi’l-cenneti ve
‘Aliyyu fi’l-cenneti ve Ṭalḥatu fi’l-cenneti ve ‘z-Zubeyru fi’l-cenneti ve ‘Abdi’r-raḥmāni
bni ‘Avfīn fi’l-cenneti ve Se‘du bni Ebī Vaḳḳāşin fi’l-cenneti ve Se‘īdu bni Zeydin fi’l-
cenneti ve Ebū ‘Ubeydete bni’l-Cerrāḥ fi’l-cenneti
Ravāhu’t-Tirmziyyu ve ravāhu İbn Māce ‘an Se‘īdibni Zeyd

Meşkūt

Tercome:

Dād hezret heber ez yārāneş
Hest menkūl zi ‘Ebdu’r-reh̄mān
Ki Hodā dād beşāret be bihişt
Deh kesī rā zi cemī‘ -i yārān
Goft fermūd nebiyyullāh kīn
Hest Ebūbekr o ‘Omer hem ‘Oşmān
Bā ‘Alī Se‘ d o Se‘ id est o Zobeyr
Bū ‘Ubeyde Ṭalhe ‘Ebdu’r-reh̄mān
Rađiyallāhu te‘ ālā ‘anhum
Ve rađū ‘anh ezū hem işān

Robā‘ iyye:

Deh yār-i nebī mobeşşir āmed behinān
Hestend Ebū Bekr o ‘Omer o ‘Oşmān
Diğer ‘Alī vo Se‘ d o Se‘ id est o Zobeyr
Hem Ṭalhe vo Ebū ‘Ubeyde ‘Ebdu’r-reh̄mān

Robā‘ iyye:

Bişnev heberī ki goft ‘Ebdu’r-reh̄mān
Deh kes ki mobeşşirend ez Hāḡḡ becinān
Fermūd nebī ki hest Ebūbekr o ‘Omer
‘Oşmān o ‘Alī Se‘ id şod āḡirişān

Hātimetu fi feđāyili ehli’l-beyti ve ba‘đi’l-eşhābi rađiyallāhu te‘ ālā ‘anhum
‘An İyasi bni Selemete bni’l-Ekva‘i rađiyallāhu ‘anhu ‘an ebīhi ḡāle ḡāle rasūlullāhi
şallallāhu ‘aleyhi ve sellem en-nucūmu emānun li’ehli’s-semā’i ve ehli beyti emānun
li’ummeti ve ruvā ennehū ḡile yā rasūlallāhi men ḡarābetuke hā’ulā’illezīne vecebet
‘aleynā muveddetuhum feḡāle şallallāhu ‘aleyhi ve selleme ‘Aliyyun ve Fāṭimetun ve
ebenāhumā

Tercome:

Goft İyās in naql dārem ez peder
Kū şenīde in hedīş ez Moştafā
Ehl-i beyt şod emān-i ummetī
Çun nucūm āmed emān zi ehl-i semā
Ez Resūlullah meger porsīde şod
Kīst ehl-i beyt-i to nezd-i Hūdā
Tā şevīm ez cān moḥebbet-i ehl-i beyt
Hem konīm ez bihr-i işān cān fedā
Goft Hezret ehl-i beytem hest çār
Van ‘Alī vo Fāṭemeh vo ibnāhumā

Robā‘ iyye:

Çun ḥubb-i nebī vo āl şod ferz diger
Mī bāş moḥibb-i āleş ey pāk-i siyer
Kerdend su’āl ez nebī āl-i to kīst
Fermūd ‘Alī vo Fāṭemeh bā do piser

Fī fedāyili’s-sebṭīni’l-Ḥaseni ve’l-Ḥuseyni raḍiyallāhu te‘ālā ‘anhumā
Fī rivāyeti Ebī Bekrini’ş-Şiddīki raḍiyallāhu ‘anhu ‘an rasūlillāhi şallallāhu ‘aleyhi ve
sellem fi’l-Ḥaseni ve’l-Ḥuseyni raḍiyallāhu ‘anhumā ḳāle Ebū Bekrin raḍiyallāhu ‘anhu
semī‘tu rasūlillāhi şallallāhu ‘aleyhi ve sellem yeḳūlu’l-Ḥaseni ve’l-Ḥuseyni raḍiyallāhu
‘anhumā hāzāni seyyide ehli’l-cenneti
Meşkūt

Tercome:

Morevvīst hedīşī ez Ebūbekr
Goftā ki şenīdem ez peyember
Der şān-i do şāhzāde-i dīn
Fermūd nebī ki in do ferzend
Hestend do seyyid o do server
Her ehl-i bihişt rā betehḳīḳ
In ḳovl-i nebī konīd bāver

Ānkes ki neşod moħibb-i iřān

Dānīd monāfikēst o kāfir

Robā' iyye:

Ĥubb-i nebī vo āl būd ferz-i 'eyn

Ez āl yekī Ĥesen diġer hest Ĥoseyn

Der cennet-i 'edn çun derāyend iřān

Yābed zi kudūmiřān besī ziynet o zīn

Fī fađīleti Selmāni'l-Fārisiyyi rađiyyallāhu 'anh

Ruviyyen min ĥadıři Ca'feri bn-i Muħammedini'ş-Şādiķi 'an ebīhi Muħammedi bni

'Aliyyin 'an ebīhi 'Aliyyi bni'l-Ĥuseyn 'an ebīhi'l-Ĥuseyni bni 'Aliyyin 'an ebīhi 'Aliyyi

bni Ebī Ṭālibin rađiyyallāhu 'anhum 'an rasūlillāhi şallallāhu 'aleyhi ve selleme ennehū

ķāle mevāliye'l-ķavmi minhum ve duviye 'an rasūlillāhi şallallāhu 'aleyhi ve selleme ķāle

Selmān minnā ehle'l-beyt

Faşlu'l-ĥiṭāb

Tercome:

Būd murevvī ĥedīři ez imām Ca'fer-i Şādiķ

Ki fermūd īn peder goft o giriftem yād āsāneş

Peder ū rā imām-i dīn Muħammed Bāķır ū gūyed

Şenīdem ez peder īn rā giriftem der dil o cāneş

Eben 'an codā senāyideş resānīdend tā Ĥeydār

'Aliy-yi morteżā ān rā ki ĥānī řir-i yezdāneş

'Alī goftā ki řenīdem ez resūlullāh ki fermūdī

Ki mevlā'l-ķovm rā bāyed ki beşomārīd eziřāneş

Çu Selmān būd movlāyeş nebī ez bihr-i īn goftā

Ki Selmān hest ū ez mā zi ehlu'l-beyt-i mā ĥāneş

Robā' iyye:

Fermūd nebī ki hest Selmān minnā

Ehlu'l-beyt est o hest dāyim bā mā

Ānkes ki bemā boved benezdīk-i Ĥodā

Meşşür bemā mişevēd ī rūz-i cezā

Fī fedāyilu'l-eşşābi rađiyallāhu ʿ anhum alā'l-ecmāl

ʿ An Enesi bni Mālikin rađiyallāhu ʿ anhu ķāle ķāle'n-nebiyyu şallallāhu ʿ aleyhi ve selleme
meşşelu'l-eşşābī fi ummetī ke'l-meliĥu fi't-ṭa'āmi lā yeşşluĥu't-ṭa'āmu illa bi'l-meliĥ
Meşşūt

Tercome:

Būd murevvī ez Enes ĥedişī ki nebī
Şirīn meşşelī zi dest-i meşşūr-i cihān
Zed bihr-i şaĥābe vez ummet meşşelī
Ke'l-meliĥ ki şod ṭa'ām moĥtāc be ān
İşlāĥ-i ṭa'ām bī nemek momkin nīst
İşlāĥ-i ṭa'ām rā becoz meliĥ medān
Maķşūd-i nebī ez īn meşşel an bāşed
Ya' nī ki şelāĥ-i ummetem hest der ān
Tā dāmen-i eşşāb-i merā dest zened
Ber rāh-i motābe'et revend ez pey-i şān

Robā' iyye:

Nikū meşşelī şnev ki Ĥezret fermūd
Der şān-i şaĥābe vez ummet fermūd
Goftā meşşelī şaĥābe vo ummet-i men
Ke'l-meliĥ o ta'ām şod beĥikmet fermūd

Robā' iyye:

Maķşūd zi melĥ ķīst işlāĥ-i ṭa'ām
Der zikr-i şaĥābe hest işlāĥ-i enām
Herkes ki būd peyrov-i eşşāb-i kirām
Lāşekk necāt yābed ez ĥāşş o ʿ evām

Fī fađīleti Zeydi bni Hārişe rađiyallāhu te‘ālā ‘anh
‘An ‘Abdi’r-raḥmāni bni ‘Umera rađiyallāhu ‘anhumā enne Zeyde bne Hārişete mevlā
rasūlillāhi şallallāhu ‘aleyhi ve selleme mā kunnā ned‘ūhu illa Zeyde bne Muḥammedin
ḥattā nezele’l-Ḳur’ānu ud‘ūhum li’ābā’ihim
Muttefeḳun ‘aleyh, Meşķūt.

Tercome:

Bişnev in kışşe ki meşhūr būd
Vīn rivāyet būd ez ibn-i ‘Omer
Zeyd bin Hārişe movlā-yi nebī
Būd ū rā çun gōlām o çu piser
Mā nebūdīm ki ḥānīm urā
Ġayr-i Zeyd bin Moḥemmed diġer
Be‘d ez ān āyetī āmed zi Ḥodā
Ki beḥānīd piser rā be peder
Heme kes be‘d-i nuzūlu’l-āye
Zeyd bin Hārişe goftend diġer

Robā‘ iyye:

Bişnev ḥeberī ki gofte est İbn-i ‘Omer
Zeyd bin Moḥemmed est gofīm meġer
Nāzil çu şod āḥir-i āye-i ud‘ūhum
Kerdend şaḥābe nisbet be ū peder

Fī fađīleti Usāmete bni Zeyd rađiyallāhu‘anh
‘An ‘Āyşete rađiyallāhu ‘anhā ḳālet erāde’n-nebiyyu şallallāhu ‘aleyhi veselleme en
yuneḥḥiye muḥāṭa Usāmete ḳālet ‘Āyşetu da‘nī ḥattā ene’llezī ef‘alu ḳāle yā ‘Āyşetu
eḥibbīhi fe’innī uḥibbuhū
Ravāhu’t-Tirmiziyyu, Meşķūt.

Tercome:

Hest murevvī in ḥedīs ez ‘Āyşe
Kū rivāyet mīkoned ez Moştafā

Bed Usāme ħord der ʿehd-i resūl
Āmed ū pīş-i nebiyyi'l-moctebā
Ez demāġ o moĥāṭ āmed berūn
Şod nebi tā pāk sāzed ān ezā
Goft bogzāreş ki men ħidmet konem
Mikonem in ħidmet ez bihr-i Ĥodā
Pes resūlullāh goft ey ʿĀyşe
Dūst dāreş dūst çun bāşed merā

Robāʿ iyye:

(Rubāʿî başlığı atılmış ancak bir rubāʿî zikredilmemiştir.)

Ez şaĥābe būd ħalkī bī ʿeded der ħidmeteş
Zikr-i ān netevān heme būd ān ʿecāyib maĥfilī
Men nişeste pīş-i Ĥezret her ki zancā mī gozeşt
Pes nebī porsīd ez men kīst in çun sātīlī
Men cevābeş dādem o goftem fulān goftā ki ū
Bende-i nīkūst Ĥaĥĥ rā der rāh-i ū vāşilī
Tā ki Ĥālid ber gozeşt porsīd goftem Ĥālid est
Goft seyfun min suyūfillāh merd-i kāmīlī

Robāʿ iyye:

Bişnev ki Ebū Hureyre zīn āġāhest
Der nezd-i nebī moĥarrib-i dergāhest
Goftest nebī der ĥaĥĥ-i Ĥālid fermūd
Ĥālid seyf est o ez suyūfullāh est

Fī faḍīleti Muʿāviye raḍiyallāhu ʿanh

ʿAn ʿAbdi'r-raĥmāni bni Ebī ʿUmeyrate raḍiyallāhu ʿanhu ʿani'n-nebiyyi şallallāhu
ʿaleyhi ve sellem ennehū ḳāle li Muʿāviyete raḍiyallāhu ʿanhu Allāhumme ecʿalehū
hādiyen mehdiyyen vehdi bihī
Ravāhu't-Tirmiziyyu, Meşĳūt

Tercome:

Hest çenîn rivāyetî der kutub-i muḥaddiṣān
Kātib-i vaḥy bûde est bihr-i Ḥodā Mu‘ āviye
Anki berāh-i şer‘ o dîn tâbi‘ -i Moştafā bûd
Goft nebî şaḥābî vo ḥiṣ mera Mu‘ āviye
Pes to mebāş bedgomān der ḥaḳḳ-i ĩn veliy-yi Ḥaḳḳ
Zanki bedî nekerde est der ḥakk-i mā Mu‘ āviye
Bāz şnev rivāyet-i İbn-i ‘ Omeyre rā
Goft şenīdem ez nebî kerd do‘ ā Mu‘ āviye
Goft besāzeş ey Ḥodā hādî o mehdiy-yi cihān
Tā ki berāh-i dîn boved rāhnemā Mu‘ āviye

Robā‘ iyye:

Çun bûd Mu‘ āviye zi ḥiṣān-i nebî
Būdest hemîşe ũ befermān-i nebî
Ender ḥaḳḳ-i ũ nebî do‘ ā fermūdest
Zan hādîy-yi ḥaḳḳ şode çun yārān-i nebî

Robā‘ iyye:

İn noşhe bûd Toḥfetu’l-Eḥbāb benām
Der tercome-i be‘ z-i ehādîş-i ‘ iẓām
Der menkıbet-i şaḥābe vo āl-i resūl
Ender Ḥerem-i Mekke şod ĩn noşhe tamam

Hāzā’l-ḥadîşî’l-ḳudsîyyi Selmāni’l-Fārisî

Ruviye ‘ ani’n-Nebiyyi şallallāhu ‘ aleyhi ve selleme ennehū se’ele İsrāfile ‘ aleyhi’s-selām
hel tesme‘ ũne kelāmallāhi te‘ ālā ḳāle ne‘ am nesma‘ u kulle yevmin ‘ inde ğurūbi’ş-şemsi
yeḳūlu bi’l-Fārisîyyeti’d-durriyye çikonem bā ĩn sitemkārān coz ānki biyāmorzem coz ānki
biyāmorzem.

El-Kelimātu’l-Fārisî fi’l-ḥadîşî’l-ḳudsîyyi’d-durriyyeti immā ‘ Arabiyye en tekūnu şıfaten
li’l-Fārisîyyeti ev taḥrîf mine’l-kātib ḳavluhū çikonem şîġati’l-mutekellim vaḥdeh ya‘ nî

eyyu şey'in a' melu. Qavluhū bā in; bā bima' nā me' a, in ismu'l-işāra li'l-ḳarībi ey me' a hāzā. Qavluhū sitemkārān şīgatu'l-cem' -i, mufradehū sitemkār ve me' nāhū'z-zālimu. Sevā'e kāne muzekkeran ev mu'enneşen. Meşelen yeḳūlūne sitemkār ve sitemkeş ya' nī zālimun ve mazlūmun. Sitemkārān el-'elifu ve'n-nūnu fihi 'alāmeti'l-cem' i ya' nī zālimin. Qavluhū coz ānki; coz bima' nā ḡayr, ānki ḡamīru'ş-şān ey ḡayr ennehū. Qavluhū biyāmorzem şīgati'l-mutekellim vaḥdehū ya' nī eḡfiru sitemkārān. Ḥaḳīkatu mef' ūli eḡfiru binaḳlihi muḡāfin ey eḡfiru zunūbe'z-zālimin. Qavluhū coz ānki biyāmorzem eş-şānī te'kīd li'l-evvel. Aşlu'l-ma' nā ennehū yeḳūlullāhu subḡānehū ve te'ālā eyyu şey'in a' melu me' a hā'ulā 'i'z-zālimin ḡayra ennehū eḡfirlehum ḡayra ennehū eḡfirlehum ve hāzā mine'l-'ibāra. Vallāhu şehīdun 'alā mā neḳūlu ve kefā billāhi şehīdā ve ene'l-faḳīru'l-ḡaḳīru's-sāmī Muḡammedu'l-Emīnu'l-Cāmī.

Ve şallallāhu 'alā Muḡammed ve ālihī ve şaḡbihī ecma' ini't-ḡayyibine't- ḡāhirin. Temme.

Ḳıḡ'e:

Būd ez tārīh-i hicret noḡşed o pencāh o noh
Kīn risale nezm kerdem der ḡediş ey nāmcū
Toḡfetu'l-Aḡbāb kerdem nām-i in zīrā ki hest
Toḡfe ez bihr-i yārān o moḡibbān nikū
Toḡfetu'l-Aḡbāb rā tārīḡ mī costem zi 'eyb
In nidā āmed ki ānrā Toḡfetu'l-Aḡbāb gū

Robā' iyye:

Durrhā-yi ḡoşābest Vişālī sefine
In nazm-i ehādīş ki ḡālī gofte
Gū Toḡfetu'l-Aḡbāb ki tārīḡ hemānest
Ez baḡr-i ḡiyāl in lu 'ālī rofte

Robā' iyye:

Ez ḡovl-i nebiy-yi hāşimiy-yi ḡeyr-i enām
Der veşf-i şeḡābe kerdem in noşḡe tamam
Omīd-i şeḡā' etī benezd-i yek Ḥodā
Dārem zī nebī o āl o eşḡāb-i kirām

Robā' iyye:

Her yār ki ĩn noşhe-i mā rā dāred

Her bār ki ũ nezer berin begomāred

Dārīm omīd ānki ez bihr-i Hōdā

Mā rā bedo' ā vo fātihe yād āred

4.1.5. Eserin Türkçe Tercümesi

Sonra yarıldı ve her fırka oluştu.

...

... bağlı olsa Yüce Allah'ın izniyle çözüle... Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla!

Şüphesiz biz size apaçık bir fetih verdik. Gök açılmış ve kapı kapı olmuştur.

...

Ey eşi benzeri olmayan sen!

Eş ve çocuk (sahibi olmak) sana yakışmaz.

Senin zatın hakkında konuşmak reva değildir,

Çünkü senin hakkında öyle de söylenmez böyle de.

Rubâî:

Allahım! Kendi fazlımla bağışla beni,

O an kendine doğru bir yol göster bana.

Yüzüme kapatmışsın kapıları,

Bir kapı aç bana gayb âleminden.

Rubâî:

Allahım! Kendi aşkıma karıştır beni,

Benim su ve çamuruma (toprağıma) vefa tohumu dök.

Vücudumun toprağı toz duman olunca,

Beni sevgilinin dinine kat.

Allah'ım teslimiyet ve hürmet ile hamd sancağının sahibi efendimiz Muhammed'e ve onun rükû ve secde ehli olan âl ve ashabına salât et.

Hâşiye:

Ey Hakk'tan gelen, Hakk'ın elçisi olan sen!
Senin adın Muhammed ve mutlak peygambersin sen.
Bedenin yumuşak ve latiftir, nur tabiatlısın.
Gerçekten Hakk'tan ayrılmaz senin zatın.

Başlıksız rubâi:

Bu rivayet Aişe'den nakledilmiştir.
Usame, Peygamber döneminde küçüktü
Peygamber, onun üzerindeki pislği temizlemek istiyordu.
“Bunu ben yapayım” dedim, kabul etti.

Rubâi:

Sonra dedi ki “Ey Aişe!
O benim arkadaşım,
Siz de bu yüzdən dost tutun onu.
Aynı şekilde sen de benim sevdiğimsin.”

Abbas'ın (Allah ondan razı olsun.) fazileti hakkında:

Abdullah bin Rebia'dan rivayet olduğuna göre; Abbas (Allah ondan razı olsun.) ben onun yanında iken Allah'ın elçisinin (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) yanına kızgın bir şekilde girdi. (Allah'ın elçisi) ona “Seni kızdıran şey ne?” diye sordu. O da “Ey Allah'ın elçisi! Kureyşliler ile aramızda ne var? Onlar birbiri ile karşılaştığında güler yüzlerle karşılık veriyorlar fakat bizi gördüklerinde ifadeleri aynı değil.” Allah'ın elçisi bu söze kızdı hatta yüzü kızardı ve sonra dedi ki “Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki; iman, bir insanın kalbine sizi Allah ve peygamberi için sevmekçe girmez.” Ve sonra dedi ki “Amcamı inciten beni incitmiş sayılır, çünkü insanın amcası, babası gibidir.” (Tirmizî rivayet etmiştir.)

Tercüme:

Abdu'l-Muttalib İbn Rebia dedi ki:
“Bu muteber hadis peygamberlerin sonuncusundandır.”

Dedi ki: “Zamanın birinde bir gün peygamberin yanında oturdum.
Ansızın Abbas, sinirle Hz. Muhammed’in yanına geldi.
Allahın elçisi ona “Niçin sinirlisin?” diye sordu.
Dedi ki: “Benim sinirim/küskünlüğüm Kureyş kavminedir.”
Rasulullah sinirlendi ve dedi ki: “Allah için,
Ben yokken sizin kafirlerden dostlarımız vardı.
Daha sonra buyurdu ki: “O benim amcamdır.
Bilin ki kim onu hizaya getirirse (imana getirirse/ıslah ederse) bana yakın olur.”

Rubâî:

Bilim ve ilimden faydalanan kişiler
Peygamberin söz ve nüktelerinden haberdardırlar.
O dedi ki: “Adamın amcasıdır.
Dediler ki: İki düzgün dal, aynı ağaçtan çıkar.

Abdullah bin Abbâs’ın (Allah ikisinden de razı olsun.) fazileti hakkında

İbni Abbas (Allah ondan razı olsun.) dedi ki; Peygamber (Allah’ın salat ve selamı onun üzerinde olsun.) beni göğsüne bastırdı ve dedi ki “Allah’ım ona hikmet öğret” başka bir rivayette de “Allah’ım ona kitabı öğret.” Buhârî rivayet etmiştir.

Tercüme:

Abdullah Abbas şöyle buyurdu:
“Bu doğru yoldan peygamber geldi.
Beni kendi sinesine yaklaştırdı.
Allah’a karşı günah işleyen kişi
Benim için hayır dua ediyordu
Dualarımı reddetmek asla mümkün değildi.
Onun “Allah’ım” dediğini işittim
“Ona hikmet ver ve kitabımı öğret”
Bu kadar ilmi bu sebeple elde etti,
Allah’tan başka kimse (ilimlerinin) sayısını bilmez.

Rubâî:

O, Allah'ın kapsamlı tezahürü olmuştur.

Sırlar hazinesini elde etmiştir.

Hazret'in dua ve bereketi sebebiyle,

Abdullah Abbas övülmüş biri oldu.

Hâlid bin Velîd'in (Allah ondan razı olsun) fazileti hakkında

Ebu Hureyre'den (Allah ondan razı olsun) rivayet edilmiştir. Bir gün Allah'ın elçisi (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun) ile yürürken bir yerde durduk, insanlar yanıımızdan gelip geçiyordu. Allah'ın elçisi "Bu kimdir?" diye sormaya başladı, ben de ona "Falan kişidir." diye cevap verdim. O, "Bu, Allah'ın iyi bir kuludur." diyordu. Sonra "Bu kimdir?" diye sordu, ben de ona "Bu, falan kişidir." diye cevap verdim. O ise "Bu, Allah'ın kötü bir kuludur." diyordu. Hâlid bin Velîd oradan geçene kadar böyle devam etti. Sonra "Bu kimdir?" diye sordu, ben "Hâlid bin Velîd'dir." dedim. "O, Allah'ın iyi bir kulu ve Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır." dedi. Tirmizî'den rivayettir.

Tercüme:

Kitaplarda Ebu Hureyre'den bu hadis rivayet edilmiştir

O, şöyle söylemiştir: Peygamber, bir eve indi.

(Metinde "Tercüme" başlıklı manzum bölüm burada sona ermiştir.)

Peygambere (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun) övgü hakkında kutsî hadis

Yüce Allah sevgilisi ve elçisine (Allah'ın salat ve selamı ona, âline ve ashabına olsun) hitaben şöyle demiştir: "Sen olmasaydın, felekleri yaratmayacaktım."

Tercüme:

Peygamber buyurdu ki "Hz. Hakk'tan işittim."

Bu kutsî hadis gökten aracısız olarak gelmiştir.

"Benim kusursuz habibim sensin." Dedi.

"Gizli ve açık sana seslenmekteyim."

Âlemi yaratmaktaki amacım senin zatındı.

Senin varlığını herkesten önce yarattım.

Âdem senin küçüğündür.

Bu böyledir ve bunda asla şüphe yoktur.
Senin zatın göklerin yaratılmasına sebep oldu.
Sen olmasaydın, felekleri asla yaratmayacaktım.

Rubâî:

Levlâke hadisini Hz. Hakk'tan dinle.
Peygamberin sıfatıyla alakalı olan şeyi yüce Allah'tan dinle.
Allah, ona hitap edeceği zaman şöyle dedi:
“Sen olmasaydın felekleri yaratmayacaktım.”

Hadis:

Allah'ın elçisi mahcup olarak (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun) dedi ki: “Ben davetçi ve öğretici olarak gönderildim. Benim elimde hidayetten bir şey yoktur. İblis de süsleyici olarak gönderildi. Onda da dalaletten bir şey yoktur. Ancak Allah dilediğini hidayet eder, dilediğini saptırır.”

Tercüme:

Hazret, “ben davetçiyim” dedi,
“Kendilerine saadet verilen kişilere...”
Muhammed, Allah'tan gönderildi,
Dünya halkına müjde versin diye.
Kahhar'ın saptırdığı kişinin,
Muhammed nasıl hidayet versin.
Allah'ın doğru yola ilettiği kişiyi,
İblis kim ki yoldan çıkarsın.
Dalalet ve hidayet Allah'tandır.
Bana şefaet izni verseler yeter.

Rubâî:

Ahmet, Allah tarafından gönderildi.
“Davetçi ve yol gösterici benim.” der o.
“Ancak hidayet benim elimde değildir.
Baştan çıkarmak da şeytanın elinde değildir.”

Rubâî:

Hakları ilahî dergâhtan geri çevrilen kişileri

Ahmet nasıl âgâh kılsın.

Tanrı'nın hidayet ettiği kişiyi

Şeytan yoldan çıkaramaz.

Rubâî:

(Ey) Durumu iyi veya kötü olan kişi!

Mutluluk da keder de Allah'tandır.

Hakikat, dost veya düşman şeklinde gösterilmiştir.

Halkı yoldan çıkaran da yol gösteren de odur.

Bundan sonra bu hakir ve fakir, şöhretsiz tekke münzevisi ve cahil, dünyadan elini eteğini çekmiş, Visâlî mahlaslı es-Sâmî Muhammedu'l-Emîn el-Câmî der ki "Mustafa'nın -ona tertemiz salat ve selam olsun- sözlerinden derlenen cennetle müjdelenen on kişi -onların hepsine rahmet olsun- hakkında sadır olan peygambere ait meşhur hadislerin bazılarını derleyip bu risaleyi tertip ettim. Ashabın -Allah onların hepsinden razı olsun- faziletleri hakkındaki bu Tuhfetu'l-Ahbâb diye isimlendirilen kitap mütercimim ön sözü, son sözü, her hadisle ilgili rubai veya kıta tercümesi şeklinde oluşturuldu.

Rubâî:

Ey Tanrım beni sahabilardan faydalanan birisi kıl.

Peygamberin ve ailesinin kasesinden doyur beni.

Bu hediye ilginç bir şekilde düzenlenmiştir.

Bütün dost ve ahabplar için beni onaylanmış biri kıl.

Tevükkül, Melik ve Mennan olan Allah'adır. İbni Mesut (Allah ondan razı olsun.) dedi ki: Allah'ın elçisi (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) şöyle söyledi: "Ben ilmin şehriyim, Ebu Bekir bunun temeli, Ömer bunun duvarları, Osman bunun tavanı ve Ali ise bunun kapısıdır. Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali hakkında hayırdan başka bir şey söylemeyin. Allah onlardan razı olsun."

Tercüme:

Muhammed, peygamberlerin imamıdır.
Salatlar ve selamlar onun üzerine olsun.
Ondan herkes bir şeyler duymuştur.
O imam, bu hadisi buyurmuştur.
İbn Mesut bu hadisi rivayet etmiştir.
İnsanların hayırlısından rivayet etmiştir.
“Ben din ilminin eviyim.
İslam dini benimle nizam buldu.
Onun temeli Ebu Bekir ve duvarı Ömer’dir.
Tavanı Osman’dır ve onunla bitmiştir.
İlimlerin fethi için bir kapı gereklidir.
Ali onun kapısı olmuş, gerisi bitmiştir.
Benim arkadaşlarım hakkında
Hem avam hem de havas, hayır dışında hiçbir şey konuşmasın.

Rubâî:

Mustafa’dan bize bir hadis rivayet edilmiştir.
Buyurdu ki: “Allah ilminin şehri benim.
Ebu Bekir onun temeli, Ömer duvarları,
Osman çatısı ve Ali de kapısıdır.”

Sıddık’ın (Yüce Allah ondan razı olsun) menkıbesi hakkında

Allah’ın elçisi (Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) dedi ki: “İçerisinde Ebu Bekir’in bulunduğu bir kavim için başka birinin imam olması caiz değildir.”

Tercüme:

Tüm yaratılmışların rehberi Arap Muhammed’e
Bin salat ve bin selam olsun.
Bu haber ondan bize Hassan’ın nakletmesiyle ulaştı.
Ashabına, içerisinde Ebu Bekir bulunan bir topluluğa, Ebubekir dışında ister seçkin ister avam olsun hiç kimsenin imam olmasının layık ve yakışır olmadığını söyledi.
Dinde Sıddık’ın hilafeti hakkında bir işarettir

Ki o insanların en hayırlısının ilk halifesidir.
Lütuf yüzüyle buyurdu peygamber bu hadisi
Kimse bu hadisi inkâr etmesin diye.

Rubâî:

Arab'ın şâhı, Hakk'ın sevgilisi insanların en hayırlısı
Hüseyin'in sözünde ondan bize mesaj vardır.
İçerisinde Ebu Bekir olan bir kavim için
Ebu Bekir'den başkasının imam olması caiz değildir.

Fârûk'un (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında

Ali'den (Allah ondan razı olsun.) rivayet edilmiştir. Allah'ın elçisinin “Ömer bin Hattâb cennet ehlinin baş tacıdır” dediğini işittim. Yüce Allah ondan razı olsun.

Tercüme:

Arap Muhammed iki cihannın efendisidir.
O açıkça bütün resullerin sonuncusudur.
Ali'nin Peygamber'den şöyle rivayet ettiğini duydum.
Kısaca ancak açık ve tatlı bir şekilde demiştir ki: “Cennet ehlinin ışığı Ömer oldu.”
Bizim aydınlığımızın onda olduğu sahih hadisten gelmektedir.
Bu sözü söyleyen dudaklar ne kadar nazik söylemiş
Bin şeyh canını feda etse.
Bu hadiste Ömer'in makamından bir şifre var.
Ümmete açıkça kinayeye söylemiştir.

Rubâî:

Güzel haberi duy, dünyada seher vaktidir.
Hakk'ın dostu olan Ali'den rivayet edilmiştir bu haber.
Hz. Muhammed'in dolaysız olarak cennet ehlinin ışığının Ömer olduğunu buyurduğunu
işittim.

İki nur sahibinin (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında:

Tirmizî'nin Talha'dan (Allah ondan razı olsun.), İbn Mâce'nin de Ebû Hureyre'den (Allah ondan razı olsun.) rivayet ettiğine göre Peygamber (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) "Her peygamberin cennette bir arkadaşı vardır, benim oradaki arkadaşım da Osman'dır." demiştir.

Tercüme:

Bir hadis duydum, Hz. Muhammed buyurmuş

Ki Hakk'tan ona sürekli rahmet olsun.

Ravisi de Talha veya Ebu Hureyre idi.

Cömert peygamberden rivayet ederler ki

"Adn Cenneti'nde her peygamberin Âdemoğullarından daima bir arkadaşı vardır.

Bana her ne kadar sınırsız dost var olsa da,

Yalnızca Osman bana dost ve hemdemdir.

Bak Osman Affan'ın akrabaları arasında

Onun gibi cömert ve yüce biri var mı?"

Rubâî:

Talha'dan bir haber dinle çünkü o dostlardandır.

O cennette "ölümsüz" diye meşhurdur.

Her bir peygamber orada bir dosta sahiptir

Nebi buyurdu ki: "Benim dostum Osman'dır."

Seçkin kişinin (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında:

Sa'd bin Ebî Vakkâs (Allah ondan razı olsun.) şöyle söyledi: Allah'ın elçisi (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) Ali'ye "Sen bana Harun'un Musa'ya olduğu gibisin. Ancak benden sonra peygamber yoktur." dedi. Muttefekun aleyh (Buhârî ve Muslim birlikte rivayet ettiler.)

Tercüme:

Yine dinle bu haberi Allah'ın peygamberinden, çünkü o,

Kendi ashabına hem gizli bir yerde hem de herkesin önünde şöyle demiştir.

Bunu anlatan Sa'd'dır ve o cennet ehliendir.

O şöyle der: “Bu hadisi Mustafa’dan işittim.

Ali’ye demiştir ki ‘Allah katında senin bana nispetim Harun’un Musa’ya nisbeti gibidir.

Ancak benden sonra başka bir peygamberin olması caiz değildir.

Öyleyse kimsenin bu konuda bana katılması reva değildir.”

Allah’ın binlerce rahmeti, daima, ceza gününde şefaati olan elçisinin üzerine olsun.

Rubâî:

Peygamber, Ali’ye “Ey Allah’ın aslanı! Tanrı’nın dininde Harun’un Musa ile olan bağlantısı gibi bir bağlantımız var ancak benden sonra asla peygamber yoktur.” demiştir.

Zübeyr’in (Yüce Allah ondan razı olsun.) menkıbesi Hakkında:

Câbir’den (Allah ondan razı olsun.) rivayet olduğuna göre; Allah’ın elçisi “Ahzab kavminin haberini bana kim getirir?” dedi. Zübeyr (Allah ondan razı olsun.) “Ben getiririm.” dedi. Bunun üzerine Peygamber (Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) “Her peygamberin bir havarisi vardır benim havarim de Zübeyr’dir.” dedi.

Tercüme:

Câbir’den, peygamberlerin sonuncusu ve imamından rivayet ettiği bu hadisi duy.

Hendek gününde “Kâfirlerin kavminden bana haber getiren hangi sahabemdir Ey Allah’ım” dedi.

Diğer bütün dostlarından daha fazla Zübeyr “ben” dedi.

“Gidip anında o kavimden haber getireceğim” dedi.

Hazret dedi ki: “Her peygamberin bir havarisi vardır.

Havarim Zübeyr geldiğinde açıklığa kavuşturdum (onu izhar ettim).”

Hakk’ın rahmeti onun bütün dostlarının üzerine olsun.

Tüm dostlarının evi barkı (mekanları) cennet yurdu olsun.

Rubâî:

Câbir’den nakledilen iyi bir haber vardır.

O başkasından değil Mustafa’dan nakletmiştir:

“Her peygamberin bir havarisi vardır.

Bilin ki bütün havarim Zübeyr’dir.

Talha bin Ubeydullah'ın (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında:

Câbir'den (Allah ondan razı olsun.) rivayettir. O dedi ki; Peygamber (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) Talha bin Ubeydullah'a baktı ve "Kim yeryüzünde yürüyen bir şehit görmek isterse Talha bin Ubeydullah'a baksın." dedi. (Tirmizî rivayet etti.)

Tercüme:

Câbir bin Abdullah bu hadisi rivayet etmiştir.

Allah'ın Kur'an'da vafettiği elçisi...

Peşinden gelenlere rehber ve yol göstericiydi.

İnsanları Talha'nın durumundan haberdar etmek istedi.

Bir sır söyledi ve "Bu, bilinçli insanlara yeter" dedi.

Câbir, Talha'ya doğru bir bakış atıp dedi ki:

"Bu söz, seçkinleri, dilencileri ve şahları ilgilendirir;

Şehidin yolunu görmek kimi mutlu ediyorsa o Talha bin Ubeydullah'a baksın."

Rubâî:

Câbir, güvenilir ve elçi olan Muhammed'in Talha'yı gördüğünde şöyle dediğini söyledi:

"Şehidin yoluna bakmaktan hoşnut olan kişi

Talha-i Ubeydullah'a doğru baksın."

Abdurrahman bin Avf'ın (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında:

Ümmü Seleme'den (Allah ikisinden de razı olsun.) rivayet edilmiştir. Allah'ın elçisinin eşlerine şöyle dediğini işittim "Benden sonra size göz kulak olacak olan kişi yükü dürüstçe taşıyacak kişidir. Allah'ın sen Abdurrahman Bin Avf'a (Allah ondan razı olsun.) cennetin sebilinden içmeyi nasip et." Ahmed rivayet etti.

Tercüme:

Ümmü Seleme, o Hazretten nakletti ve dedi ki:

"Peygamber, gizlenmiş olan sırrı zevcelerine söylemiştir:

'Biliyor musunuz benim ölümünden sonra Allah için size altın ve gümüş saçan kişi kimdir?

O bana iyilik yapan ve yükü dürüstçe taşıyan kişidir.

Daha dünyadayken Allah'ın cenneti ona müjde olsun.

Ey Allah'ım ona kaynağı cennet bahçeleri olan Selsebil adındaki su şerbetini ver.”
Biliyor musun, herkes peygamberin dua ettiği kişinin Abdurrahman olduğunu söyler.

Rubâî:

Ümmü Seleme, Hz. Muhammed'den haber vermiştir.

“Bu kelimeyi Peygamber'den işittim” demiştir.

(Peygamber) Eşlerine dedi ki: “Benim ölümünden sonra
Dürüst bir kişi, herkese iyilik yapacak.”

Rubâî:

Peygamber, Hakk'a “Bağış yapan kişiye bereket ve keramet ver” demiştir.

“Abdurrahman Avf'a cennetteki selsebilden su şerbeti ver ya rab” demiştir.

Rubâî:

Peygamberin eşlerine ihsan eden iyilik yapan kimseye

Onun ölümünden sonra “Sâdık'ul-Bâr” (yükü dürüstçe taşıyan) densin.

Peygamberin maksadı duadan anlaşıldı ki, o Sâdık-ı Bâr, Abdurrahman'dır.

Sa'd bin Ebî Vakkâs'ın (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında

Ali (Allah onun yüzünü ak etsin.) dedi ki; Peygamberin (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) Sa'd dışında ebeveynlerini herhangi bir kimse için birleştirdiğini asla duymamıştım. Uhud Günü onun “At ey Sa'd! Anam babam sana feda olsun.” dediğini duydum. (Tirmizî rivayet etti.)

Ebû Ubeyde bin Cerrâh'ın (Allah ondan razı olsun.) menkıbesi hakkında

Enes bin Mâlik (Allah ondan razı olsun.) dedi ki: Peygamber (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) “Her ümmetin bir emîni (güvenilir kişisi) vardır, benim ümmetimin emîni ise Ebû Ubeyde bin Cerrâh'tır” demiştir. Ahmed ve Tirmizî rivayet etti.

Tercüme:

Ebu Talib oğlu Ali, Hakk'ın dostu rivayet etmiştir:

“Peygamberin kendisinden bu hadisi duydum.

Uhud Savaşı'nda kâfirler ordusuyla bir araya geldi.

Dinperver Şah bizzat kendisi cihat etti.

Onun, Sa'd bin Ebî Vakkâs'a şöyle dediğini duydum:

“Anam babam sana feda olsun ey Sa'd, at! Allah senin yardımcındır.”

Onun annesi ve babasını Sa'd dışında kimse için feda ettiğini duymamıştım.

Ona ve onun peşinden gidenlere Hakk'ın binlerce rahmeti olsun

Dünyanın ilk gününden mahşerin sonuna kadar...

Rubâî:

Ali buyurdu ki benim dinperver peygamberim,

İki dünyada bana yardım eden kişi,

Uhud Savaşı'nda Sa'd'a hitaben “At! Anam babam sana feda olsun.” diyordu.

Aşereimübeşşere'nin (Allah hepsinden razı olsun.) menkıbeleri hakkında:

Abdurrahman bin Avf (Allah ondan razı olsun.) Peygamberin (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Ebu Bekir cennettedir. Ömer cennettedir. Osman cennettedir. Ali cennettedir. Talha cennettedir. Zubeyr cennettedir. Abdurrahman bin Avf cennettedir. Sa'd bin Ebî Vakkâs cennettedir. Sa'd bin Zeyd cennettedir. Ebu Ubeyde bin Cerrah cennettedir.” Tirmizî rivâyet etmiştir. İbn Mâce de bu hadisi Sa'd bin Zeyd'den rivâyet etti.

Tercüme:

Mustafa'nın bu hadisi dünyada meşhurdur.

Peygamberin hizmetçisi olan Enes'ten nakledilmiştir.

Peygamberlerin efendisi olan Rasulullah geldi.

Onun güvenilir ruhu Allah'ın elçiliği görevinde hizmetçiydi.

Bu muteber hadisi Enes O'ndan nakletmektedir.

Çünkü senetsiz hadisin itibarı azdır.

“Ashab'a hitap ederken Hazret'ten duydum” dedi.

“Her bir ümmetin güvenilir bir rehberi vardır.

Bu ümmetin emini” diye buyurdu elçi.

“Ebu Ubeyde İbn Cerrah bu sıfatı hak ediyor.”

Rubâî:

Ahmed din mülkünün emînidir ve kesinlikle
Enes onun şöyle buyurduğunu haber vermiştir:
“Her peygamberin ümmetinde bir emîn vardır.
Benim ümmetimin emîni Ebu Ubeyde'dir.”

Tercüme:

Hazret dostlarından haber verdi.
Abdurrahman'dan nakledilmiştir ki
Allah, on kişiyi cennetle müjdelemiştir.
Allah'ın peygamberi şöyle buyurdu, dedi ki: “Bunlar
Ebu Bekir, Ömer ve Osman'dır.
Ali ile Sa'd ve Sa'îd ve Zubeyr
Ebu Ubeyde, Talha, Abdurrahman'dırlar.
Allah hepsinden razıdır.
Hepsi de Allah'tan razıdırlar.”

Rubâî:

Peygamberin on arkadaşı cennetle müjdelendi.
Ebu Bekir, Ömer, Osman,
Ali, Sa'd, Sa'îd, Zubeyr,
Talha, Ebu Ubeyde ve Abdurrahman.

Rubâî:

Abdurrahman'ın söylediği bu haberi dinle.
Allah'ın cennetle müjdelediği, on kişidir.
Peygamber, onların Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali olduklarını, sonuncularının Sa'îd
olduğunu buyurmuştur.

Son: Ehlibeyit'in ve bazı sahabelerin faziletleri hakkında (Yüce Allah hepsinden razı olsun):

Eyas bin Seleme ibni'l-Ekva' babasından rivayet ederek, Allah'ın elçisi'nin (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) şöyle dediğini söyledi: “Yıldızlar gökyüzü ehlinin emanı,

ehlibeytim ise ümmetimin emanıdır.” Kendisine şöyle dedi: “Ey Allah’ın elçisi! Akrabalarından kimlere yakınlık duymalıyız?” O dedi ki: “Ali, Fatma ve onların çocuklarına.”

Tercüme:

İyas dedi ki: “Babamdan naklediyorum.

O, bu hadisi Mustafa’dan duymuştur.

‘Ehlibeytim, ümmetimin kurtuluşudur.’

Yıldızlar gibi gök ehlinden kurtuluş geldi.

Allah’ın elçisine sorulsa;

‘Allah katında senin ehlibeytin kimdir, ta ki can u gönülden ehlibeyti sevelim hem de canımızı onlar için feda edelim’ diye.

Hazret dedi ki: Ehlibeytim dördtür;

Onlar Ali, Fatma ve çocuklarıdır.”

Rubâî:

Peygamberi ve onun ailesini sevmek farzdır artık.

Ey iyi amel sahibi kişi! Ailesini sev.

Peygambere “Ailen kimdir?” diye sordular.

“İki oğullarıyla birlikte Ali ve Fatma’dır.” buyurdu.

Hasan ve Hüseyin’in faziletleri hakkında (Yüce Allah onlardan razı olsun)

Ebu Bekir Sıddık (Allah ondan razı olsun) Allah’ın elçisinin (Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) Hasan (Allah ondan razı olsun.) ve Hüseyin (Allah ondan razı olsun.) hakkındaki rivayetinde, Ebu Bekir (Allah ondan razı olsun) şöyle söylemiştir: “Allah’ın elçisinin, Hasan ve Hüseyin için ‘Bu ikisi cennet ehlinin efendileridir.’ dediğini duydum.”

Tercüme:

Ebu Bekir’den bir hadis rivayet edilmiştir.

“Peygamberden duydum ki” demiştir.

Dinin iki şehzadesinin şanı hakkında

“Biri Hasan öbürü Hüseyin’dir.”

Peygamber buyurdu ki: “Bu iki çocuk,

Hem iki efendidir hem iki server.”

Araştıran her cennet ehlinin

Peygamberin bu sözüne inanması gerekir.

“Onları sevmeyen kişi,

Biliniz ki münafık ve kâfirdir!”

Rubâî:

Peygamberi ve ailesini sevmek farz-ı ayndır.

O aileden biri Hasan diğeri Hüseyin’dir.

Onlar Adn cennetine girdiğinde,

Adımlarından birçok güzellik ve ziynet bulunur.

Selman-ı Fârisî’nin fazileti hakkında (Allah ondan razı olsun):

Cafer bin Muhammed Es-Sadık’ın babası Muhammed bin Ali’den, o da babası Ali bin Hüseyin’den, o da babası Hüseyin bin Ali’den, o da babası Ali bin Ebi Talib’den (Allah hepsinden razı olsun.) ve o da Allah’ın elçisinden (Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) şöyle rivayet etmiştir: “Bir kavmin köleleri o kavmin kendisindedir.” Allah’ın elçisinden gelen başka bir rivayette ise (şöyle denmiştir): “Selman bizden, Ehlibeyt’tendir.

Tercüme:

İmam Cafer-i Sadık’tan bir hadis rivayet edilmiştir.

“Babam söyledi ve ben kolayca öğrendim” buyurdu.

Babasının ona “dinin imamı, Muhammed Bâkır’ı” dediğini söyledi.

“Babamdan bunu duydum, cân u gönülden kabul ettim.

Dededen babaya ve Haydar’a kadar ulaşır.

Allah’ın aslanı dediğin Ali Murtaza dedi ki:

“Allah’ın elçisinin şöyle buyurduğunu işittim:”

‘Kavmin imamını onlardan saymalıyız.’

Selman onun imamıdır diye, Peygamber şunu söyledi:

“Selman bizdendir, ehlibeytimizdendir.”

Rubâî:

Peygamber buyurdu ki: “Selman bizdendir.
Ehlibeyttir ve daima bizimle beraberdir.
Bizimle olan kişi Allah’a yakındır.
Ceza gününde de bizimle beraber olacaktır.”

Sahabenin faziletleri hakkında (Allah onlardan razı olsun.)

Enes bin Mâlik (Allah ondan razı olsun.), Peygamberin “Ashabımın ümmetimin içindeki durumu yemekteki tuz gibidir. Yemek, tuz dışında bir şeyle düzeltilmez (lezzetlendirilmez)” dediğini rivayet etmiştir.

Tercüme:

Enes’ten rivayet edilen bir hadiste
Dünya çapında meşhur olan (kişinin) elinden tatlı bir hikayedir.
Sahabeler için ümmetten bir hikâye anlattı.
Yemeğin ihtiyacı olan tuz gibiydi.
Yemeği düzeltmek tuz olmadan mümkün değildir.
Tuz olmaksızın bekleme yemeğin düzelmesini.
Peygamberin bu hikâyeden amacı şudur:
“Benim ümmetimin iyiliği kurtuluşu bundadır.
Ashabımın eteğine yapıştıkça,
Onların peşinden giderek doğru yola ulaşırlar.”

Rubâî:

Hazret’in buyurduğu güzel hikâyeyi dinle.
Ümmetten olan sahabenin şanı hakkında buyurdu.
Hikâye anlattı ve “Benim ümmetimin ve sahabem, yemek ve tuz gibidirler.” diye hikmetle buyurdu.

Rubâî:

Tuzun amacı nedir? Yemeğin düzeltilmesi.
Sahabenin zikredilmesinde insanların ıslahı vardır.
Ashâb-ı Kirâm’ın peşinden giden herkes,

Seçkinlerden de avamdan da olsa kuşkusuz kurtuluşa erecektir.

Zeyd bin Hârise'nin (yüce Allah ondan razı olsun) fazileti hakkında:

Ömer'in oğlu Abdullah (Allah her ikisinden de razı olsun) rivayet etmiştir. Zeyd bin Hârise Allah'ın elçisinin kölesiydi. Biz ona “Onlara babalarının adıyla seslenin” ayeti inene kadar Muhammed'in oğlu Zeyd'den başka bir şekilde seslenmezdik.

Tercüme:

Meşhur olan bu kıssayı dinle.

Bu, İbn Ömer'den rivayet edilmişti.

Peygamberin hizmetçisi Zeyd bin Hârise,

Onun hem kölesi hem de oğlu gibiydi.

Biz ona artık Zeyd bin Muhammed'den başka bir şekilde seslenmiyorduk.

Sonra Allah'tan bir ayet geldi.

“Oğlu, babasıyla çağırım” diye.

Bu ayet nazil olduktan sonra herkes

Artık “Zeyd bin Hârise” dediler.

Rubâî:

İbn Ömer'in söylediği haberi dinle.

“Zeyd bin Muhammed” derdik.

Sonunda “Ud'ûhum” ayeti⁶ nazil olduğunda

Sahabeler onu babasına nispet ettiler.

Usâme bin Zeyd'in (Allah ondan razı olsun):

Aişe'den (Allah Ondan razı olsun) rivayet olduğuna göre; peygamber (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) Usâme'nin sümüğünü kaldırmak istedi. Aişe “İzin ver ben kaldırayım” dedi, o da dedi ki “Ey Aişe! Onu sev, ben onu çok seviyorum.” dedi. Tirmizî rivayet etmiştir.

Tercüme:

Bu hadis Aişe'den rivayet edilmiştir.

---

⁶ “Onları, babalarının adlarını da anarak çağırım...” (Ahzâb, 33: 5).

O, Mustafa'dan rivayet ediyor.
Küçük kötü Usame, peygamber döneminde,
Seçilmiş peygamberin yanına geldi.
Onun burnundan dışarıya sümük çıktı.
Peygamber o sümüğü temizlemek istedi.
Dedi ki: "Bırak ben hizmet edeyim.
Bu hizmeti Allah için yapacağım"
Sonra Allah'ın elçisi: "Ey Aişe!" dedi,
"Onu sev, çünkü o benim dostumdur."

Rubâî

(Rubai başlığı atılmış ancak herhangi bir şiir zikredilmemiştir.)

Başlıksız şiir:

Sahabeden sayısız kişi onun hizmetindedir.
Acayip bir mahfildi, herkes onu tanımlayamaz.
Ben Hazret'in yanında oturmuştum ve oradan kim geçse
Peygamber bana "Bu geçen kimdir?" diye soruyordu.
Ben ona cevap verdim. "Falan kişidir" dedim.
O dedi ki: "İyi bir kuldur, Allah yoluna bağlıdır."
Halid geçerken sordu, "Halid'dir." dedim.
Dedi ki: "Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır, tam erkektir/merttir."

Rubâî:

Ebu Hureyre'nin haberdar olduğu şeyi dinle.
Peygamberin nezdinde, dergâhın yakınlarındandır.
Dedi ki: "Peygamber, Halid hakkında şöyle buyurmuştur:
'Halid kılıçtır ve Allah'ın kılıçlarındandır.'"

Mu'âviye'nin (Allah Ondan Razi Olsun) Fazileti Hakkında

Abdurrahman Bin Umeyre'den (Allah ondan razı olsun) rivayet olduğuna göre;
Peygamber (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) Mu'âviye (Allah ondan razı

olsun.) hakkında şöyle demiştir: “Allah’ım Mu’âviye’yi hak yolunu gösteren ve hak yolunu bulmuş kimselerden eyle ve onunla insanlara hidayet ver.”

Tirmizî rivâyet etti.

Tercüme:

Muhaddislerin kitaplarında şöyle rivayet edilmiştir:

Mu’âviye Allah için vahiy kâtibiydi.

O, din ve şeriat yolunda Mustafa’ya tabi idi.

Peygamber dedi ki “Mu’âviye benim sahabem ve akrabamdır.

Mu’âviye bizim hakkımızda kötülük yapmadığı için Hakk’ın o dostu hakkında kötü zanda bulunma.”

Ebu Umeyra’nın oğlunun rivayetini yine dinle:

“Peygamberin, Mu’âviye’ye dua ettiğini duydum.

Dedi ki “Ey Allah! Onu Dünyanın yol göstericisi ve hidayet edicisi yap, ta ki din yolunda yol gösterici olsun Mu’âviye.”

Rubâî:

Mu’âviye, peygamberin akrabalarından olduğu için

Her zaman peygamberin emrindeydi.

Peygamber, onun hakkında dua buyurmuştur.

O, peygamberin dostları gibi halkın yol göstericilerinden olmuştur.

Rubâî:

Tuhfetu’l-Ahbâb adındaki bu nüsha

Peygamberin ailesi ve sahabeleri hakkındaki

Bazı büyük hadislerin tercümesi şeklinde

Mekke Haremi’nde tamamlanmıştır.

Bu, Selmân-ı Fârisî’nin Kudsî hadisidir.

Peygamber’den (Allah’ın salat ve selamı onun üzerine olsun.) rivayet olduğuna göre;

İsrafil’e (Ona selam olsun) “Yüce Allah’ın sözlerini duyuyor musunuz?” diye sordu.

“Evet” dedi, “Onun, her gün güneş batarken inci gibi bir Farsça ile ‘Bu zalimleri

bağışlamaktan başka ne yapayım! Ne yapayım bunları bağışlamaktan başka!’ dediğini

işitıyoruz.” Kudsî hadiste geçen Farsça kelimeler ya Arapçadır ya Farsça için sıfattır ya da yazar tarafından çarpıtmadır. Tek bir konuşmacının “Yani ne yapayım” demesidir. Bâ in sözüyle anlatılmak istenilen şey yakın için kullanılan ismu’l-işârettir. Ya da “Bununla birlikte” anlamına gelir. Sitemkârân sözünün çoğul formudur. Tekili Sitemkâr’dır ve zalim manasına gelir. Kadın erkek ayrımı yoktur. Sitemkar ve sitemkeş demeleri zalim ve mazlum manasına gelir. Sitemkârân kelimesindeki Elif ve Nun çoğul alametidir. Zalimler anlamına gelir. Coz an ki sözündeki “Coz” sözü “dışı, harici” anlamına gelir. “An ki” sözü: zamirdir, yani Arapçada “gayr ennahu” ne demekse “Coz An ki” o demektir. “Biyamorzem sözü tek konuşan sığasında “Affedeyim” manasındadır. Affet Mef’ul’un gerçeği, Mudaf yapınca, Zalimlerin günahını bağışla demektir. İkinci “Coz Anki Biyamorzem” sözü birinciyi pekiştirmek içindir. Yüce Allah şöyle buyurur: “Ben Zalimlere onları affetmek dışında ne yapayım!” Bu ifadeden bunları anladık. Allah söylediklerimize şahittir ve şahit olarak Allah yeter. Ben zavallı ve fakir es-Sâmî Muhammed Emin El Câmî. Allah Muhammed’e ve onun tertemiz âl ve ashâbına salât etsin. Bitti.

Kıt’a:

Hicret tarihinden 959 sene oldu.
Bu risaleyi hadis alanında nazmettim, ey isim arayan...
Bunun ismini Tuhfetu’l-Ahbâb koydum, çünkü;
İyilerin dostları ve yarları içindir bu hediye
Tuhfetu’l-Ahbâb’daki tarihleri kusurlardan arındırmaya çalışıyordum.
Ona “Tuhfetu’l-Ahbâb de” diye bu ses geldi.

Rubâî:

Gemi gibidir güzel görünen inciler
Böyle söylenen hadislerin nazm edilmesi
De ki Tuhfetu’l-Ahbâbın tarihi budur (959)
Hayal denizinden süpürülmüş inciler...

Rubâî:

İnsanların hayırlısı Hâşimî peygamberin sözünde,
Sahabeyi övmek hakkındaki bu nüshayı tamamladım.
Bir olan Allah katında

Peygamberden, ailesinden ve sahabe-i kiramdan şefa'at umudum var.

Rubâî:

Bu nüshamıza sahip olan her dost

Bu nüshaya her baktığında

Allah'tan ümit ediyoruz ki bizi dua ve Fatıha ile yâd etsin.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Eserdeki ilk varakta bismelenin ardından Fetih Sûresi'nin ilk ayeti olan “Şüphesiz ki biz sana apaçık bir fetih verdik” mealindeki ayet; ardından, “Gök açılmış, kapı kapı olmuştur” mealindeki Nebe Sûresinin 19. ayeti ve “Her parçası koca bir dağ gibiydi” mealindeki Şu'arâ Sûresi'nin 63. ayetinden bir parça zikredilmiştir. Eser boyunca metnin yazı alanı cetvel çerçeve ile sınırlandırılmıştır. İkinci varaktaki serlevha tezhibinde “Tüm kusurlardan münezzeh olanın adıyla” anlamında “بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ” ifadesi yer almaktadır. Ardından “Tevhid” türünün bir örneği sayılabilecek Farsça bir rubâ'î ve “münacât” kabul edilebilecek iki Farsça rubâ'înin akabinde Arapça bir salavat ile başlayan eserde, Ehlisünnet kaynaklarında mevcut olan ve Hz. Muhammed'den rivayet edilen hadislerin Arapça metinleri aktarılıp, söz konusu hadisler Farsçaya nazmen ve aruzun çeşitli tef'ileleri kullanılarak tercüme edilmiş ve birkaç ilave şiir zikredilerek hadislerde murad olunan mana pekiştirilmeye çalışılmıştır. Bazı hadis rivayetlerinin başında, rivayetin konusu levha içerisinde belirtilirken, söz konusu yöntem bazı rivayetlerde tercih edilmemiştir.

Eserde toplam 24 Arapça hadis rivayeti ve 196 Farsça beyit bulunmaktadır. Arapça metinleri zikredilen hadisler Farsçaya tercüme edilirken asıl manaya sadık kalınmakla beraber serbest bir tercüme metodu tercih edilmiştir. Müellifin serbest tercümesi eserde bazı yerlerin tercümeden çok şerh konumuna ulaşmasına sebep olmuştur. Manayı pekiştirmek amacıyla ilave edilen rubâ'î ve kıt'alar eserin hacmini artırmışlardır. Eserin elimizdeki nüshasının dördüncü varığında Hâlid bin Velîd isimli sahabe hakkında bir hadis metni rivayet edilmiş, “Tercüme” şeklinde levha başlığı verilmiş ancak hadisin tercümesi olarak yalnızca bir beyit zikredilmiştir. Hadisin tercümesindeki bu eksiklik, eserin elimizdeki nüshasında kayıp varak veya varaklar olduğunu düşündürmektedir.

Eser boyunca hadis rivayetlerinin Arapça metinlerinde kırmızı, Farsça tercümelerinde siyah, levha içerisindeki başlıklarda ise mavi, yeşil ve sarı gibi farklı renklerin kullanılmış olması dikkat çekicidir. Eserdeki son hadis rivayetinin ardından Farsça bir gramer kaidesi Arapça bir metinle özetlenmiş, metnin konusuna aykırı olan bahse konu bilgilendirmenin niçin yapıldığı anlaşılamamıştır.

Eserde, Ehlisünnet İslam anlayışı çerçevesinde “Aşereimübeşşere” kavramı ile ifade edilen ve her biri Hz. Peygamber’in henüz hayattayken cennetle müjdelediği rivayet olunan on sahabe (Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Talha, Zubeyr, Abdurrahman bin Avf, Sa’d bin Ebî Vakkâs, Sa’îd bin Zeyd ve Ebû Ubeyde bin Cerrâh) ile, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin gibi bazı ehlibeyt mensuplarının yanı sıra sahabenin ulularından Selmân-ı Fârisî, Hâlid bin Velîd, Zeyd bin Hârise ve tartışmaların odağındaki sahabe Hz. Muaviye hakkında hadisler nakledilmiş ve zikredilen hadisler Farsçaya manzum olarak aruz vezni kullanılarak tercüme edilmiştir.

Eserde rivayet edilen hadislerin bazılarında kaynak hadis kitabının ismi zikredilmiş, bazı hadis rivayetlerinde zikredilmemiştir. Müellifin hangi esasa göre kaynak belirtip belirtmediği anlaşılamamıştır. Eserdeki hiçbir hadis rivayetinde ravi silsilesi bulunmamakta, yalnızca ilk ravinin ismi anılmaktadır.

Hadis metinleri eser boyunca müdahale edilmeden oldukları gibi nakledildiğinden “fasih” veya “fussa” denilen klasik Arapça kullanılmış, zikredilen hadis rivayetleri aruz vezniyle Farsçaya nazmen tercüme edildiğinden yer yer ağdalı bir Farsça tercih edilmek zorunda kalmıştır. Tercümele dâhil, rubâ’iler dışında kalan tüm manzum kısımlar kıt’a nazım şekliyle yazılmıştır. Çalışmanın kapsamı eserin transkribe edilip Türkçeye aktarılması ile sınırlandırılmıştır. Esere konu hadislerin sıhhat derecelerinin tespitine ilişkin araştırmalar, farklı bir uzmanlık alanının konusu olduğundan çalışmaya dâhil edilmemiştir.

KAYNAKÇA

Aksoy, H. (1991). *Mustafa Âli'nin Manzum Kırk Hadis Tercümeleri*. İstanbul.

Aksoy, H. (1997). Fevrî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13-15, s. 121-130.

Arık, M. S. (2014). Hadislerdeki Kırk Sayılara Genel Bakış. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (İMAD)*, 1 (1), s.176-177.

Avcı, İ. (2016). 16. Asır Şairlerinden Lutfî'nin Manzum Kırk Hadisi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 16, s. 1-32.

Bayraktar, İ. (1993). *Edebî ve İlmî Açından Hadis*. Işık Yayınları, İzmir.

Bilgin, A. A. (2006). Nehcü'l-ferâdis. *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/nehcul-feradis> (Erişim Tarihi: 30. 01. 2023)

Ceyhan A. ve Ata B. (2018). Mütercimi Bilinmeyen Bir Kırk Hadis Tercümesi. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), s. 114-153.

Cihan, S. (1991). Nüzhet Ömer Efendi ve Hadis-i Erbain Tercemesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, s. 35-66.

Cihan, S. (1997). Şeyhî ve Hadis-i Erbain Tercümesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, s. 5-27.

Efendioğlu, M. (2009). Silefi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/silefi> (Erişim tarihi: 28.01.2023)

el-Aclûnî (t.y.). *Keşfu'l-Hafâ, Mektebetu 'Turâsu'l-İslâmî*, II, Halep, hadis no:2465.

Erdem, C. ve Er, H. (2021). Abdurrahman Câmî'nin Çihil Hadis'ini Türkçe Kırk Hadisler Üzerindeki Etkisinin Eğitim Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 12, s. 317-331.

Ertürk, M. (1997). Hasan b. Süfyân. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hasan-b-sufyan> (Erişim tarihi: 19.01. 2023)

Gümüş, M. Y. ve Söylemez, İ. (2019). 16. Yüzyıl Şairlerinden Vahdetî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *Kalemname*, 4 (8), s. 332-358.

Kandemir M. Y. (1980). *Mevzû Hadisler, Menşe'i, Tanıma Yolları ve Tenkîdi*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Kandemir, M. Y. (2007). Nevevî. *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/nevevi> (Erişim tarihi: 19.01.2023)

Kandemir, M. Y. (2022). Kırk Hadis. *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kirk-hadis#2-turk-edebiyati> (Erişim tarihi: 20.01.2023)

Kaplan, Y. (2021). Muhlisî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (1), 172-194.

Karahan, A. (1952). Hadîs-i Erbaîn Nev'inin Doğuşu ve Amilleri. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, s. 76-82.

Karahan, A. (1953a). "Tercüme Edebiyatından Numuneler Üzerine Çalışmalar: 2-Türk Edebiyatında Arapçadan Nakledilmiş Kırk Hadis Tercüme ve Şerhleri". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 5 (5). s. 65-84.

Karahan, A. (1953b). Kırk Hadis Tercümelerine Umumî Bir Bakış ve Ankaralı İsmail Rüsûhî'nin Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn'i. *Türkiyat Mecmuası*, 10, s. 235-242.

Karahan, A. (1954). *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*. İbrahim Horoz Basımevi, İstanbul.

Karahan, A. (2022). Kırk Hadis. *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kirk-hadis#2-turk-edebiyati> (Erişim tarihi: 22.01.2023)

Karayiğit, H. (Haz.) (2010). *Babanzâde Prof. Ahmet Naim Bey, Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi Mukaddime: Hadis Usûlü ve Istılahları*. Düşün Yayıncılık, İstanbul.

Kılıç, M. (2001). Edebiyat Tarihi Bakımından Kırk Hadisler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8 (18), s.93-101.

Koçyiğit, T. (1977). *Hadis Tarihi*. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.

Kur'ân-ı Kerîm.

Kutluay, İ. (2020). Erken Dönemde Hadislerin Yazılması ve Tedvînine Dair İsnâaşeriyye'nin Görüşleri ve Bazı Sahâbîlere Yöneltiltiği Tenkitlerin Değerlendirilmesi. *Mîzânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi*, 11, s. 13-56.

Kuzudişli B. ve Kayadibi F. (2013). *Eğitim ve Öğretime Dair Kırk Hadis*. Ensar Neşriyat, İstanbul.

Küçük, R. (1988). Abdullah B. Mübârek. *TDV İslam Ansiklopedisi* <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdullah-b-mubarek> (Erişim tarihi: 27.01.2023)

Küçük, S. (1997). Münif'in Kırk Hadis Tercümesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 12(1).

Muhammedu'l-Emîn el-Câmî. *Tuhfetu'l-Ahbâb*. Rıza Paşa Koleksiyonu, 117: 1a-19b. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi.

Onur, S. (2020). Nechü'l-Ferâdis'in Eski Oğuz Türkçesine Bilinmeyen Bir Aktarımı (Riyad Yazması). *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), s. 600-630.

Özcan, N. (2010). *Kırk Hadîs*. Fatih Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Özcan, N. (2012). Hacı Bektaş Veli'nin Hadîs-i Erba'ın Adlı Eseri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 64, s.77-96.

Özdemir, A. (2019). Hadis Edebiyatında İdris-i Bitlisî'nin Hadîs-i Çihil Adlı Eserinin Değerlendirilmesi. *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 11 (1), s. 171-185.

Özer, S. (2007). Milli Kütüphane Hadis Elyazmalarının Osmanlı Hadis Edebiyatı Çerçevesinde Analizi. *Erdem*, 15 (45-46-47), s. 109-127.

Poyraz, Y. ve Çakır, M. S. (2013). Taşköprüzade Kemaleddin Mehmed ve Şerh-i Ehadis-i Erba'in Adlı Eseri. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3 (5), s.131-140.

Sevgi, A. (1988). Mevlânâ Cemâl Efendi'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *İslami Edebiyat*, 3, s. 25-27.

Sevgi, A. (1993a). Câmî'nin Kırk Hâdis'inin Türkçe ve Arapça Manzûm Bir Tercümesi Üzerine. *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, 7, s. 517-536.

Sevgi, A. (1993b). *Merdümî-Tuhfetu'l-İslâm (Manzûm Kırk Âyet ve Kırk Hadis Tercümesi)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.

Sevgi, A. (1999). Molla Câmî'nin Erba'in'i ve Türkçe Manzum Tercümeleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 6, s.1-145.

Sevgi, A. (2001). Azmî'nin Hadîs-i Erba'în Tercümesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, s. 107-132.

Söylemez, İ. (2017). Türk-İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk-İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sivas.

Tanhan, M. (2010). *Yeni Hadis Usûlü* (çev. Cemal Ağırman). Rağbet Yayınları, İstanbul.

Taş, S. (2020). Taşköprizâde Kemâleddin Efendi'nin "Uddetü Ashâbi'l-bidâyeti ve'n-nihâye" Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Programı, İzmir.

Türer, O. (1987). Visâfi Ali Çelebi ve Tasavvufî Mevlidi. *Türk Kültürü Araştırmaları*, 25 (2), s. 169-183.

Uğur, M. (1996). *Hadis İlimleri Edebiyatı*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

Ünal, İ. H. (1999). İslam Kültüründe Kırk Hadis Geleneği Şeyh Hamîd-i Velî'nin Hadîs-i Erbaîn Şerhi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 39, s. 137-146.

Ünal, İ. H. (2021). *40 Hadis 40 Yorum*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Yazıcı, T. (1958). Kitabiyat: İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis, Toplama, Tercüme ve Şerhleri. *Türkiyat Mecmuası*, 13, s. 141-143.

Yıldırım, S. (2000). *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları I*. Osmanlı Hadis Araştırmaları Yayınları, İstanbul.

Yıldırım, S. (2011). “Osmanlı Muhaddislerinin Eserleri ve Bunlar Arasında Kırk Hadis Çalışmalarının Yeri”. M. Düzenli (Ed.). *Anadolu’da Hadis Geleneği ve Dârü’l-hadisler Sempozyumu*, içinde, s. 141. Çankırı Belediyesi: Samsun.

Yıldız, A. (2003). Okçuzâde Mehmet Şâhî ve Manzum Kırk Hadis Tercümesi: Ahsenü’l-Hadîs. *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, s. 115-148.

Yıldız, A. (2011). Sirâcî’nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), s. 127-150.

Yıldız, F. (2013). İslâmî İlimler, Divan Edebiyatı ve Tasavvuf Geleneğindeki Yeriyle Tarihten Günümüze Popüler Hadis Kitapları: Kırk Hadisler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 11 (21), s. 407-455.

Yılmaz, K. (2020). Kemâl’in Manzum Kırk Hadisi. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 12 (3), s. 994-1015.

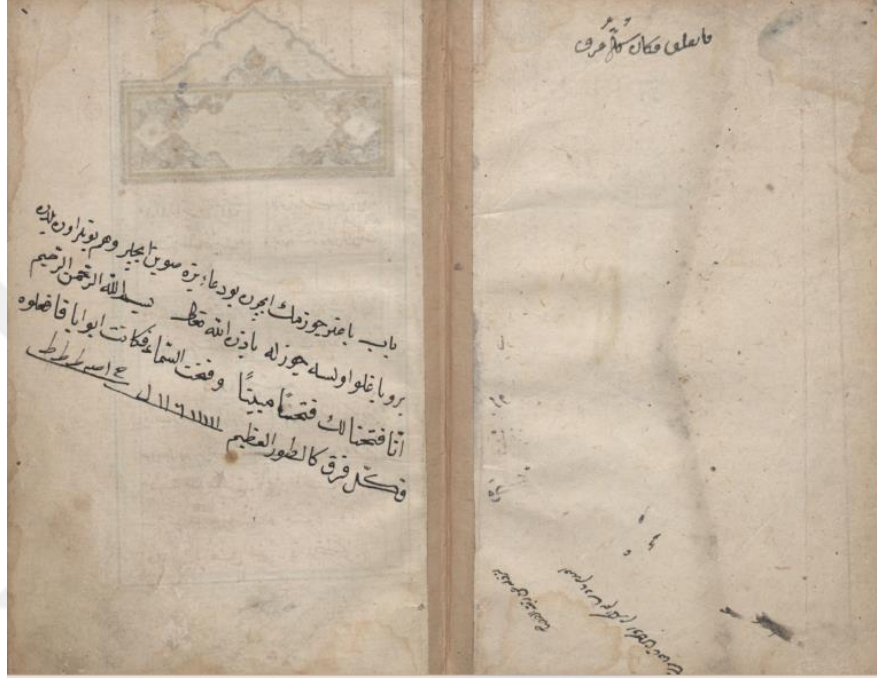
Yüceer, M. (2020). Hadis İlmi Açısından “Men Hafıza” Rivâyeti ve Manzum Kırk Hadis Geleneğine Tesiri. *Tasavvur: Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 6, (2), s. 931-970.

EKLER

Ek1: Muhammedu'l-Emîn el-Câmî. *Tuhfetu'l-Ahbâb*. Rıza Paşa Koleksiyonu, 117: 1a-19b. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi.

EK 1

Muhammedu'l-Emîn el-Câmî. *Tuhfetu'l-Ahbâb*. Rıza Paşa Koleksiyonu, 117: 1a-19b. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Nadir Eserler Kütüphanesi.

الحديث

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 اِعْتَدُوا لِي يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِالسَّمَانِ
 وَتَأْتِي الْأَرْضُ بِالْحِجَابِ وَتَأْتِي السُّبُحَةُ
 بِالسُّبُحِ مِنَ الْمَلَكِ الْمَلِكِ وَتَأْتِي
 وَتَأْتِي مِنَ الْمَلَكِ الْمَلِكِ وَتَأْتِي مِنَ
 يَوْمَئِذٍ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

ترجمه

بنشینت حضرت گفت در آن روز
 آماده باشید و بپوشانند
 که خلق جهان را بشارت دهد
 یکی را که قمار کرده کرد
 کجایش چه بدایت دهد
 مرا تا که باشد بدایت حق
 کفی الملیس را ضلالت دهد
 ضلالت بدایت زشتی خدای
 مرا سر که اذن شفاعت دهد

رباعی

آمد که دستار شد از پیش خدای	گوید که ستم را می و بر آن نما
لیکن نه بدست من به است	فی شیطان از ایت باشد غمنا
رباعی	
هر کس که خوش و اندوه در کار کند	آمد در مجال آنکه آگاه کند
انرا که خداوند عا است بخشد	شیطان تقاضایش کلاه کند
رباعی	
آزاد که بدست حال از آنکه گوید	اگر ازین سعادت شفا رسد
ظلمت شد و حق بصورتش چون بود	بلات فضل حق بود و حق بود
و بعد چنین که بگوید شمشیر شمشیر چون بود و کلاه	
و منزهی او بر منول که نامی ایضا لفظ است. محمداً بن علی	
ثم المروی المدعو با و صفا که در بعضی از امامان است مشهور	
بنویس و کلمات ما در مصطفوی. علی افضل الصلوات	
و اکل النبیات که در شان عشره مبشره بالجمله و غیر هم	
الرحمة و ام شده در چپ اهرت یکبار در مقدمه و خانه	

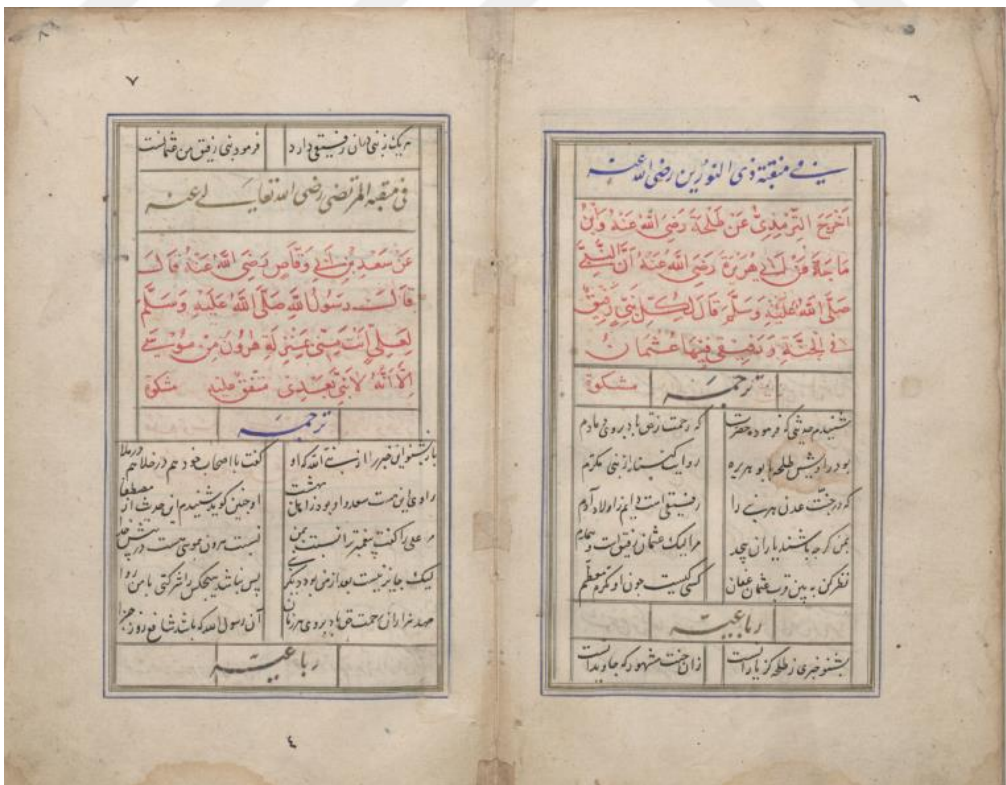
ترجمه هر چه قطره در را بخت از هر حدی و سمی که در شد
 تحفه الاجاب و فی فاعل الاحبار رضوان الله تعالی
 علیه السلام ما سئل ان یکرم اخلاق مطالع کندگان
 فاعطاه و یحسان تخصص انکما من کم نصیحت قبل
 الاستطاعت را از گوشه خاطر عا طر و نفسی نغمه باشد
 و عا تحفه فایر با در آورنده و اگر درین سهو و خطای پسند
 از لطف و کرم تم غفور در کشنده و اصلاح فرمایند

رباعی

یار رب که را طیف الاحباب
 او را گشته در آن هر کس
 این شکر که تر به عجب باشد
 سنطو جمع بار و احسان

و الله اعلم **عَلَى اللَّهِ الْمُلْكُ الْمُنْتَهَى**
 مقدمه بر آن که از نبی علی السلام و من افتت
 عشره مبشره رضوان الله علیهم اجمعین
 علی ابن سنان و غیره **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ**

مَلَائِكَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَأَمْرِكُمْ	مکه است او امام رسل
أَسَاسُهَا وَحَمْرُ حَيْطَلِهَا وَعُمَانُ	بگوش همگی سیده ازو
سَقْفُهَا وَعَلَى بَابِهَا لَا يَقُولُونَ إِلَّا الْحَقَّ	بود مردی از این مسعودان
وَعُمَرُ وَعُمَانُ وَصَلَّى الْآخِرُ دَعَا لَهُمْ	که من خازن علم و نیم زحق
	استش ابوبکر و حطان
	دری با پیش هر حق معلوم
	مگوید در حق با دان من
	که بر غیر محض ای خواص معلوم
رباعی	
از حضرت صلی بر حق است از او بودم هم میستم علمم	

گفتندی با علی شیر خدا
 دارم هم چو سببی در بدن تویی
 چون پست مروی که بود با تو
 لیکن مسدی می باشد اصلا

فی تفریح بیهی رضی الله تعالی عنه
عن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم من أتى بي حيا من القوم
يوم الآخر قال أؤمّنوا أنا فقال النبي صلى
عليه وسلم لا يصح لي من جوارنا وجوار
الذين يشقون عليه شكرا

زبان امام نسیا و طاهر پیغمبران
 برستوا از جا بر روی او و است
 روزی که گفتند که است از اصحاب
 که برای تو می آید از قوم که فرزان
 بیرون بران قوم می آید هر چه در میان
 جهان خواهد بود بر او آید از آن کلام
 گفت حضرت هر چه خواهد بود

رحمت حق با او بر ابراهیم جبار و شمس
 منزل ما را می آید بر او در ابراهیم

رابعیه
 شوقان جابر بن عبد الله
 که گفت که ز معطی فی الجرح
 شریک ز بی واری می آید
 و این همه جوار رحمت است

فی تفریح طلحه بن عبید الله رضی الله عنه
وینبئ رواه عن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم لا يصح لي من جوارنا
من سألني أن ينظر إلى شهيد من شهد علي وصية
الأرض فينظر إلى طلحة بن عبید الله رواه الترمذی

است جبار بر عبید الله را و بی هیچ
 که روایت که در آن قول رسول الله
 آن رسول الله که در آن سخن از جابر
 و هر دو را در دور و دور و دور
 گفت از بی واری که است هر دو کلام
 سخن از احوال طلحه بن عبید الله

گفت جابر بن عبد الله انظر الى طلحة
 سر که خورشید حال سازد در بدن شهید
 شام است از آن دعا که در آن است
 که نظر کن طلحه بن عبید الله

رابعیه
 جابر بن عبد الله که روایت
 که کرد که جود طلحه را گفت
 آنرا که خورشید از بدن طلحه
 که جاب طلحه بن عبید الله

فی تفریح عبد الرحمن بن عوف رضی الله عنه
وعن ابي سلمة روى عن الله عنها قال قلت سمعت
رسولا الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يؤمن
ان الذي يحنو عليك من بعدى هو الصادق
انما الله انما يحنو عند الرحمن عوف بن
سليمان بن الحنفية رواه احمد شكرا

جابر بن عبد الله که روایت
 که کرد که جود طلحه را گفت
 آنرا که خورشید از بدن طلحه
 که جاب طلحه بن عبید الله

که در آن است از آن حضرت که
 که پس از موت من آنکه بر او در
 اوست الصادق ابی ترکه که در
 بدو ایضا حضرت ابی ترکه نام
 بی هیچ دانی بود آنکه بی کرد دعا
 در حق او می گویند که عبد الرحمن

رابعیه
 گفتا که شنیدم از جابر
 که گفت با از جاب که بعد از او
 که صدق است بی که احسان

رابعیه
 آنرا که می گوید که در آن است
 جاب که بی که در آن است
 جاب که بی که در آن است

رابعیه
 بعد از ترش تو ما را در آن
 از آن صادق است هر دو کلام

در عقبه سپید بن ایمنه و قاصد رضی الله عن عنه صلاة الله عليه و سلم قال لما سمعت الله صلى الله عليه و سلم جمع آية لا أحد إلا يستبد به قال في حفته يقول بومرؤيد يا سعد اذ مر فقلت اي ما في رواية الترمذي مشكوة	بود در وی القاصد بن ای ای طاب که در حمله او بالشکر کنایه شنیدیم نو که سعد بن ای فاضل بغیر از سعد شنیدیم که انصاری هزاران رحمت حق بودی بر او رباعی فرود علی سواد بن پرورن انگش بود در دو جهان اوردن
---	--

در کتابها قطب کبریا سعد ازم که عیادت پرور ما درین فی مقبلین عمید بن ابی سلمة عن أنس بن مالك عن أبي سلمة قال قال النبي صلى الله عليه وسلم لكل أمة أمين و هذه الأمة أبو عبيد بن الجراح و كذا أخرجه و الترمذي و قال هذا حديث حسن صحيح	این حدیث از مصطفی شهور در عالم آن رسول الله که آمده است بیکنند از وی است این حدیث کت از حضرت شنیدیم که با اصحاب و آن امین نماز الاله که فرموده رسول
---	---

در امت هروی ایمن سپید در امت بن ابوعبیده است فی مناقب المشرف رضی الله عنهم علی سید الاجال عن عبد الرحمن بن عوف قال سمعت صلى الله عليه وسلم قال ان النبوة و طمئنت في الجنة و عثمان في الجنة و علي في الجنة و علي بن ابي طالب في الجنة و عبد الرحمن بن عوف في الجنة و سعد بن ابی سفيان في الجنة و سعد بن زيد في الجنة و ابي سلمة بن بلبح في الجنة و رواه الترمذي و رواه ابن ماجه عن عبد بن زيد مشكوة	از دو او که هرگز فرود در امت بن ابوعبیده است رباعی مست منقول عبید الرحمن
--	--

که خدا داد بشارت سپید کت فرمودست که ایمن با علی سعد و میولست و رضی الله تعالی عنهم رباعی همه سپید ابوبکر و عثمان همه طیار ابوعبیده و عبد الرحمن رباعی بشنودی کت ایمن فرمودی کت ابوبکر خاتم النبیین فی فضایل اهل البیت و بعض الاصحاب رضی الله تعالی عنهم عن ابی بن سلمة بن بلبح و رضی الله عنه	اوست ایمن سپید در امت بن ابوعبیده است رباعی همه سپید ابوبکر و عثمان همه طیار ابوعبیده و عبد الرحمن
--	---

